

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLOMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Ústav pedagogiky a sociálních studií

5. ročník oboru Pedagogika – sociální práce

Prezenční studium

Zuzana Kovaříková

**Analýza komunitního plánování
sociálních služeb na Kroměřížsku**

Diplomová práce

Vedoucí práce: PhDr. Helena SKARUPSKÁ, Ph.D.

Olomouc 2011

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracovala samostatně pod vedením PhDr. Heleny Skarupské, Ph.D. a všechny použité prameny informací jsem uvedla v seznamu použitých zdrojů.

V Chropyni dne 16. února 2011

.....
Zuzana Kovaříková

Poděkování

Ráda bych poděkovala PhDr. Heleně Skarupské, Ph.D. za odborné vedení diplomové práce, užitečné podněty a příjemnou spolupráci. Dále děkuji pracovníkům státní správy, kteří mi poskytli potřebné údaje k vypracování analytické části této práce. A dík patří také mojí rodině, která mě celou dobu podporovala ve studiu.

OBSAH

ÚVOD	8
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY	10
1.1 VYMEZENÍ POJMŮ	10
1.1.1 „SOCIÁLNÍ“	11
1.1.2 NEPŘÍZNIVÁ SOCIÁLNÍ SITUACE	11
1.1.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBA	12
1.2 STANDARDY KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	16
1.2.1 PROCEDURÁLNÍ STANDARDY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	16
1.2.2 PERSONÁLNÍ STANDARDY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	19
1.2.3 PROVOZNÍ STANDARDY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	19
2 KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	22
2.1 VYMEZENÍ POJMŮ	22
2.1.1 KOMUNITA	22
2.1.2 KOMUNITNÍ PRÁCE	24
2.1.3 KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	27
2.1.4 KOMUNITNÍ PLÁN	31
2.2 AKTÉŘI KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	32
2.2.1 UŽIVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	33
2.2.2 POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	35
2.2.3 ZADAVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	36
2.2.4 VEŘEJNOST	37
2.3 PŘEDPOKLADY ÚSPĚŠNÉHO KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	39
2.3.1 NESPOKOJENOST	39
2.3.2 NADĚJE	39

2.3.3	ČINORODOST	40
2.3.4	JASNÉ ZADÁNÍ	40
2.3.5	JASNÉ VÝSTUPY	40
2.3.6	MANAGEMENT	41
2.4	VÝCHOZÍ PODMÍNKY KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	41
2.5	KRITÉRIA KVALITY PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	42
2.6	FÁZE PROCESU KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	44
2.6.1	POPIS ÚZEMÍ	44
2.6.2	SITUAČNÍ ANALÝZY	47
2.6.2.1	SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA	47
2.6.2.2	ANALÝZA POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	47
2.6.2.3	ANALÝZA ZDROJŮ	48
2.6.2.4	SWOT ANALÝZA	48
2.6.3	INFORMAČNÍ KAMPAŇ	50
2.6.4	VYTVOŘENÍ KOALICE	53
2.7	HLAVNÍ ZÁSADY A PRINCIPY KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	55
2.7.1	PARTNERSTVÍ A SPOLUPRÁCE	55
2.7.2	ZAPOJENÍ MÍSTNÍ KOMUNITY	57
2.7.3	HLEDÁNÍ NOVÝCH ZDROJŮ	59
2.7.4	KOMPROMIS MEZI PŘÁNÍMI A MOŽNOSTMI	61
2.8	CÍL, PŘÍNOS A SMYSL KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	61
3	SOCIÁLNÍ EXKLUZE	63
3.1	VYMEZENÍ POJMŮ	63
3.1.1	SOCIÁLNÍ EXKLUZE	63
3.1.2	SOCIÁLNÍ INKLUZE	69
3.1.3	CHUDOBA	71
3.1.4	HMOTNÁ NOUZE	73

3.1.5	ŽIVOTNÍ MINIMUM	74
3.1.6	EXISTENČNÍ MINIMUM	76
3.1.7	ŽIVOBYTÍ	76
3.2	SKUPINY OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM – VÝBĚR	77
3.2.1	SENIORI	77
3.2.2	DOMÁCNOSTI S NÍZKÝMI PŘÍJMY	82
3.2.3	NEZAMĚSTNANÍ	88
	ANALYTICKÁ ČÁST	97
4	CHARAKTERISTIKA KROMĚŘÍŽSKA	97
4.1	KROMĚŘÍŽ	98
4.1.1	ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA MĚSTA, HISTORIE ..	100
4.1.2	GEOGRAFICKÉ ČLENĚNÍ A ZVLÁŠTNOSTI	100
4.1.3	OBYVATELSTVO	101
4.1.4	ŠKOLSTVÍ	108
4.1.5	VOLNOČASOVÉ AKTIVITY	109
4.1.6	ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE	110
4.1.7	EKONOMIKA A PODNIKÁNÍ	113
4.1.8	NEZAMĚSTNANOST	116
4.2	CHROPYNĚ	124
5	SOCIÁLNÍ SLUŽBY V REGIONU	128
5.1	SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO SENIORY	128
5.1.1	CETECHOVICE	129
5.1.2	HULÍN	129
5.1.3	CHROPYNĚ	129
5.1.4	KORYČANY	129
5.1.5	KROMĚŘÍŽ	129
5.1.6	MORKOVICE – SLÍŽANY	129
5.1.7	PAČLAVICE	130
5.2	SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM	130
5.2.1	KROMĚŘÍŽ	130
5.2.2	KVASICE	131

5.2.3 PAČLAVICE	131
5.2.4 ZBOROVICE.....	131
5.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI	131
5.4 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM	132
5.5 FINANČNÍ PODPORA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB.....	133
5.6 ZVYŠOVÁNÍ KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB	136
6 KOMUNITNÍ PLÁN SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA KROMĚŘÍŽSKU 2008 – 2011.....	139
ZÁVĚR.....	144
SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	147
TEORETICKÁ ČÁST	147
ANALYTICKÁ ČÁST	153
ANOTACE.....	156

ÚVOD

Metoda komunitního plánování je moderní přístup přispívající k rozvoji sociálních služeb. Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách uděluje krajům povinnost zpracovávat střednědobé plány rozvoje sociálních služeb právě tímto postupem, který má být přínosný pro celou společnost. Cílem je zabezpečit uspokojování potřeb uživatelů a zajištění dostupnosti sociálních služeb všem občanům.

Téma komunitního plánování sociálních služeb jsem si pro svou diplomovou práci vybrala nejen v návaznosti na studijní obor Pedagogika – sociální práce, ale také z důvodu mého zájmu o tuto problematiku. Přesto, že v současné době já ani nikdo z mých blízkých nevyužíváme žádnou ze sociálních služeb, není mi tato oblast lhostejná a plně si uvědomuji její potřebnost. Je nutné, aby si lidé uvědomili, že sociální služby se netýkají jen současných uživatelů, ale že dříve či později využije některou z nich každý z nás. Oblast Kroměřížska jsem zvolila proto, že zde žiji a zajímalo mě, jestli je právě tento region vhodný pro to, aby tady lidé zůstávali, nestěhovali se jinde, zakládali rodiny, pracovali a vedli plnohodnotný život. A k tomu přispívá také kvalitní síť sociálních služeb. Důležitým činitelem pro volbu tohoto tématu byl pro mě také fakt, že bych v budoucnosti ráda našla pracovní uplatnění právě v této oblasti – ve smyslu sociálních služeb i ve smyslu kroměřížského regionu.

Diplomová práce je rozdělena do šesti kapitol a člení se na část teoretickou a analytickou.

Úkolem teoretické části je popsat metodu komunitního plánování sociálních služeb jako celek včetně jeho fází, principů a kritérií kvality, a dále popis problematiky osob ohrožených sociálním vyloučením, na které se poskytování sociálních služeb zaměřuje.

Cílem analytické části je charakteristika kroměřížského regionu, přehled jeho aktuálních statistických údajů a analýza dokumentu „Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 - 2011“. Tento návrh rozvoje sociálních služeb vznikl od roku 2006 a záměrem práce je tedy porovnání tehdejšího plánování s nynější realitou, rozbor úspěšnosti navrhovaných projektů a jejich realizace a navíc také ucelený přehled poskytovaných sociálních služeb v kroměřížském regionu, který by sloužil zájemcům a potenciálním uživatelům k tomu, aby získali základní informace o možnostech jejich využití.

K metodám použitým při zpracování této diplomové práce patří studium a analýza odborné literatury a jiných zdrojů, syntéza poznatků a popisná analýza dokumentů a dat.

TEORETICKÁ ČÁST

1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY

„Hlavním posláním sociální služby je snaha umožnit lidem, kteří jsou v nepříznivé sociální situaci, zůstat rovnocennými členy společnosti a využívat jejích přirozených zdrojů, žít nezávisle, v kontaktu s ostatními lidmi a v přirozeném sociálním prostředí.“ (Johnová, 2002, s. 4).

Tato kapitola se věnuje vymezení základních termínů a standardům sociálních služeb, které jsou při jejich poskytování důležitým ukazatelem kvality.

Považuji za přínosné zmínit, že problematice sociálních služeb se věnuje dokument Rady Evropy - Evropská sociální charta, která byla přijata v roce 1961 a v roce 1996 revidovaná ve Štrasburku. Tento dokument doplňuje Evropskou úmluvu o lidských právech a zajišťuje ochranu základních sociálních práv občanů. Píše o tom např. Matoušek (2003).

1.1 VYMEZENÍ POJMŮ

V této kapitole se budeme věnovat vymezení základních termínů, které se používají v souvislosti s daným tématem: sociální, nepříznivá sociální situace a sociální služba. Všechny pojmy jsou nahlíženy z pohledu různých autorů, objevuje se řada dělení.

1.1.1 „SOCIÁLNÍ“

Termín „sociální“, jak uvádí Geist (1992), pochází z latiny, kde socius znamená druh či společník; socio družít se, účastnit se; socialis družný či společenský; societa je společenství, spolek. V tomto pojetí se termín „sociální“ užíval jak v hovorové řeči, tak ve společenských vědách. V češtině můžeme najít mnoho významů, např.:

- charitativní, podpůrný, dobročinný,
- společensky družný,
- týkající se společnosti,
- mající na mysli blaho a dobro spoluobčanů a společnosti jako celku,
- sloužící společnosti,
- politický, třídní, reformní,
- týkající se mezilidských styků a vztahů,
- týkající se životních podmínek, životní úrovně,
- prospěšný společnosti,
- soucítící,
- vyžadující pomoc atd.

1.1.2 NEPŘÍZNIVÁ SOCIÁLNÍ SITUACE

Jak charakterizuje § 3 zákona č. 108/2006 Sb., *„nepříznivá sociální situace je oslabení nebo ztráta schopnosti z důvodu věku, nepříznivého zdravotního stavu, pro krizovou sociální situaci...“*.

Vyčerpávající definici nepříznivé sociální situace uvádí Johnová (2002, s. 23): *„Nepříznivá sociální situace je situace, v níž se lidé nacházejí, jestliže pro svůj věk, ztrátu soběstačnosti, pro nemoc, zdravotní postižení, krizovou situaci, životní návyky, sociálně znevýhodňující prostředí, ohrožení práv a zájmů trestnou činností jiné osoby nebo z jiných závažných důvodů nejsou fakticky schopni zabezpečovat a uspokojovat*

své životní potřeby a tyto potřeby nejsou ani jinak zabezpečeny nebo jestliže jejich způsob života ohrožuje zájmy a potřeby společnosti.“ Podobnou definici uvádí i Bareš (2006).

V nepříznivé životní situaci je významná možnost na někoho se obrátit. *„Sociální poradenství poskytuje osobám v nepříznivé sociální situaci potřebné informace přispívající k řešení jejich situace. Základní sociální poradenství je součástí všech druhů sociálních služeb. Odborné sociální poradenství zahrnuje občanské poradny, manželské a rodinné poradny, sociální práci s osobami společensky nepřizpůsobivými, poradny pro oběti trestných činů a domácího násilí, sociálně právní poradenství pro osoby se zdravotním postižením a seniory. Služba obsahuje poradenství, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, terapeutické činnosti a pomoc při prosazování práv a zájmů.“* (Darek, Martínková, in Vašátková, Hoferková, 2008, s. 9).

1.1.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBA

Sociální služby se týkají každého a jsou o lidech v jejich přirozeném prostředí.

Podle § 3 zákona o sociálních službách *„se sociální službou rozumí činnost nebo soubor činností zajišťující pomoc a podporu osobám za účelem sociálního začlenění nebo prevence sociálního vyloučení.“* Může se jednat např. o: *„pomoc při zvládnutí běžných úkonů péče o vlastní osobu; pomoc při zajištění chodu domácnosti, výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, zprostředkování kontaktu se společenským prostředím, pomoc při uplatňování práv“* atd. Tyto a další činnosti jsou popsány v § 35 tohoto zákona.

Johnová (2002, s. 23) uvádí rozšiřující vymezení: *„Sociální služba je činnost poskytující lidem v nepříznivé sociální situaci podporu při sociálním začleňování a ochranu před sociálním vyloučením s cílem umožnit jim zapojení do běžného života společnosti a využívat obvyklým*

způsobem jiných systémů (např. bydlení, školství, zdravotnictví, atd.). Sociální služba je veřejná služba.“

Jinou definici uvádí Matoušek (2007, s. 9): *„Sociální služby jsou poskytovány lidem společensky znevýhodněným, a to s cílem zlepšit kvalitu jejich života, případně je v maximální možné míře do společnosti začlenit.“*

Jak je uvedeno v zákoně č. 108/2006 Sb., o sociálních službách, rozsah a forma pomoci musí zachovat lidskou důstojnost, musí na osoby působit aktivně a motivovat je k činnostem, které nezhoršují jejich nepříznivou sociální situaci, a musí zabraňovat jejich sociálnímu vyloučení.

Sociální služby dělí § 33 zákona o sociálních službách na **pobytové** spojené s ubytováním v zařízení, **ambulantní**, za kterými osoba dochází nebo je doprovázena do zařízení a součástí služby není ubytování, a **terénní**, které jsou osobě poskytovány v jejím přirozeném sociálním prostředí.

Jak říkají Rosecký a Oriniaková (2003), je nezbytné o sociálních službách informovat. Veřejnost má právo získat dostatek informací např. o terénních sociálních službách, které umožňují žít doma.

Zatloukal (2008, s. 26) zmiňuje, že *„systém sociálních služeb v České republice prochází reformou, která by podle tzv. Bílé knihy v sociálních službách měla zahrnovat“:*

- vytváření politického prostředí,
- orientaci na potřeby uživatelů,
- přizpůsobení sociálních služeb těmto potřebám,
- zajištění kvality sociálních služeb,
- realizaci komunitního plánování,
- systém financování,
- podporu inovací.

Sedláková (2009, s. 37) uvádí: *„Sociální služby je potřeba koordinovat a plánovat, aby jejich nabídka odpovídala skutečným potřebám uživatelů, ale také finančním možnostem státu, krajů a obcí.“*

Sociální služby zahrnují podle zákona č. 108/2006 Sb., § 32 **sociální péči**, která pomáhá lidem udržet si fyzickou a psychickou soběstačnost, popř. vytváří důstojné prostředí, pokud člověk již není schopen žít ve svém přirozeném prostředí; **sociální prevenci**, která pomáhá zabránit sociálnímu vyloučení; a **sociální poradenství**. Tyto služby jsou dále rozepsány. Služby sociální péče (§ 38 - § 51 zákona o sociálních službách) obsahují osobní asistenci, pečovatelskou službu, tísňovou péči, průvodcovské a předčitatelské služby, podporu samostatného bydlení, odlehčovací služby, centra denních služeb, denní a týdenní stacionáře, domovy pro osoby se zdravotním postižením, domovy pro seniory, domovy se zvláštním režimem a chráněné bydlení. Služby sociální prevence (§ 53 - § 70 zákona o sociálních službách) zahrnují ranou péči, telefonickou krizovou pomoc, tlumočnické služby, azylové domy, domy na půl cesty, kontaktní centra, krizovou pomoc, intervenční centra, nízkoprahová denní centra, noclehárny, služby následné péče, sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi, pro seniory a osoby se zdravotním postižením, sociálně terapeutické dílny, terapeutické komunity, terénní programy a sociální rehabilitace. Sociální poradenství (§ 37 zákona o sociálních službách) se dělí na základní a odborné.

O rozvoji moderních sociálních služeb pojednává Bílá kniha MPSV (2003). V ní je definováno sedm základních principů sociálních služeb:

- nezávislost a autonomie uživatelů,
- začlenění a integrace,
- respektování potřeb,
- partnerství,
- kvalita,
- rovnost bez diskriminace,
- standardy.

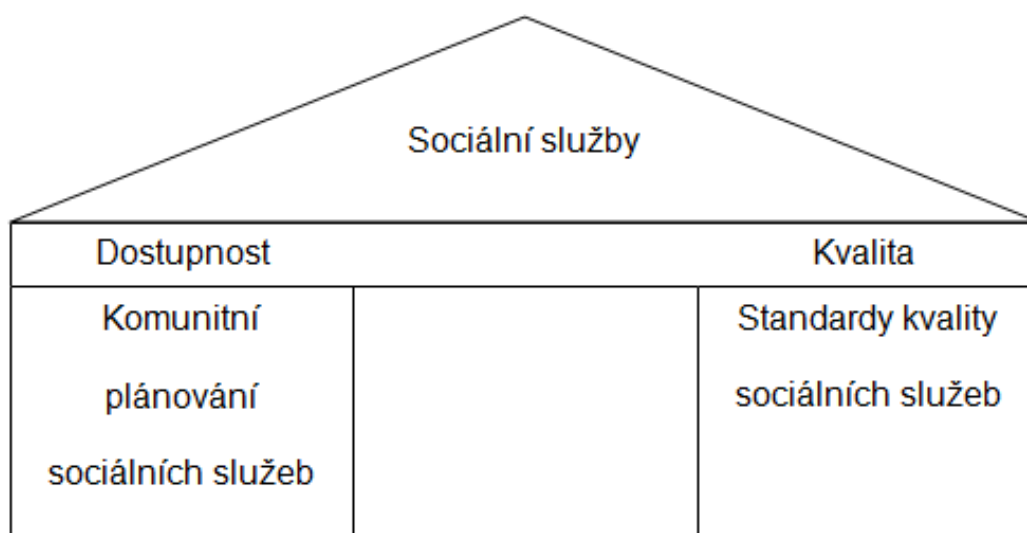
Obce a kraje jsou v tomto ohledu omezeny Evropskou sociální chartou (1996), Listinou základních práv a svobod (1993) a Ústavou ČR (1993), které zakazují diskriminaci občanů. *„Nástrojem proti diskriminaci*

občanů jsou sociální služby, které občanům se znevýhodněním umožňují využívat běžné veřejné služby a prostory. To je mimo jiné důvodem, proč by se obce a kraje měly plánováním rozvoje sociálních služeb zabývat.“ (Oriniaková, 2005, s. 12).

Jak popisuje Potůček (2002), systém sociální pomoci nepokrývá potřeby určitých skupin obyvatel. Za hlavní faktor, který určuje vývoj tohoto problému, považuje stárnutí populace, rozpad rodiny, různé druhy patologií a sociální vyloučení, kam zahrnuje bezdomovectví, nezaměstnanost, toxikomanii apod.

Zatloukal (2008) uvádí pilíře sociálních služeb.

Schéma č. 1: Pilíře systému sociálních služeb

Zdroj: Autorka podle Zatloukala (2008)

1.2 STANDARDY KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Aby mohla být zabezpečena prevence negativních jevů ve společnosti jako je sociální vyloučení, porušování občanských práv nebo neodborné poskytování služeb, bylo nutné sestavit určitá pravidla a principy pro jejich kontrolu. Ministerstvo práce a sociálních věcí proto vydalo požadavky na kvalitu poskytování sociálních služeb. Mluvíme o tzv. standardech kvality sociálních služeb. Jak je uvedeno v Johnové (2002) či Matouškovi (2003), standardy jsou soustavou ověřitelných hodnot a jejich smyslem je posuzovat kvalitu poskytovaných služeb. Všechny standardy jsou obecné, dají se uplatnit na všechny druhy sociálních služeb. Jejich celonárodní používání umožňuje porovnávat efektivitu různých typů služeb, ale i úroveň jednotlivých zařízení.

Jak stanovuje Bílá kniha (2003), standardy poskytují záruky uživatelům služeb a jejich rodinám a jsou aplikovány na všechny služby bez ohledu na to, kdo je poskytuje.

Jak uvádějí např. Horecký (2009), Johnová (2002), Matoušek (2003) či Zelenková (2009), standardy kvality lze primárně rozdělit na procedurální, personální a provozní. V následujících podkapitolách jsou stručně popsány.

1.2.1 PROCEDURÁLNÍ STANDARDY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Mezi procedurální standardy zahrnují autoři osm oblastí, které se týkají celého procesu poskytování sociálních služeb uživatelům.

- **Cíle a způsoby poskytování služeb**

Jak uvádějí všichni výše zmínění autoři, každé zařízení sociálních služeb musí mít písemně definované poslání, cíle, cílovou skupinu, principy svých služeb, metodiku poskytování služeb a vnitřní pravidla.

- **Ochrana práv uživatelů**

Zařízení musí respektovat základní lidská práva uživatelů a jejich nároky. Proto existují psaná vnitřní pravidla, která se týkají zejména oblastí: *„ochrana osobní svobody, soukromí, osobních údajů, právo na vzdělání a svobodnou volbu povolání, ochrana před jakýmkoli formami zneužívání, nucenými pracemi, diskriminací apod.“* (Johnová, 2009, s. 7).

- **Jednání se zájemcem o službu**

Tímto standardem se rozumí srozumitelné informování zájemce o možnostech a podmínkách poskytování sociální služby. Poskytovatel projedná se zájemcem jeho očekávání, požadavky a osobní cíle, které by bylo možné realizovat.

- **Smlouva o poskytování služby**

Dohoda mezi poskytovatelem a uživatelem se uzavírá ústně nebo písemně. Písemná podoba smlouvy je uzavřena na žádost uživatele. Jak se zmiňuje Johnová (2002), obsahuje postup při nedodržování dohodnutých podmínek, způsob a podmínky ukončení a způsob změny. Uživatel musí rozumět obsahu a může ji kdykoli vypovědět.

Kvalitní smlouva by podle Michalíka (in Vašátková, Hoferková, 2008) měla obsahovat označení smluvních stran, druh sociální služby, rozsah, místo a čas poskytované služby, úhrady sociální služby a způsob platby, poučení o dodržování vnitřních pravidel poskytovatele, důvody a lhůty výpovědi, dobu platnosti.

- **Individuální plánování průběhu poskytování služeb**

Jak je uvedeno v Johnové (2002), tento standard zaručuje, že poskytování služeb bude vycházet z osobních cílů a potřeb uživatele. Zelenková (2009) dále zmiňuje, že osobní cíle závisí na možnostech, schopnostech a přání osoby. Za individuální plánování odpovídá vždy konkrétní pracovník zařízení.

Musil (2004) zmiňuje, že se mohou objevit také drobné překážky v individuálním přístupu. Považuje za ně třeba dodržování všeobecných zákazů zařízení jako je zákaz kouření na pokojích, zákaz manipulace s nábytkem apod.

- **Dokumentace o poskytování sociální služby**

„Poskytovatel má písemně zpracována vnitřní pravidla pro zpracování, vedení a evidenci dokumentace o osobách, kterým je sociální služba poskytována, včetně pravidel pro nahlížení do dokumentace; podle těchto pravidel poskytovatel postupuje.“ (Zelenková, 2009).

- **Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociálních služeb**

Poskytovatel musí mít vypracovaná vnitřní pravidla pro podávání a vyřizování stížností osob na kvalitu nebo způsob poskytování služeb, podle kterých pak postupuje. Mluví o tom Johnová (2002) i Zelenková (2009).

- **Návaznost poskytované sociální služby na další zdroje**

Johnová (2002) upřesňuje tento standard definicí: *„Zařízení aktivně podporuje uživatele ve využívání běžných služeb, které jsou v daném místě veřejné. Dále zařízení podporuje uživatele ve využívání vlastních přirozených sítí, jako je rodina, přátelé a snaží se předejít jeho návyku na sociální službu. V případě potřeby umožňuje využívání dalších sociálních služeb.“*

1.2.2 PERSONÁLNÍ STANDARDY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

K personálním standardům se řadí dva základní, které se týkají personálního zajištění sociálních služeb a dalšího rozvoje pracovníků.

- **Personální a organizační zajištění služeb**

Každý poskytovatel musí mít v písemné podobě stanovený počet pracovních míst, požadavky na pracovníky, jejich přijímání a zaškolování, oprávnění a povinnosti. Počet zaměstnanců musí být adekvátní k typu poskytované služby a počtu osob, kterým je poskytována.

- **Profesní rozvoj pracovníka a pracovních týmů**

Zařízení by podle Johnové (2002) mělo pravidelně hodnotit své zaměstnance a zajišťovat jejich zapojování do rozvoje poskytovaných sociálních služeb a další vzdělávání v rámci rozvoje jejich odborné kvalifikace.

Pracovníci musí být dostatečně motivováni a podporováni.

1.2.3 PROVOZNÍ STANDARDY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Do této kategorie řadíme pět standardů, které řeší provozní oblasti poskytování sociálních služeb a zvyšování jejich kvality.

- **Místní a časová dostupnost služby**

„Určené místo a doba, během níž je služba poskytována, odpovídají potřebám cílové skupiny uživatelů služby. Poskytovaná služba je pro uživatele ze stanovené oblasti působnosti v uvedenou dobu a na uvedeném místě dostupná.“ (Johnová, 2002, s. 17).

- **Informovanost o službě**

Informovaností rozumí Zelenková (2009) přípravu souboru údajů o poskytování sociálních služeb daného zařízení. Může se jednat o formu webových stránek, brožur a letáků, vyvěšení informací na veřejně dostupných místech. Johnová (2002, s. 18) uvádí příklady konkrétních informací: *„právní forma, IČO, statutární zástupce a zodpovědný pracovník, adresa sídla poskytovatele a místo poskytování služby, telefonické spojení, poslání, cíle služby a principy jejich dosahování, označení cílové skupiny uživatelů, podmínky pro poskytování služby, kapacitu zařízení, cenu služby pro uživatele.“*

- **Prostředí a podmínky pro poskytování služeb**

U tohoto standardu klade Johnová (2002) důraz zejména na bezbariérovost, možnost soukromí, sociální zařízení, světelnou a tepelnou pohodu, kompenzační zařízení a pomůcky, čistotu, upravenost nebo prostředí bez chemických či biologických zápachů.

- **Nouzové a havarijní situace**

Tento standard připravuje pracovníky i uživatele na řešení havarijních a nouzových situací. Je dobré je mít předem definované a znát způsoby jejich řešení v případě, kdy opravdu nastanou. Popisuje to Johnová (2002) i Zelenková (2009).

- **Zvyšování kvality služeb**

Zelenková (2009) říká: *„Poskytovatel průběžně kontroluje a hodnotí, zda je způsob poskytování sociální služby v souladu s definovaným posláním, cíly a zásadami sociální služby a osobními cíly jednotlivých osob.“* Poskytovatel si dále průběžně zjišťuje míru spokojenosti uživatelů se způsobem poskytování služby a stížnosti na její kvalitu bere jako podnět pro další rozvoj a zlepšování úrovně.

Kvalitní sociální služba by měla podporovat své uživatele v dosahování dílčích cílů, které si stanoví. Johnová (2002) věří, že jsou standardy kvality sociálních služeb přínosem jak pro poskytovatele, tak pro uživatele.

Na druhou stranu Michalík (in Vašátková, Hoferková, 2008, s. 20) ze zkušeností uvádí problémy při uzavírání smluv, kdy poskytovatelé často standardy kvality sociálních služeb porušují. Zmiňuje několik příkladů:

- smlouvy jsou příliš obecné,
- poskytovatelé nejsou ochotni sestavovat individuální dohody,
- rozsah péče není jasně stanoven, smlouva pouze odkazuje na zákon,
- problémy s vrácením poměrné částky příspěvku na péči,
- chybí popis služeb a jejich cena, popř. způsob vyúčtování,
- poskytovatelé často požadují sdělování výše příjmů, i když na to nemají právo,
- při nedostatečných příjmech uživatele uvádějí poskytovatelé možnost příbuzných doplatit zbytek nákladů jako jejich povinnost,
- uživatelé nemají informace o standardech sociálních služeb, a proto ani nevyžadují, na co by měli nárok.

2 KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

V této kapitole se budeme zabývat vymezením hlavních termínů pro oblast komunitního plánování sociálních služeb a jeho aktérů. Dále se zaměříme na předpoklady, výchozí podmínky, kritéria kvality, hlavní zásady a principy komunitního plánování. Nastíníme, jak zahájit proces plánování sociálních služeb, na co se zaměřit a jak je dále rozvíjet. Dotkneme se také cíle a smyslu plánování sociálních služeb.

2.1 VYMEZENÍ POJMŮ

Tato kapitola objasňuje základní pojmy týkající se komunitního plánování sociálních služeb. Jde o termíny: komunita, komunitní práce, komunitní plánování sociálních služeb a komunitní plán.

2.1.1 KOMUNITA

Jak popisuje Příhodová (2004) či Matoušek (2003), termín „komunita“ je velice mnohoznačný, je používán různorodě a ztrácí tedy přesný význam. V sociologii se můžeme setkat až s devadesáti definicemi tohoto pojmu. Hartl (1997) vymezuje pět okruhů, do kterých je lze shrnout:

- Komunita jako skupina lidí, kteří žijí nebo pracují společně.
- Komunita jako geografická oblast, ve které lidé žijí.
- Komunita jako geografická oblast, kde lidé nejen žijí, ale jsou ve vzájemné interakci.

- Komunita jako vzdělávací činnost skupiny lidí, kteří se vzdělávají mimo školskou instituci.
- Komunita jako ideální uspořádání lidí, kteří žijí a pracují v dokonalé harmonii.

„Komunita je tvořena lidmi, kteří žijí v jednom místě, mají mezi sebou různé sociální vazby a jsou citově vázaní nejen k sobě navzájem, ale též k místu, kde žijí. Zájmy, potřeby a nároky, týkající se kvality života občanů komunity, jsou uspokojovány ve spolupráci s jejími dalšími příslušníky. Jejich zájmy a potřeby se mohou lišit. Lidé musí v komunitě o svých potřebách a zájmech diskutovat, informovat se o možných zdrojích pro jejich naplnění a společně hledat kompromisní řešení, která by alespoň částečně vyhovovala všem a pro nikoho nebyla prohrou.“ (Materová, s. 5).
 Také Gojová (2006) považuje komunitu za něco víc než jen společně obývaný prostor. Vidí v ní také společné hodnoty a zájmy, vzájemné interakce mezi členy, blízkost a solidaritu.

„Komunita se společně snaží zlepšit materiální podmínky, ponechává si v rukou možnost rozhodovat o jejich využití se souhlasem a podporou co největšího zastoupení veřejnosti.“ (Hartl, 1997, s. 33).
 Možnosti a omezení komunity závisí na zdrojích, ke kterým mají členové komunity přístup. Ať už jde o soukromý či veřejný majetek. Svou roli hraje také aktivita lidí v komunitě.

Základem komunity je to, co je všem obyvatelům společné.

Encyklopedický slovník (1993) uvádí definici komunity: *„jedná se o souhrn osob, které žijí v určitém vymezeném prostoru, kde vykonávají každodenní aktivity a obvykle tvoří autonomní jednotku.“* (kolektiv autorů, 1993, s. 534). Může se jednat o organizaci, kde neexistují formy nadřazenosti a podřazenosti, což vede k lepší komunikaci a spolupráci.

Maříková, Petrusek a Vodáková (1996, s. 512) vidí komunitu jako *„pospolitost danou zvláštním typem vnitřních vazeb a jejím zařazením do širšího sociálního prostředí“*.

Úlehla (2002) vidí problém v tom, že pojem „komunita“ není nijak legislativně definován, ale vidí ho spíše psychologicky, sociologicky. *„Má*

to mnoho společného s pojmy vlast, vlastenectví, patriotismus, se slovy „můj kraj“, „můj domov“, „sem patřím“. (Úlehla, 2002, s. 1). Záleží tedy na obyvatelích určitého území, jestli se přihlásí k členství v určité komunitě.

Hartl (1997) rozlišuje čtyři typy komunit:

- sídelní (ekologické) obývají společný prostor,
- morální (psychické) jsou postaveny na duchovních vazbách, jako je víra, původ nebo hodnoty,
- terapeutické (léčebné) pomáhají lidem s psychickými problémy,
- výcvikové se zaměřují na sebepoznání a komunikační dovednosti budoucích terapeutů.

Prostorově vymezené komunity jsou dle Potůčka (2002) formální, na rozdíl např. od sousedství, rodiny nebo dětských herních skupin. Je zde šance, že komunita dokáže vyjádřit svůj názor a prosadit ho. Existuje tu ale také riziko radikálních názorů a lokálního patriotismu.

Zatloukal (2008, s. 29) zprostředkovává myšlenku Baumana o tom, že „komunita jako taková již v postmoderní společnosti neexistuje a ani není možná, jedinec neustále osciluje mezi touhou po svobodě a touhou po pospolitosti. Přitom ale zjišťuje, že svoboda bez společenství se rovná šílenství a společenství bez svobody je otroctvím“. Pracuje také s protikladným názorem Buriánka, podle kterého se komunity utvářejí neustále i ve velkoměstech, bez ohledu na urbanizaci.

2.1.2 KOMUNITNÍ PRÁCE

„Komunitní práce je podpora a pomoc členům komunity směřující ke zlepšení jejich dovedností, které jim umožní řešit problémy vlastními silami. Komunitní přístup vytváří příležitost pro diskusi a spolupráci jednotlivců a skupin při řešení problémů a rozvoji komunity. Smyslem komunitní práce je aktivizovat členy komunity, aby se sami postarali

o řešení společných problémů.“ (Darek, Martínková, in Vašátková, Hoferková, 2008, s. 15).

„Komunitní práce je metoda, směřující k vyvolání nebo podporování změny v rámci místního společenství. Vychází z toho, že komunita má více sil a možností než jedinec, ale i jedinec má obvykle více sil než se domnívá, je jen potřeba těmto silám dát možnost, aby se mohly objevit, podpořit vlastní aktivitu lidí, navodit prostředí, ve kterém spolu mohou lidé jinak a účinněji než dosud komunikovat o určitém problematickém tématu.“ (Průša, 1997, s. 173).

„Podstatou komunitní práce je snaha docílit sociální změnu, pomoci lidem, kteří pomoc potřebují. Ale současně i prospět organizacím služeb, které pomoc poskytují, tak by docházelo ke stále dokonalejšímu sladění jejich práce s potřebami uživatelů.“ (Hartl, 1997, s. 80).

Podle Matouška (2003) vyžaduje komunitní práce účast profesionálních sociálních pracovníků.

Darek a Martínková (in Vašátková, Hoferková, 2008) dále popisují znaky komunitní práce. Dle nich se využívá především k řešení problémů a dosažení změny v komunitě, zabývá se zdroji a možnostmi společenství, do procesu rozhodování zapojuje všechny občany, organizace a instituce a umožňuje lidem ovlivňovat to, co se kolem nich děje.

Hartl (1997) zmiňuje, že už organizace New York Association for Improving the Condition of the Poor (1843) a The Charity Organization Societies (1977) se snažily pokrýt potřeby obyvatel měst zapojením dobrovolníků, kteří navštěvovali chudé, nemocné, nezaměstnané, tělesně i jinak postižené osoby. O působení sociálních pracovníků v komunitách se však mluví až od konce 20. století. Ti zjistili, že je nutné pracovat také s hlavními představiteli komunity, což vedlo v 60. letech 20. století k velkému rozvoji komunitní práce. Došlo ke snaze řešit problémy, ke kterým patřilo nedostatečné vzdělání, nerovnost, nezaměstnanost, zaostalost, delikvence, kriminalita apod.

Proces komunitní práce podle výše zmíněných autorů znamená tedy přímo spolupracovat s místními obyvateli, zjistit a analyzovat jejich potřeby, plánovat, předvídat, realizovat a vyhodnocovat.

Jak je uvedeno v Hartlovi (1997), komunitní práce usiluje o mobilizaci všech zdrojů, které má komunita k dispozici. Může se tak objevit řada užitečných prvků jako jsou např. upravené veřejné plochy, spolehlivá a cenově dostupná veřejná doprava, vzdělávací střediska, kluby, rekvalifikační programy, právní pomoc, poradenství, rozvoj infrastruktury apod.

Jak uvádí Gojová (2006, s. 34 a 71), „komunitní práce má funkci redistributivní a rozvojovou, které jsou součástí pěti přístupů: komunitní akce, komunitního rozvoje, sociálního plánování, komunitní organizace, rozšiřování služeb“.

Chrenková, Sobková a Vajdřáková (in Janoušková, 2007) popisují modely komunitní práce. Jednotlivé modely se překrývají, nejsou výrazněji odděleny.

- **Komunitní péče** usiluje o uspokojování potřeb, zejména seniorů, lidí s postižením nebo dětí ve věku do 5 let.
- **Komunitní organizace** – cílem je zlepšování vztahu mezi různými organizacemi.
- **Komunitní rozvoj** se zaměřuje na rozvoj města či mikroregionu.
- **Komunitní plánování** připravuje služby a mobilizuje zdroje.
- **Komunitní vzdělávání** zahrnuje programy na rozvoj určitého společenství, usiluje o změnu postojů členů komunity.

Gojová (2006) připojuje další tři:

- **Komunitní akce** se snaží omezit nerovnosti a zlepšit životní podmínky. Jde např. o hnutí za sociální práva, antirasistické organizace, projevy odporu apod.
- **Feministická komunitní práce** usiluje o zlepšení sociálního postavení žen.

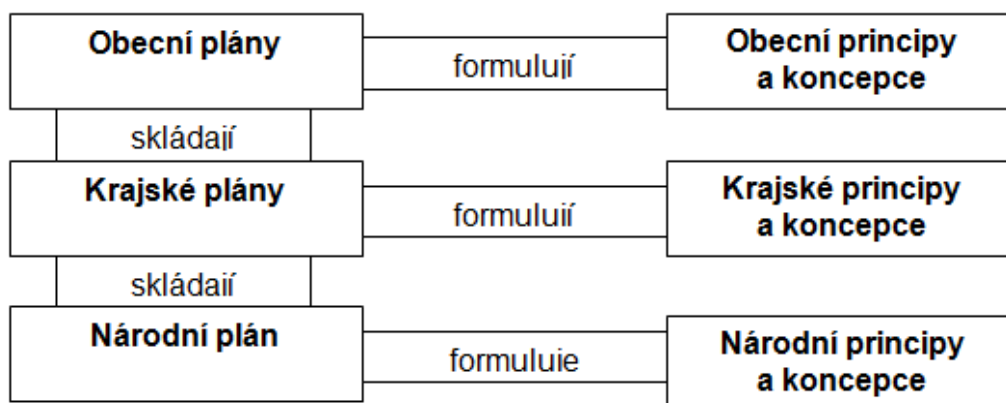
- **Antirasistická komunitní práce** reaguje na diskriminaci příslušníků menšin v oblasti vzdělávání, bydlení, zdraví, zaměstnání či politických příležitostí.

2.1.3 KOMUNITNÍ PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Matoušek a kol. (2007) vysvětluje, že komunitní plánování je postup, který mapuje místní potřeby sociálních služeb a porovnává je se zdroji. Těmi myslí organizace, peníze vynakládané na sociální služby a občany.

„V České republice se několik posledních let rozvíjí komunitní plánování sociálních služeb. Metodu komunitního plánování používají mnohá města a pro kraje je dokonce od 1. ledna 2007 podle nového zákona o sociálních službách takové plánování povinné.“ (Jabůrková, Mátl, 2007). V tomto zákoně je stanovena povinnost krajů zpracovávat střednědobý plán rozvoje sociálních služeb. Obcím je toto zpracování pouze doporučeno. Jednotlivé úrovně plánování se navzájem ovlivňují, což je vidět na následujícím schématu.

Schéma č. 2: Systém plánování sociálních služeb

Zdroj: Autorka podle Zatloukala (2008)

Jak uvádí Zatloukal (2008), komunitní plánování je v obcích finančně zajišťováno především z prostředků Evropské unie.

Výstižnou a zároveň stručnou definici komunitního plánování sociálních služeb najdeme v materiálech Centra pro komunitní práci. Podle autorů jde o *„přístup, kterým lze na úrovni obcí nebo krajů plánovat sociální služby tak, aby odpovídaly místním specifikům i potřebám jednotlivých občanů“*. Zároveň je to *„otevřený proces zjišťování potřeb a zdrojů a hledání nejlepších řešení v oblasti sociálních služeb“*. (Rosecký, Oriniaková, 2003, s. 4).

Květenská (in Vašátková, Hoferková, 2008) charakterizuje komunitní plánování jako proces, kdy se definuje, jak asi bude vypadat sociální systém v daném regionu v průběhu následujících dvou až pěti let a jak se bude rozvíjet.

Podle Oriniakové (2005, s. 3) má *„komunitní plánování zaručit, aby se lidé mohli svobodně účastnit rozpravy o důležitých otázkách života společenství, aby přijímaná rozhodnutí zodpovědných orgánů odrážela vůli a potřeby obyvatel regionu, aby plánované kroky a řešení co nejlépe využívaly dostupné zdroje, příp. nacházely nové zdroje, a přinášely co největší užitek a spokojenost. Aby se rozhodovalo v regionu, přiměřeně, jedinečně a tvořivě“*.

Materová doplňuje, že komunitního plánování sociálních služeb je možno využít v obcích (městech), v obcích s rozšířenou působností i krajích.

Podle Roseckého a Oriniakové (2003) umožňuje komunitní plánování samosprávám zodpovídat za poskytování sociálních služeb obyvatelům obcí a krajů. *„Samosprávy, které se již nyní rozhodly zahájit proces komunitního plánování sociálních služeb, tím dávají najevo svůj plný zájem o potřeby svých občanů a o možnosti jejich naplňování, o transparentní a efektivní financování sociálních služeb a o hledání dalších zdrojů v komunitě na podporu jejich rozvoje.“* (Rosecký, Oriniaková, 2003, s. 3).

Zatloukal (2008, s. 36) klade důraz na to, že se „*služby neplánují „o nás bez nás“, ale naopak „o nás s námi“*. Tím je posilován demokratický princip společnosti, protože občané se zapojují do věcí veřejných a politici dostávají od občanů podněty pro svou práci“.

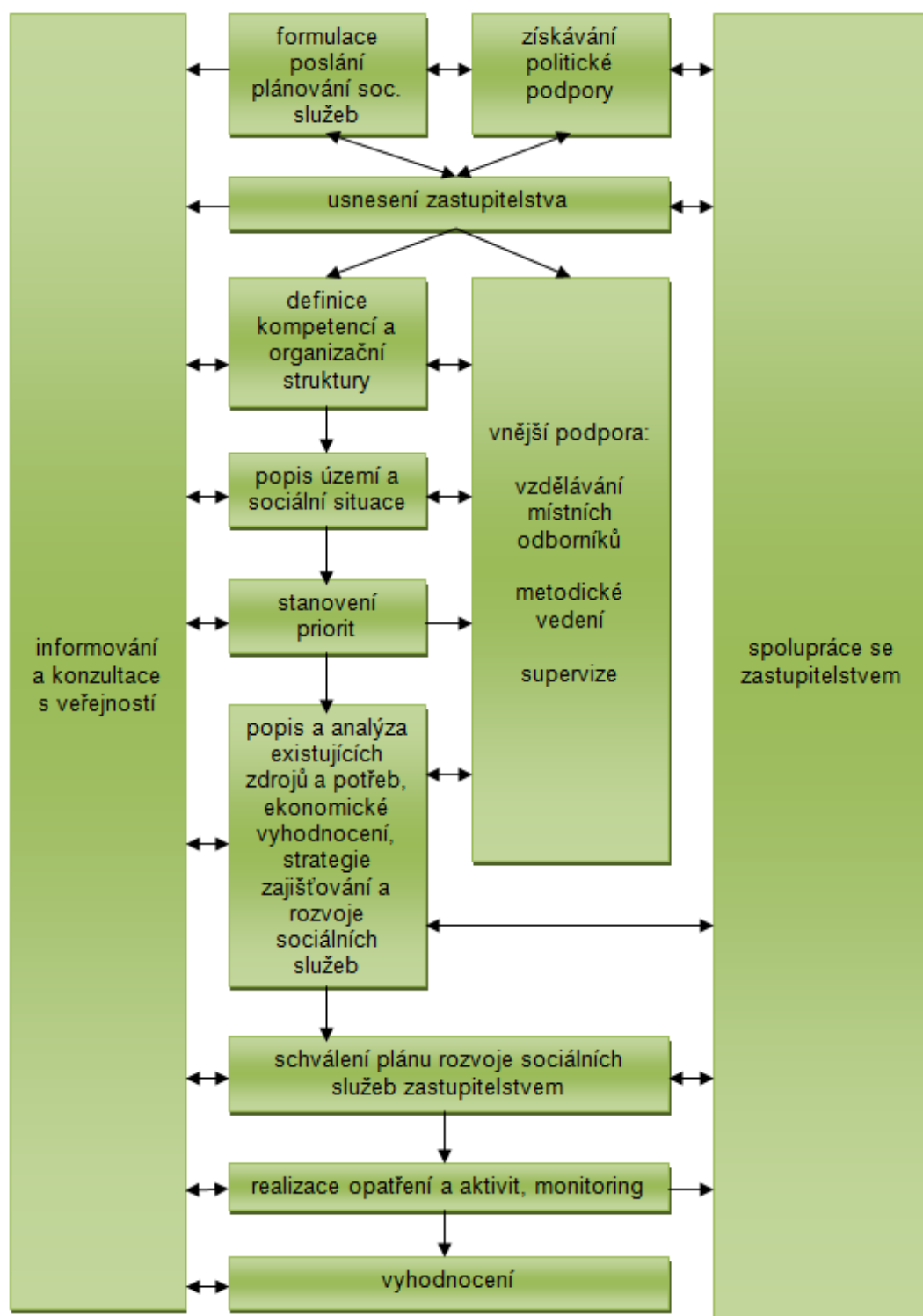
Celý proces komunitního plánování je cyklický, tzn., že se hlavní kroky v určitých intervalech vždy opakují, jak je uvedeno v příručce MPSV (2004) či v Zatloukalovi (2008).

Podle Sedlákové (2009) ale není komunitní plánování jenom cestou k vytvoření komunitního plánu. Efektem tohoto procesu je také zvýšení informovanosti uživatelů a celé veřejnosti o sociálních službách.

Zatloukal (2008) připomíná, že komunitní plánování je zmíněno v Národním akčním plánu sociálního začleňování na léta 2004 – 2006. Podrobněji je pak popsáno v Bílé knize (2003). Sedláková (2009) také zmiňuje, že komunitní plánování v oblasti sociálních služeb začalo v České republice zavádět podle britských zkušeností MPSV, a to v roce 1999. Vasková a Žežula (2002) se Zatloukalem (2008) a Matouškem (2003) doplňují, že jako jedni z prvních se v ČR komunitnímu plánování sociálních služeb věnovaly města Písek a Ústí nad Labem.

Přehledné schéma celého procesu plánování sociálních služeb použila Skřičková (2007).

Schéma č. 3: Vývoj procesu plánování sociálních služeb

Zdroj: Skříčková, 2007

2.1.4 KOMUNITNÍ PLÁN

Pro termín „komunitní plán“ používá § 3 zákona o sociálních službách pojem „plán rozvoje sociálních služeb“.

„Výsledkem procesu komunitního plánování je strategický dokument – komunitní plán. Vznik tohoto dokumentu však zdaleka není jediným cílem procesu. Samotný proces plánování, všechny aktivity, děje a setkávání se, přináší jeho účastníkům řadu pozitivních efektů. Posíleny jsou pocity sounáležitosti a spoluodpovědnosti, probuzen je zájem o veřejné dění. Setkávají se zástupci veřejného života s občany, komunikují spolu lidé různých zájmových skupin. Podaří-li se v komunitě otevřeně komunikovat, naslouchat si a problémy řešit bez konfliktů, jde o silný prvek v životě společenství a naplnění hodnot komunitního plánování.“ (Sedláková, 2009, s. 38).

Jak uvádí Zatloukal (2008), komunitní plán je výsledkem řady konzultací. Finální verzi, kterou pak musí schválit zastupitelstvo obce, předchází **návrh komunitního plánu**, který je dále projednáván.

Přijetí komunitního plánu zastupitelstvem obce zaručuje jeho závaznost. *„To znamená, že schválení komunitního plánu by mělo vyloučit vydání jakéhokoli pozdějšího rozhodnutí, které by bylo v rozporu s tím, co je v komunitním plánu. Dále se schválením komunitního plánu deklaruje zájem zastupitelů města rozvíjet sociální služby právě tímto směrem.“* (Zatloukal, 2008, s. 160).

Materová rozlišuje plány **krátkodobé** (1 – 2 roky), **střednědobé** (3 – 5 let) a **dlouhodobé** (10 – 20 let). U krátkodobých plánů se jedná většinou o realizaci jedné konkrétní akce, střednědobé mají využití v sociálních službách a dlouhodobé zejména při přípravě strategických plánů rozvoje měst.

Průša (2006) považuje za hlavní cíl zpracovaného komunitního plánu zvýšení dostupnosti sociálních služeb, čímž se snižují rizika sociálního vyloučení handicapovaných skupin obyvatelstva. Dále upozorňuje na význam slova „komunitní“, který *„neodpovídá tomu, jak je v naší zemi*

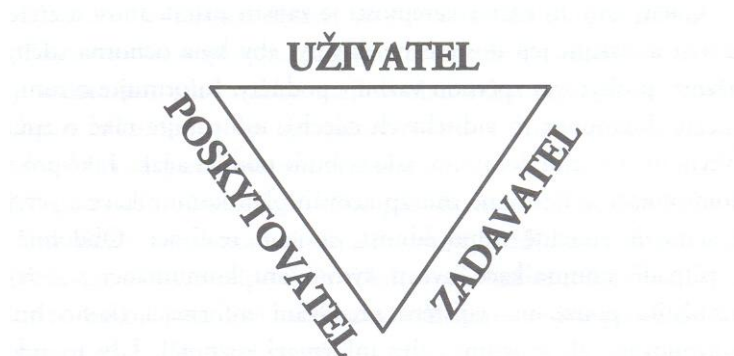
chápán význam slova "komunita", v tomto smyslu by patrně vhodnějším výrazem bylo označení "regionální", přičemž pod slovem "region" si lze představit jak úroveň kraje, tak i území obce s rozšířenou, popř. přenesenou působností". (Průša, 2006, s. 11-12). Vzniklý regionální plán rozvoje obce nebo kraje by podle něj měl pomáhat uspokojovat sociální potřeby občanů a měl by být součástí zpracování dlouhodobých záměrů obcí nebo krajů.

2.2 AKTÉŘI KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Na plánování se podílí komunita, kterou v oblasti sociálních služeb MPSV (2004), Matoušek (2003), Skříčková (2007) i Zatloukal (2008) rozumí zejména zástupce uživatelů, poskytovatelů a zadavatelů sociálních služeb. Mluvíme o tzv. komunitním trianglu. Rosecký a Oriniaková (2003) mají termínem „zadavatel“ na mysli veřejnou správu a termínem „poskytovatel“ státní, soukromé a neziskové poskytovatele sociálních služeb. Svůj díl v procesu plánování má i další veřejnost, kterou toto téma zajímá.

Zatloukal (2008, s. 35) upozorňuje: *„Je zcela nepochybné, že princip triády je jedním z ústředních prvků komunitního plánování sociálních služeb, náležitostí, bez níž si komunitní plánování sociálních služeb vůbec nelze představit.“*

Schéma č 4: Komunitní triangl (uživatel – zadavatel – poskytovatel)

Zdroj: MPSV, 2004, s. 13

Hartl (1997) upozorňuje, že pro každého občana obce je důležité něco jiného – pro jednoho např. vyvezené odpady, dodržování nočního klidu či dostatek parkovacích míst, pro druhého to mohou být třeba dobré sousedské vztahy, zeleň, upravené ulice, opravené domy, dobře zásobené prodejny či kultura. Z průzkumu, který uvádí, vyplývá, že obecně lidé nejvíce upřednostňují klid, dobré spojení a příležitost pro sport. Při komunitním plánování se tedy musí počítat s názorovými rozdíly a různými hodnotami mezi lidmi.

2.2.1 UŽIVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

„Nejdůležitějšími účastníky komunitního plánování jsou uživatelé – klienti sociálních služeb. Uživateli rozumíme lidi v nepříznivé nebo tíživé sociální situaci, kteří služby využívají a kterým jsou určeny.“ (MPSV, 2004, s. 7).

Jak dále MPSV (2004) uvádí, zapojení uživatelů sociálních služeb do komunitního plánování je nepostradatelné, protože jej pomáhají tvořit. Uživatelé mohou vyjádřit své názory, prosazovat své zájmy a tím se spolupodílet na tvorbě výsledné podoby sociálních služeb ve svém okolí. Oslovování uživatelů má dle Vaskové a Žežuly (2002) velký význam,

protože se tak dají zjistit jejich potřeby, kvalita stávajících služeb a mezery v jejich nabídce.

„Uživatelé jsou ti nejdůležitější. Pokud by jich nebylo, nebyli by poskytovatelé ani zadavatelé sociálních služeb. Na zapojování uživatelů je nutné klást od počátku největší důraz. Cílem uživatelů je vést plnohodnotný a spokojený život, k jehož dosažení potřebují služby, které jsou poskytované lidsky, jsou dostupné fyzicky i finančně, jsou kvalitní a především jsou poskytovány s respektem k důstojnosti a jedinečnosti každého člověka. V procesu KPSS mají uživatelé jedinečnou, nezastupitelnou a nenahraditelnou roli. Především jedině oni mohou poskytnout důležité informace o kvalitě sociálních služeb. Bez jejich účasti nelze hodnotit efektivitu sociálních služeb.“ (Oriniaková, 2005, s. 4).

MPSV zpracovalo tabulku, ve které uvádí příklady skupin potenciálních klientů sociálních služeb.

Tabulka č. 1: Příklady skupin, na které se v rámci plánování sociálních služeb zaměřit

Osoby s tělesným postižením
Osoby s duševním onemocněním
Osoby s mentálním postižením
Osoby s kombinovaným postižením
Osoby s jiným zdravotním postižením
Lidé HIV+ a nemocní AIDS
Lidé drogově a alkoholově závislí
Lidé po léčbě závislostí
Senioři
Rodiny s dětmi
Děti a mládež ohrožené delikvencí
Lidé ze sociálně vyloučených lokalit
Uprchlíci
Osoby ohrožené prostitucí
Pachatelé trestné činnosti, osoby propuštěné ze školských zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy po dosažení zletilosti
Oběti násilí, vč. domácího násilí
Etnické menšiny
Cizinci
Osoby bez přístřeší
Lidé v přechodné psychické nebo sociální krizi
Dlouhodobě nezaměstnaní

Zdroj: Skřičková, 2007

2.2.2 POSKYTOVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Jak je uvedeno v průvodci MPSV (2004), poskytovatelé sociálních služeb jsou samostatné subjekty, které služby nabízejí a následně poskytují uživatelům. *„Jedná se například o nestátní neziskové organizace, organizace zřízené obcí nebo krajem, příp. státem.“* (MPSV, 2004, s. 7). Matoušek (2007) doplňuje občanská sdružení, obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby. Dle Vaskové a Žežuly (2002) to mohou být i osoby fyzické. Jedná se např. o osoby pečující o své příbuzné a blízké, jak uvádí Oriniaková (2005). Všichni však mají rovné postavení. Důležité je, že se v problematice sociálních služeb dobře orientují, dokáží popsat aktuální poptávku a také předpokládat trendy v této oblasti.

„Cílem poskytovatelů je udržet a rozvíjet svoje zařízení. Opírají se přitom o vlastní průzkumy potřebnosti svých služeb a spokojenost svých klientů. Poskytovatelé soutěží na trhu o získání prostředků na udržení své existence především cenou a kvalitou služeb, které nabízejí. Poskytovatelé obvykle sledují moderní trendy ve vývoji sociálních služeb, zvládají moderní metody řízení organizace a řízení kvality, dokáží vzájemně (i mezisektorově) velmi dobře spolupracovat – vědí, že spolupracující síť je silnější než osamocená organizace, dokáží vytvářet lobbyistické skupiny k prosazování vlastních zájmů a především nestátní organizace se často dokáží velmi pružně přizpůsobit změně poptávky. Poskytovatelé obvykle mají velmi dobrý přehled o finančních zdrojích na poskytování sociálních služeb. Mohou tedy přinést do místního systému sociálních služeb další finanční zdroje.“ (Oriniaková, 2005, s. 5).

2.2.3 ZADAVATELÉ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Zadavatelé sociálních služeb jsou většinou obce a kraje, které jsou zodpovědné za zajištění sociálních služeb na daném území, což uvádí MPSV (2004) z toho důvodu, že jsou obce a kraje hlavními aktivními účastníky a zároveň také garanty realizace komunitního plánování.

Vasková a Žežula (2002) navíc dodávají, že pokud zastupitelstvo obce nebo kraje odsouhlasí realizaci komunitního plánování sociálních služeb, jde o projev politické vůle a záruku zapojení dalších účastníků. Jak je uvedeno v § 35 (1) zákona o obcích, do působnosti obcí patří všechny záležitosti týkající se zájmu obce a jejích občanů. *„Ve svém územním obvodu dále pečuje v souladu s místními předpoklady a s místními zvyklostmi o vytváření podmínek pro rozvoj sociální péče a pro uspokojování potřeb svých občanů. Jde především o uspokojování potřeby bydlení, ochrany a rozvoje zdraví, dopravy a spojů, potřeby informací, výchovy a vzdělávání, celkového kulturního rozvoje a ochrany veřejného pořádku.“* (Zákon č. 128/2000 Sb., § 35 (2)). Z hlediska obce tedy vidí Úlehla (2002) komunitní plánování jako úsilí o dlouhodobé zapojování veřejnosti do záležitostí komunity.

„Zadavatelé služby platí, zřizují, zadávají, organizují a dělají na ně výběrová řízení. Mají legitimní moc vzešlou z demokratických voleb. Cílem zadavatelů je nakoupit občanům potřebné služby co nejkvalitněji a co nejlevněji – k tomu potřebují znát standardy kvality sociálních služeb, zdroje svého regionu, demografii, statistiky, atd.“ (Oriniaková, 2005, s. 5).

Dle Skříčkové (2007) bývá úkolem zadavatele hledání finančních zdrojů.

2.2.4 VEŘEJNOST

„Veřejností máme na mysli všechny ostatní zájemce, kterým nejsou sociální služby a jejich fungování a poskytování lhostejné a jsou schopni aktivně přispět k vytvoření plánu nebo jeho realizaci.“ (MPSV, 2004, s. 8).

Zapojení veřejnosti je důležité z důvodů, které popisuje Potůček (2002). Řízení veřejných věcí by nemělo být příliš formální, jinak se budou tvořit bariéry a společenské napětí mezi „těmi nahoře“ a „těmi dole“. Takovým rozdělením má na mysli skupiny pověřené spravováním veřejných věcí a obyčejný, neaktivní lid.

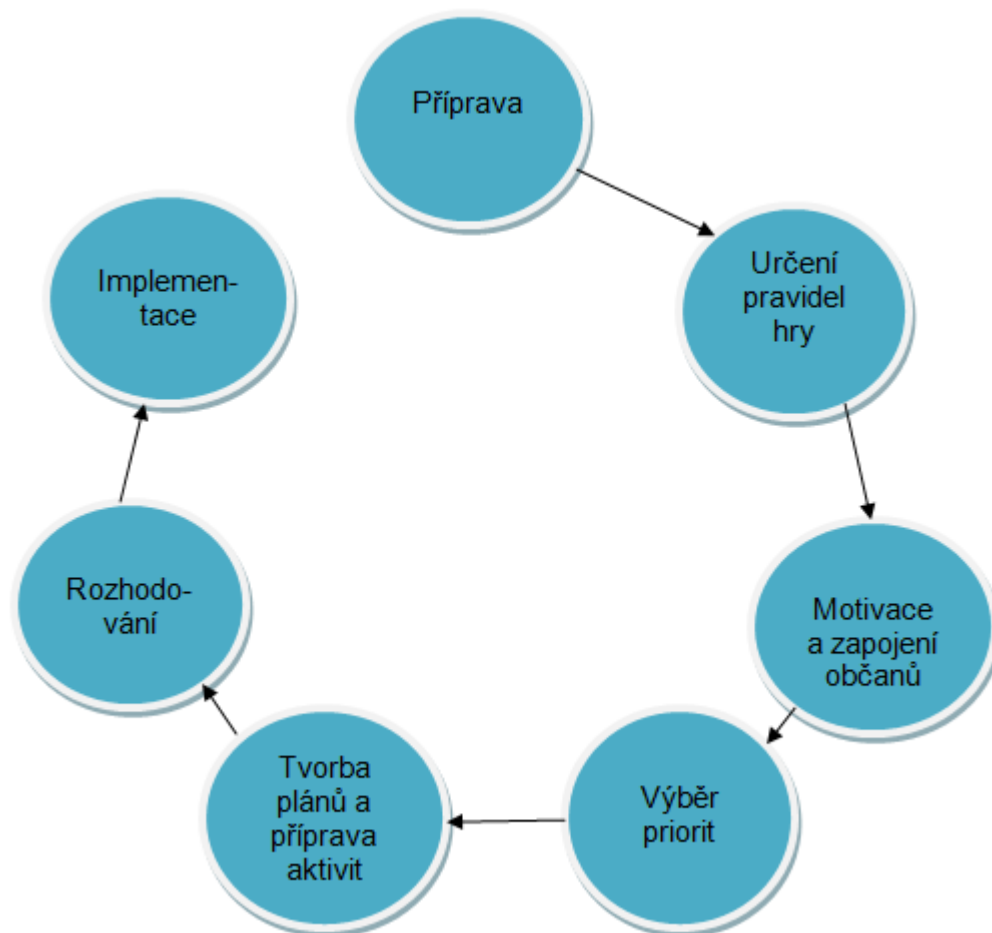
„Veřejnost musí být průběžně seznamována se záměry, výsledky a cíli komunitního plánu.“ (Vasková, Žežula, 2002, s. 10). Veřejnost musí mít přístup k informacím.

„To, že veřejnost není informována o sociálních službách, že se o ně nezajímá, není chyba veřejnosti, ale těch, kdo informace mají a neumí je zveřejnit tak, aby byly zajímavé. Je to chyba těch, pro které je pohodlnější neztrácet čas a nervy prací se zapojováním veřejnosti do rozhodování. V důsledku to však budou právě oni, kdo na tuto pohodlnost doplatí.“ (Úlehla, 2004b).

Brožura Sedm kroků k zapojení veřejnosti (2002) zdůrazňuje, že šanci zapojit se do procesu plánování musí dostat každý občan. I když zadavatelé nemusí souhlasit s jejich názory.

Oriniaková (2005) připomíná, že potenciálním uživatelem sociálních služeb je každý občan.

Schéma č. 5: Sedm kroků k zapojení veřejnosti

Zdroj: Sedm kroků k zapojení veřejnosti, průvodce participačním procesem, 2002, s. 22

„Uvedené skupiny, resp. jejich zástupci, v rámci společné práce, jednání a setkávání vytvářejí efektivní systém spolupráce, navrhnou podobu sociálních služeb a podílejí se na realizaci jednotlivých konkrétních opatření, která jsou popsána v komunitním plánu.“ (MPSV, 2004, s. 8).

2.3 PŘEDPOKLADY ÚSPĚŠNÉHO KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Jak uvádí Úlehla (2001), na počátku každého procesu komunitního plánování stojí tři charakteristiky: nespokojenost, naděje a činnost. Jsou předpokladem k vytvoření politické vůle věnovat se sociální oblasti, resp. sociálním službám, a to metodou komunitního plánování. Rosecký a Oriniaková (2003) přidávají další tři znaky: jasné zadání, jasné výstupy a management.

2.3.1 NESPOKOJENOST

Prvním krokem k zahájení procesu komunitního plánování sociálních služeb je podle Úlehly (2001) nespokojenost. Může se jednat o nespokojenost „uživatelů s nabízenými službami či se způsoby jejich poskytování, nespokojenost poskytovatelů s těžkostmi při jednáních se zadavateli či těžkostech vzájemné konkurence a spolupráce, nebo nespokojenost zadavatelů s limity dosud používaných postupů, s odtržeností od reality, s nemožností kontroly kvality, s mírou uspokojení potřeb voličů“. (Úlehla, 2001). Není podstatné, kdo a kvůli čemu je nespokojený. Důležité je, že se najde někdo, kdo chce situaci změnit, zlepšit.

2.3.2 NADĚJE

V tomto pojetí má Úlehla (2001) na mysli vidět naději na změnu. Doufat ve vyřešení nespokojenosti je v tomto procesu velmi důležité, protože beznaděj vede k pasivitě. Uživatelé, poskytovatelé či zadavatelé

pak nemají víru v aktivní zapojení lidí v komunitě a v efektivní spolupráci. Naděje je proto hnací silou pro další kroky v této oblasti.

2.3.3 ČINORODOST

Činorodost je dle Úlehly (2001) využitím nespokojenosti a naděje. V tomto případě znamená činorodost vysvětlování, přesvědčování a získávání dalších lidí. Mnoho lidí je ochotno neustále dávat najevo svou nespokojenost, ale málokdo z nich se snaží s takovou situací něco dělat. *„Optimální varianta je, když nespokojený a činorodý člověk vedený nadějí, je zaměstnancem nebo může být součástí místní samosprávy. Je to výhoda, protože právoplatná rozhodnutí v komunitním plánování budou přijímat místní zastupitelstva.“* (Úlehla, 2001, s. 4)

2.3.4 JASNÉ ZADÁNÍ

Jak popisují Rosecký a Oriniaková (2003), na počátku si musí zadavatel přesně ujasnit, v rámci jakých oblastí má být komunitní plán zpracován. Musí být jasné, čeho se bude týkat a čeho už ne. Může se např. jednat o komplexní plán sociální a zdravotní problematiky, ale také jen o určitou vymezenou oblast.

2.3.5 JASNÉ VÝSTUPY

Rosecký a Oriniaková (2003) uvádějí, že každá aktivita zahrnutá do komunitního plánu by měla obsahovat konkrétní cíl a způsob jeho

dosažení, zdůvodnění, postup, klíčové etapy, způsob hodnocení, časový plán realizace a zdroje financování celého projektu.

2.3.6 MANAGEMENT

Do čela celého projektu by měla být postavena jediná osoba, která bude projekt řídit. Rosecký a Oriniaková (2003) takovou osobou rozumí **koordinátora**, který je za proces komunitního plánování zodpovědný, má o všem přehled, má k dispozici všechny informace, předává je dál a také se orientuje ve finanční stránce projektu.

Kvalitní komunitní plán „je výsledkem vyjednávání mezi všemi účastníky procesu, je naplňován v rámci širokého partnerství v komunitě, odpovídá místním podmínkám a potřebám, stanoví krátkodobé i dlouhodobé cíle a priority rozvoje sociálních služeb, mapuje všechny veřejné, soukromé i dobrovolné subjekty z hlediska aktivit, které směřují k naplnění vytyčených cílů a obsahuje systém sledování a hodnocení postupu a průběžného podávání zpráv veřejnosti“. (Vasková, Žežula, 2002, s. 6).

2.4 VÝCHOZÍ PODMÍNKY KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Úlehla (2001) uvádí několik bodů činnosti, které je potřeba mít vyřešené ještě před zahájením komunitního plánování. Jedná se o:

- Navržení koncepce procesu komunitního plánování a očekávání výstupů. Cílem je zaujmout zastupitelstvo obce tak, aby se v této věci dále angažovalo.
- Politická vůle komunitně plánovat.
- Definování subjektu, který bude jak odpovědný, tak iniciativní v celém procesu. Jako nejvhodnější se jeví obce II. a III. stupně. Ovšem v úvahu přicházejí také sdružení poskytovatelů či uživatelů.
- Pověření osoby, která bude komunitní plánování připravovat a postupně realizovat.
- Srozumitelné informování poskytovatelů a veřejnosti (především odborné). Je totiž důležité, aby všichni aktéři procesu plánování věděli, co komunitní plánování znamená, co a komu nabízí, co vyžaduje a jak bude asi probíhat.
- Sběr dat může provádět daný úřad sám v rámci svého strategického plánování rozvoje. Právo na sběr dat mají ale také sdružení poskytovatelů či uživatelů, kteří mohou využít své průzkumy k tomu, aby mohli dále dokládat své vlastní potřeby a zájmy.
- Zaručení rovnocennosti mezi partnery komunitního trianglu (uživatelé, poskytovatelé a zadavatelé). Jejich hlavním cílem by měla být dohoda o společném prospěchu.
- Formulování záměrů, cílů a představ zadavatelů, poskytovatelů a uživatelů.

2.5 KRITÉRIA KVALITY PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Kritéria kvality plánování sociálních služeb vznikla na základě spolupráce několika odborníků na tuto oblast z řad MPSV, obcí a krajů, ale i nestátních neziskových organizací. Přicházejí s přehledem osmi

klíčových oblastí, v rámci kterých je definováno 25 kritérií, požadavků kvality.

- **Legitimita.** Aby byl proces plánování sociálních služeb legitimní, musí být schválen samosprávou. Schválený záměr musí obsahovat minimálně cíl procesu, vymezení území, časový a finanční harmonogram a organizační strukturu.
- **Popis aktuální situace** shrnuje data o současných sociálních službách a zdrojích. Je nutné zajistit analýzu existujících zdrojů, zjistit sociální potřeby a poté analyzovat zdroje pro zajištění dalších projektů.
- **Kvalifikace a kompetentnost.** Účastníci z řad odborníků musí mít potřebné znalosti a dovednosti, které v procesu plánování sociálních služeb využijí při koordinačních, konzultačních či analytických činnostech. Kvalifikační požadavky na každou pozici jsou jasně stanoveny alespoň v minimálním rozsahu a je zajištěno další vzdělávání všech účastníků tohoto procesu.
- **Řízení procesu plánování** musí být efektivní a transparentní. Definuje se organizační struktura, pravomoci a zodpovědnost za jednotlivé činnosti. Jsou zpracována pravidla o jednání pracovních skupin, jejichž členové jsou seznámeni s formou výstupů. Rozhoduje se na základě konsensu, kdy všichni účastníci musí být o všem informováni.
- **Zapojování všech aktérů** – uživatelů, poskytovatelů, zadavatelů. Všichni se stejnou měrou podílejí na rozhodování a veřejnost má možnost jejich postupy připomínkovat.
- **Plán rozvoje sociálních služeb** je výstupem procesu pro předem stanovené období. Musí obsahovat určité náležitosti, ke kterým patří např. popis stávajícího stavu, způsob financování či povinnosti zúčastněných. Výsledný plán musí být v souladu s již vydanými dokumenty a musí jasně oddělovat sociální služby od ostatních.

- **Informovanost.** Průběžné informace musí být dostupné široké veřejnosti. Je stanoven způsob a četnost podávání informací a osoba za to odpovědná.
- **Zvyšování kvality procesu.** Celý proces je průběžně monitorován a vyhodnocován a zjištěné informace slouží ke zlepšování jeho kvality.

2.6 FÁZE PROCESU KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Pokud se objeví alespoň jeden subjekt, jak je uvedeno v Úlehlovi (2001), který se začne myšlenkou komunitního plánování zabývat s nadějí, že se pokusí odstranit příčiny svojí nespokojenosti, procesu komunitního plánování sociálních služeb už nic nebrání.

2.6.1 POPIS ÚZEMÍ

Při zahájení procesu komunitního plánování je dle MPSV (2004) nezbytné stanovit, na jakém území bude vlastně probíhat. „Územím může být například:

- *město (obec),*
- *městská část,*
- *správní obvod obce s rozšířenou působností,*
- *území zahrnující více obvodů obcí s rozšířenou působností (například území bývalého okresu),*
- *území spadající pod svazek obcí,*
- *mikroregion,*

- *kraj.*“ (MPSV, Popis aktuální sociální situace v obci/regionu).

Tabulka č. 2: Doporučený obsah popisu území

Statistický údaj	Zdroj informací (příklady – výčet není vyčerpávající)
Celkový počet obyvatel žijících na vymezeném území	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
počet obyvatel jednotlivých obcí/částí regionu	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
Centra dojížděky za prací, do škol a za službami	Obecní a městské úřady
Struktura obyvatel podle pohlaví a věku	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
Specifika věkového složení: - průměrný věk, - zastoupení dětské složky, - zastoupení obyvatel v seniorském věku, - index mládí, - porovnání údajů s republikovými údaji a s údaji z okolních obcí (regionů), - vyhodnocení údajů – „starý region“, „mladý region“ atd.	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
Obyvatelstvo jednotlivých obcí regionu: - počet, - věkové složení, - počet obyvatel podle pohlaví	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
Prognóza věkového složení obyvatelstva	Český statistický úřad
Rodinný stav obyvatelstva: - svobodní (svobodné), ženatí (vdané), rozvedení (rozvedené), vdovci (vdovy), - sňatečnost a rozvodovost	Český statistický úřad, matrika
Složení obyvatelstva podle národnosti a státního občanství	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
Pohyb obyvatelstva za poslední sledované období: - narození, zemřelí, přirozený přírůstek (úbytek), - přistěhovalí, vystěhovalí, migrační saldo, - celkový přírůstek (úbytek), - porovnání údajů s republikovým průměrem a s okolními obcemi (regiony)	Český statistický úřad, matrika
Migrace uvnitř sledovaného území, migrace přes hranice území	Český statistický úřad, obecní a městské úřady
Prognóza přírůstku (úbytku) obyvatelstva	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika
Vzdělanost obyvatelstva: - dosažený stupeň vzdělání obyvatel (základní, střední odborné, úplné střední, vysokoškolské), - index vzdělání	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, matrika

Ekonomická aktivita obyvatel: - ekonomicky aktivní obyvatelstvo (zaměstnaní, nezaměstnaní, pracující důchodci, lidé na rodičovské dovolené), - ekonomicky neaktivní obyvatelstvo (nepracující důchodci, studenti, žáci a uční), - vyjíždějící za prací (v rámci regionu, mimo region), - ekonomická aktivita v jednotlivých obcích regionu	Český statistický úřad, sčítání lidu, domů a bytů, statistické ročenky, bulletiny, Úřad práce
Nabídka pracovních příležitostí, průměrné mzdy	Úřad práce
Prognóza vývoje trhu práce	Úřad práce
Nezaměstnanost – nezaměstnaní: - podle věku, vzdělání, pohlaví, nezaměstnaní se změněnou pracovní schopností, - délka nezaměstnanosti	Úřad práce
Aktivní politika zaměstnanosti	Úřad práce
Vybavenost obce (obcí regionu): - školy, - zdravotnická zařízení, - kulturní zařízení, - služby atd.	Obecní (městský) úřad
Dopravní obslužnost	Obecní (městský) úřad
Kriminalita (trestná činnost, přestupky)	Policie
Sociálně patologické jevy	Policie

Zdroj: Skříčková, 2007

Je dobré využít mapu, ze které bude zřejmé, o jakou oblast se jedná.

Důležité je také být si jistý zájmem ze strany obce, města nebo regionu, pro který jsme se rozhodli sociální služby plánovat. Je dobré zajistit si podporu jiných subjektů, které se v sociální oblasti pohybují. „Jako přínosné se ukazuje navázání kontaktů s některými městy, kde již plánování sociálních služeb probíhá, a získání praktických zkušeností, které iniciaci procesu mohou napomoci. Dále je rovněž vhodné zapojit se do některých vzdělávacích programů, jež jsou k dispozici.“ (MPSV, 2004, s. 17).

2.6.2 SITUAČNÍ ANALÝZY

Členové realizačního týmu zpracovávají údaje městského a krajského úřadu, Českého statistického úřadu, úřadu práce apod. Připravují se sociodemografické analýzy, analýzy poskytovatelů sociálních služeb a zdrojů či tzv. SWOT analýzy.

2.6.2.1 SOCIODEMOGRAFICKÁ ANALÝZA

Tato demografická data přibližují situaci v regionu - počet obyvatel, věkovou strukturu, pohlaví, porodnost, úmrtnost, menšiny, rozložení obyvatel, počet lidí s handicapem, počet uživatelů sociálních služeb, stav na trhu práce, míru nezaměstnanosti, způsoby dopravy, míru kriminality, zneužívání drog a alkoholu, chudobu, vzdělání, úroveň bydlení atd. Sociálně demografická analýza podle Matouška a kol. (2007) umožňuje rychlý odhad potřebných sociálních služeb. Nedá se však aplikovat na celou populaci, protože v jednotlivých regionech mohou být radikální rozdíly.

Tyto informace mohou sloužit jako klíč k budoucím trendům sociálního rozvoje v dané oblasti, jak popisují Rosecký a Oriniaková (2003) či Zatloukal (2008).

2.6.2.2 ANALÝZA POSKYTOVATELŮ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Dále se zpracovává analýza poskytovatelů, kdy se v databázi poskytovatelů sociálních služeb na určitém území zjišťuje např. *„popis uživatelů, počet a typy zařízení a organizací poskytujících sociální služby, typy komplexů sociálních služeb, územní rozložení služeb, dopravní dostupnost sociálních služeb, aktuální informace o poskytovatelích, např.:*

sídlo, zaměření činnosti, programy, počet pracovníků a dobrovolníků, jejich kvalifikace, cílová skupina uživatelů a jejich počet, kapacita, zdroje financování, příjmy a výdaje za minulý rok, náklady na 1 uživatele atd“. (Rosecký, Oriniaková, 2003, s. 15).

2.6.2.3 ANALÝZA ZDROJŮ

Dle Vaskové a Žežuly (2002) je nutné provést popis a analýzu existujících zdrojů. Autoři tím mají na mysli popis státních, nestátních nebo obecních poskytovatelů sociálních služeb a služeb, které s touto oblastí souvisí. Jedná se zejména o: *„zdravotnictví, školství, pracovní příležitosti, volný čas, možnosti práce dobrovolníků, možnosti sousedské výpomoci“.* (Vasková, Žežula, 2002, s. 8).

2.6.2.4 SWOT ANALÝZA

Tzv. SWOT analýza *„je zkratka pro „Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats“ (silné stránky, slabé stránky, příležitosti a ohrožení). SWOT analýza je souhrnným výstižným popisem situace v současné době. Analýza shrnuje všechny dosažené poznatky z analytické části do stručného jednoduchého zápisu pomocí toho, že poznatky třídí a přiřazuje k silným stránkám, slabým stránkám, příležitostem nebo ohrožením.“* (Oriniaková, 2005, s. 6).

Jak je uvedeno v Roseckém a Oriniakové (2003) či Zatloukalovi (2008), SWOT analýza definuje silné a slabé stránky systému sociálních služeb. Jejím smyslem je shrnutí veškerých faktorů, které tento systém ovlivňují. Květenská (in Vašátková, Hoferková, 2008) dále uvádí, že SWOT analýza má uspořádat a vyhodnotit všechny zdroje a možnosti jednotlivých služeb, popř. plně využít jejich kapacitu. Tuto metodu považuje za vhodnou právě pro komunitní plánování zejména z důvodů

její relativní jednoduchosti a širokému využití. Interní materiály MPSV (Postup od vize k plánu rozvoje sociálních služeb) potvrzují, že „SWOT analýza je souhrnným výstižným popisem situace dané oblasti v současné době. Popisuje skutečný stav, potřebné změny a případná rizika.“ Také doporučují zvolit SWOT analýzu pro budoucí využití, kdy se při hodnocení výsledků zjišťuje, jestli se podařilo odstranit některé slabé stránky, jestli se objevily nové silné stránky či jestli se využili dané příležitosti.

Tabulka č. 3: SWOT analýza

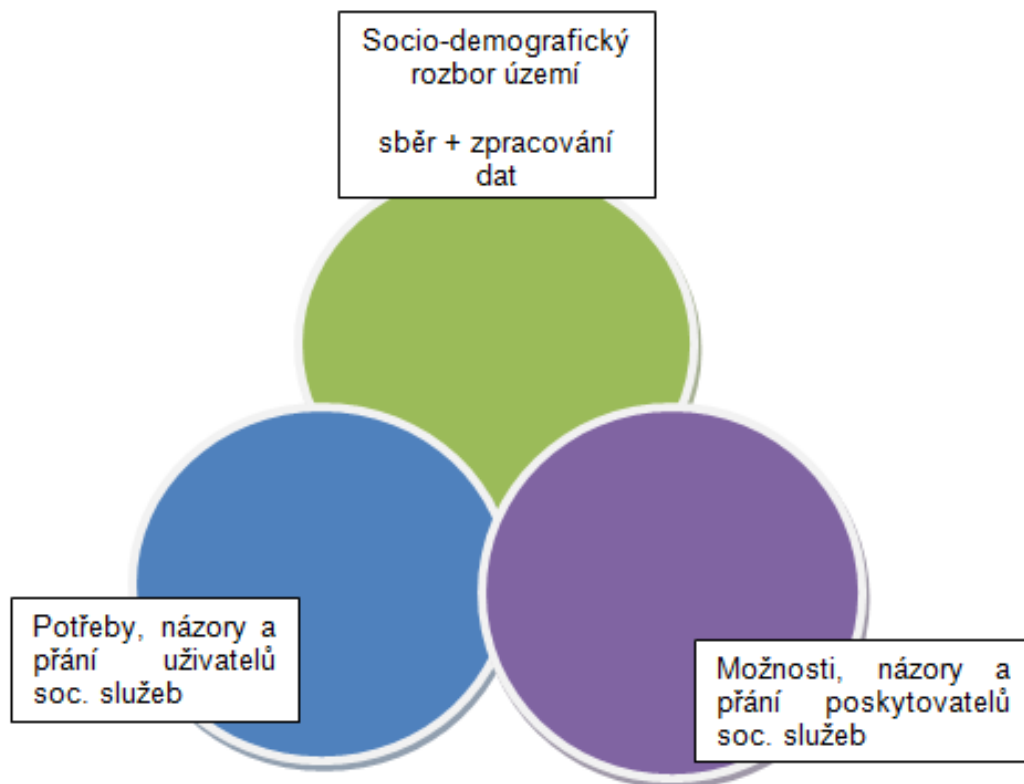
SWOT-analýza		Interní analýza	
		Silné stránky	Slabé stránky
Externí analýza	Příležitosti	S-O-Strategie: Vývoj nových metod, které jsou vhodné pro rozvoj silných stránek společnosti (projektu).	W-O-Strategie: Odstranění slabin pro vznik nových příležitostí.
	Hrozby	S-T-Strategie: Použití silných stránek pro zamezení hrozeb.	W-T-Strategie: Vývoj strategií, díky nimž je možné omezit hrozby, ohrožující naše slabé stránky.

Zdroj: Klimánková, 2009

Získaný popis území slouží podle Skřičkové (2007) jako zdroj konkrétních aktuálních informací o sociální situaci v obci či regionu. Tato data se pak mohou využít k argumentaci v procesu komunitního plánování. Za důležitý považuje fakt, že „*bez nashromážděných podkladů nebudete moci kompetentně rozhodovat o tom, co v oblasti sociálních služeb pro další období naplánovat*“.

Dále doporučuje velkým městům (od 70 tisíc obyvatel) využít speciální databáze, které umožňují pravidelnou aktualizaci a třídění získaných dat. Tvorba nebo nákup takového programu je ale poměrně nákladná, a proto se nevyplatí malým obcím.

Schéma č. 6: Složky popisu aktuální situace na daném území

Zdroj: Kolářová, Macurová, Marek (in Oriniaková, 2005, s. 45)

2.6.3 INFORMAČNÍ KAMPAŇ

K informování široké veřejnosti je vhodné zapojit **média**. „*Média významně ovlivňují jednání a uvažování lidí, struktury hodnot, veřejné mínění a způsoby myšlení, sociální cítění či pochopení občanské role. Vnímají a někdy hledají řešení problémů týkajících se veřejného života. Formulují to, co se jedinec dovídá o světě, a mohou být hlavním zdrojem myšlenek a názorů, jež se k němu dostávají. Prostřednictvím reklamy výrazně zasahují do chování spotřebitelů i trhu.*“ (Potůček, 2002, s. 336).

Tabulka č. 4: Techniky informování

Technika	Popis a použití	Výhody	Nevýhody
Informování			
Letáky / Brožury	Písemné materiály zajišťující základní informace. Péče musí být věnována zejména omezením při distribuci.	Má vysoký potenciál oslovit širokou skupinu obyvatel, nebo naopak může být směřována jen na určité cílové skupiny.	Informace nemusí být vždy srozumitelné. Mohou být chápány jako obtěžování poštovních schránek.
Zpravodaje	Písemné materiály zajišťující informace, jejichž vydávání se může opakovat. Péče musí být věnována zejména omezením při distribuci.	Trvalý kontakt, informace mohou být aktualizovány. Flexibilní forma informování, která může být měněna vzhledem k měnícím se potřebám publika. Možný potenciál pro zpětnou vazbu.	Ne každý bude skutečně číst takový zpravodaj.
Výstavy bez přítomnosti pracovníků	Výstavy nebo informační tabule vystavené na veřejných místech za účelem rozšíření informací.	Lidé mohou navštívit výstavu v jim příhodném čase. Grafické prezentace, pokud jsou použity mohou lidem pomoci vizualizovat si navrhovaný záměr.	Informace mohou být špatně interpretovány nebo nepochopitelné. Není zde přítomen žádný pracovník, aby odpovídal na otázky lidí. Není zajištěn sběr připomínek.
Reklamy / Inzeráty	Inzeráty umístěné v denním tisku za účelem oznámení záměru, data a místa veřejných projednání nebo jiných aktivit.	V závislosti na použitých periodikách je velký potenciál zasáhnout velké množství lidí.	Informaci dostanou pouze ti, kteří čtou použitý tisk. Takto může být rozšířeno pouze limitované množství informací.
Místní, regionální tisk	Článek publikovaný v místním/regionálním tisku za účelem rozšíření informací o navrhovaných aktivitách.	Potenciálně levná forma informování s dosahem na místní veřejnost.	Oběh může být omezen. Mohou se vyskytnout problémy s nedostatečnou kontrolou editora a špatnou interpretací některých informací novinářů.
Národní tisk	Článek publikovaný v národním tisku za účelem rozšíření informací o navrhovaných aktivitách.	Potenciál oslovit velmi širokou veřejnost.	Přestože aktivita může mít národní rozměr, zájem národních médií publikovat informace může být velmi omezený.
	Použití televize nebo	TV a rozhlas mají	Samotné vysílání je

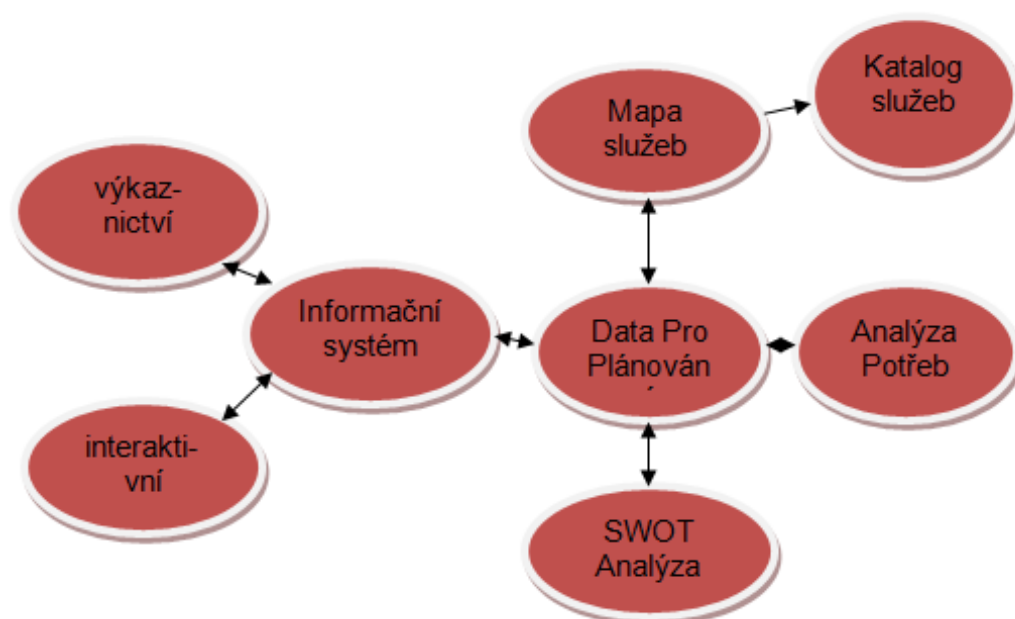
Televize a rádio	rozhlasu za účelem rozšíření informací.	potenciálně velký dosah. Lidé mohou být více ochotni získat informace z vysílání než číst letáky nebo brožury.	pro kvalitní rozšíření nedostatečné. Musí být umožněny i jiné, rozsáhlejší a obsažnější zdroje informací k tématu. Poměrně nákladné.
------------------	---	--	--

Zdroj: Rosecký, Oriniaková, 2003, s. 16 – 17

Další způsob sdělování informací poskytuje **internet**. Jak uvádějí Rosecký a Oriniaková (2003), efektivní je vytvořit internetové stránky, kde by byly zveřejňované informace o komunitním plánování. Může se jednat o pracovní verze dokumentů, připomínky, pozvánky na akce, formuláře, oznámení, kontakty na odpovědné osoby a výsledná podoba komunitního plánu. Takové stránky by měly být jednoduché, přehledné a srozumitelné, aby se v nich každý občan jednoduše orientoval.

Pro občany je také velmi praktické vytvoření **katalogu sociálních služeb**, kde by získali potřebné informace (adresy, kontakty, popis služeb) o institucích a organizacích, které poskytují sociální služby. Katalog by měl být volně k dispozici na kontaktních místech.

Schéma č. 7: Analýza potřeb a informační systém

Zdroj: Polesný, 2006, s. 8

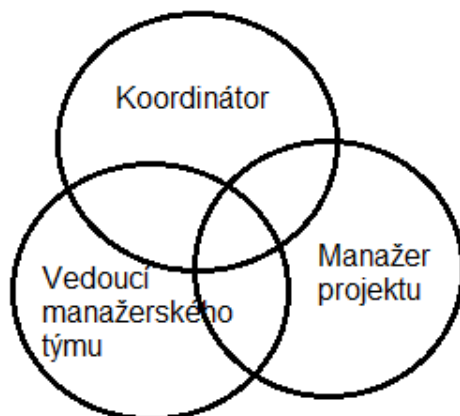
2.6.4 VYTVOŘENÍ KOALICE

Dále je nutné sestavit tzv. **iniciační skupinu**, jak říká MPSV (2004) a také Zatloukal (2008). Tu tvoří konkrétní osoby, které celý proces komunitního plánování budou zahajovat, řídit a koordinovat, organizovat, plánovat a vyhodnocovat. Tito lidé by měli být známi veřejnosti a měli by být dostupní jak osobně, tak telefonicky a prostřednictvím elektronické pošty.

Vznik partnerské koalice vysvětluje Rosecký a Oriniaková (2003, s. 19): *„K účasti v koalici osloví koordinátor přímo všechny známé instituce působící v oblasti, pro kterou se komunitní plán zpracovává, a dále zástupce uživatelů, popř. i dalších zadavatelů služeb. Se všemi oslovenými je proveden individuální rozhovor umožňující upřesnit údaje pro analýzy a vysvětlující cíl a význam komunitního plánování. Všem je nabídnuta účast v partnerské koalici.“* Koordinátor je zodpovědný za komunitní plánování jako celek.

Zatloukal (2008) charakterizuje další pozice při plánování služeb. Pro jednotlivé cílové skupiny, které jsou v komunitě potřebné, se ustanoví **pracovní skupiny**. Není předepsáno, kolik a jaké mají být – vzniknou takové, které jsou pro občany důležité. Členy pracovních skupin mohou být i uživatelé nebo zástupci veřejnosti. V čele každé pracovní skupiny stojí **manažer pracovní skupiny**, který je zodpovědný za výstupy z pracovní skupiny, kterou vede. Řídí všechna jednání a jasné definování úkolů pracovní skupiny. Všichni manažeři pracovních skupin pak tvoří spolu s vedoucím sociálního odboru obce a koordinátorem komunitního plánování **manažerský tým**. Tento tým má svého vedoucího. Za jednotlivé projekty jsou zodpovědní **manažeři projektu**, kteří úzce spolupracují s koordinátorem.

Schéma č. 8: Řízení komunitního plánování

Zdroj: Autorka podle Zatloukala (2008)

Zatloukal (2008) vysvětluje, že na úrovni obcí mají za komunitní plánování zodpovědnost místní odborníci a krajsí metodici, kteří na obecní rovině fungují jako externí konzultanti a jsou vedeni v národním registru metodiků komunitního plánování sociálních služeb. Na národní úrovni by měl být podle autora ustanoven tzv. Národní institut pro komunitní plánování sociálních služeb.

„Důležité je rovněž zvážit přesahy z oblasti sociálních služeb i do dalších sfér (např. regionální rozvoj, volnočasové aktivity, školství, zdravotnictví), a to nejen z hlediska vzájemných návazností, ale také v souvislosti s existujícími personálními a dalšími zdroji a kapacitami.“ (MPSV, 2004, s. 25).

2.7 HLAVNÍ ZÁSADY A PRINCIPY KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

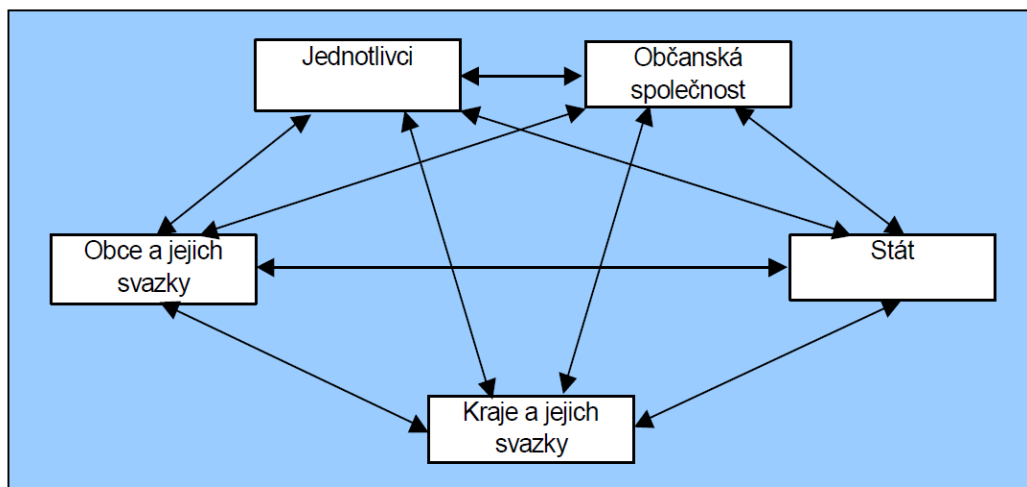
Jak popisuje MPSV (2004), komunitní plánování pomáhá zajišťovat dostupnost sociálních služeb na daném území (v jednotlivých obcích a regionech). Je proto nutné si uvědomit, jaké mají být v té které lokalitě sociální služby, aby uspokojovaly potřeby tamějších obyvatel. *„Procesy komunitního plánování vždy vycházejí ze zdrojů, které jsou k dispozici, a charakteristik daného místa, to znamená, že jeho podoba je vždy originální.“* (MPSV, 2004, s. 11). Jak je uvedeno dále, určité podobné rysy ale najít můžeme. Jedná se o zásady a principy, kterými se proces komunitního plánování řídí bez ohledu na místo, kde je realizován.

2.7.1 PARTNERSTVÍ A SPOLUPRÁCE

Zásadou partnerství a spolupráce rozumí MPSV (2004) zamyslet se nad tím, koho se problém týká, koho oslovit a nabídnout mu zapojení do plánování a realizace celého procesu. Pokud budou mít partneři, ochotní spolupracovat, společný cíl, snáze najdou způsoby řešení daných problémových situací. K tomu může přispět také získání vhodných a potřebných zdrojů, protože stávající zdroje, které mají partneři k dispozici, mohou být nedostačující. Může se jednat o pravidelné dotační programy ministerstev, programy nadačních fondů či finance z Evropského sociálního fondu.

Bílá kniha (2003) uvádí partnerskou spolupráci v pěti rovinách, jak je patrné ze schématu č. 9.

Schéma č. 9: Partnerství v sociálních službách

Zdroj: Bílá kniha, 2003, s. 17

Jiní autoři uvádějí pouze třístrannou spolupráci, kdy „*podnět k partnerství může dát kterákoliv strana „trianglu“ (uživatel – zadavatel – poskytovatel). Možnost navrhnout další partnery musí mít každá ze zúčastněných stran.*“ (MPSV, 2004, s. 12).

Jak popisuje Úlehla (2001), je třeba mít na zřeteli, že každá z těchto tří stran má své vlastní cíle, které se s největší pravděpodobností budou lišit. Zároveň je ale nutné zdůraznit, že mají stejnou hodnotu jako cíle ostatních. Společným cílem pak může být např. efektivní poskytování kvalitních sociálních služeb. A právě na tomto zájmu lze stavět výslednou podobu spolupráce, která bude založena na kompromisu přání a možností všech tří zúčastněných stran.

Jak uvádějí Rosecký a Oriniaková (2003), podstatou komunitního plánování je dialog a vyjednávání mezi třemi stranami a dosažení výsledku, který budou akceptovat všichni zúčastnění partneři.

Chybou je dle Skřičkové (2007) rozhodovat o budoucích plánech z pozice moci, hlasováním v zastupitelstvu. Vždy by se strany měly snažit dohodnout se na konsensu, který by vyhovoval všem zúčastněným.

2.7.2 ZAPOJENÍ MÍSTNÍ KOMUNITY

Jak je uvedeno v brožuře MPSV (2004), smyslem sociálních služeb je snaha pomoci lidem vyřešit jejich nepříznivou sociální situaci. Proto je nezbytné, aby se do procesu plánování sociálních služeb mohli lidé z regionu aktivně zapojit. Tato snaha závisí na umění komunikace s nimi. Důležitá je proto dobře naplánovaná a důsledně promyšlená kampaň, která může výrazně ovlivnit dosažení stanovených cílů. Jak je dále uvedeno, je nezbytné, aby dobře fungovala komunikace uvnitř realizačního týmu, kde by měl mít každý člen možnost svobodně vyjádřit svůj názor. Atmosféra v této skupině by měla být partnerská, otevřená otázkám, vysvětlování a diskusi. Teprve poté je možná také dobrá komunikace s veřejností.

„Cílem komunikace s veřejností je zajistit průhlednost a zřetelnost aktivit a získání její dostatečné důvěry, aby byla ochotna sdělit svůj názor – poskytovat zpětnou vazbu – podněty.“ (MPSV, 2004, s. 14). Dle MPSV (2004) je proto nutné, aby realizační tým předem i průběžně celého procesu informoval veřejnost o tom, jakých cílů chce komunitním plánováním dosáhnout.

Jak popisuje MPSV (2004), k zapojení veřejnosti do procesu komunitního plánování sociálních služeb je možné využít různé druhy metod a postupů. Jedná se např. o *„plánovací fórum/víkend, ankety, minireferendum, konference o představě budoucnosti apod. Tyto techniky umožňují, aby se veřejnost na plánování přímo podílela (zpětné vazby, náměty pro další práci atd.).“* (MPSV, 2004, s. 14). Výhodou je, že na pouličních setkáních, veřejných prezentacích a různých společenských akcích se lze lidí přímo ptát na aktuální témata a ihned znát jejich názory a připomínky. *„Občané podrobně znají prostředí, ve kterém žijí a mohou tudíž předpovídat dopady navrhovaných opatření. Mezi občany se rovněž vždy nacházejí místní odborníci, kteří obvykle zdarma poskytují kvalifikované odborné podněty. Z tohoto hlediska je zapojení místních obyvatel i finančně výhodné.... Je to cesta, jak zapojit a zmírnit případné*

oponenty. Odpůrci se tak stávají konstruktivními a to jim brání později dokument úplně zablokovat.“ (Rosecký, Oriniaková, 2003, s. 5).

Zapojení veřejnosti má také své nevýhody. Rosecký a Oriniaková (2003) jimi rozumějí prodlužování přípravy dokumentů nebo vynakládání dalších finančních prostředků. I přesto je ale v konečném důsledku zapojení veřejnosti efektivní, protože hlavním cílem je zlepšit proces přípravy podkladů pro rozhodování.

„Zapojování veřejnosti je způsob, jakým radnice otevírá občanům možnost ovlivnit budoucí podobu dokumentu. Samozřejmě, že konečné rozhodnutí přísluší radě a zastupitelstvu obce a nikoli veřejnosti. Systém zapojení veřejnosti nic nemění na pravomoci a zodpovědnosti zastupitelů. Je však přínosem před učiněním zásadních kroků získat od veřejnosti zpětnou vazbu, aby rozhodnutí reagovalo na potřeby občanů a nebo omezilo negativní reakce z jejich strany. V případě komunitního plánování sociálních služeb je tento požadavek zvláště významný, protože lidé využívající sociální služby jsou citlivější a snáze zranitelní.“ (Rosecký, Oriniaková, 2003, s. 6).

Pro občany, jak uvádí Sedm kroků k zapojení veřejnosti (2002), jsou spolupráce a zapojení do veřejných věcí důležité, protože tak mají větší vliv na rozhodování: mohou vyjádřit své názory a argumenty, které jsou brány v úvahu. Celý proces znamená podle tohoto průvodce hlavně *„komunikaci s lidmi, sdílení emocí, navázání nových přátelství. Mnoho politických setkání může být i příjemnými společenskými událostmi, pokud je kreativně zorganizujete. Vědomí, že jste také přispěli k návrhu řešení, přináší velké uspokojení.“* (Sedm kroků k zapojení veřejnosti, průvodce participačním procesem, 2002, s. 13). Brožura dále uvádí, že se občané musí ke spolupráci správně motivovat a vždy by měli mít možnost vybrat si z několika variant návrhů řešení daného problému, i když konečné rozhodnutí učiní radnice. Zatloukal (2008) navíc uvádí výhody zapojení veřejnosti podle Creightona:

- zvýšená kvalita rozhodnutí,
- minimalizace nákladů a zdržení,

- vytváření konsensu,
- snadnější realizace,
- předcházení konfliktům,
- udržování důvěryhodnosti,
- rozvoj kreativity a znalostí.

2.7.3 HLEDÁNÍ NOVÝCH ZDROJŮ

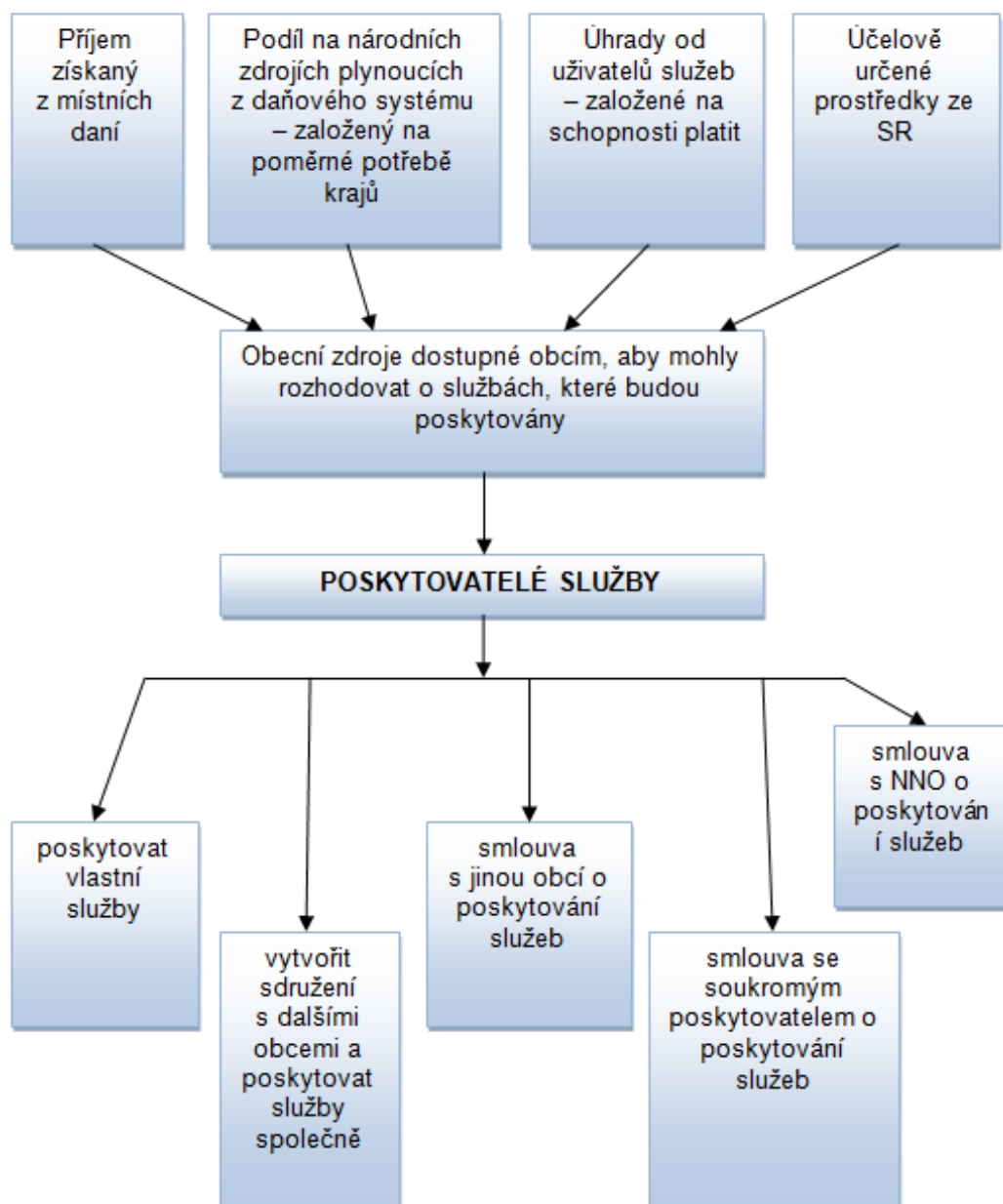
Materiály Komunitního plánování sociálních služeb dělí zdroje na:

- **Personální zdroje**, to jsou osoby, lidé, organizace a skupiny, laici, dobrovolníci, veřejnost, kvalifikovaní pracovníci či odborníci.
- **Informační zdroje** lze rozdělit do dvou skupin - zdroje, které přinášejí potřebné informace využitelné při plánování sociálních služeb, a zdroje, které poskytují informace o plánování sociálních služeb. Jedná se o katalogy, letáky, publikace, webové stránky, informace v médiích, různé dokumenty.
- **Finanční zdroje** rozlišují finanční prostředky na samotný proces plánování a zdroje na poskytování konkrétních sociálních služeb. *„Projekty komunitního plánování sociálních služeb jsou spolufinancovány Evropským sociálním fondem a Ministerstvem pro místní rozvoj.“* (Pitnerová, 2008, s. 39).
- **Materiální (hmotné) zdroje** obsahují prostory pro veřejná setkání i pro poskytování služeb, materiální vybavení (počítače, telefony, nábytek, kancelářské potřeby atd.).

Oboustranně přínosná může být spolupráce s podnikateli, dobrovolníky, svépomocnými skupinami, domácími pečovateli, sousedy apod. Díky komunitnímu plánování lze nacházet nové lidské i finanční zdroje na rozvoj sociálních služeb. Mluví o tom Vasková a Žežula (2002).

Bílá kniha (2003) přináší přehled financování sociálních služeb obcemi, který je zobrazen ve schématu č. 10.

Schéma č. 10: Systém financování sociálních služeb obcí

Zdroj: Bílá kniha, 2003, s. 37

2.7.4 KOMPROMIS MEZI PŘÁNÍMI A MOŽNOSTMI

MPSV (2004) uvádí, že je nezbytné stanovit si priority a cíle tak, aby bylo možné je splnit. Každý z partnerů si v této fázi musí uvědomit, že cílů a potřeb je ve většině případů více, než kolik je k dispozici zdrojů k jejich uspokojení. Přání a možnosti nezávisí jen na materiálních, finančních a lidských zdrojích, ale také na domluvě mezi partnery, kdo se jakou měrou bude na procesu podílet, jak popisují Vasková a Žežula (2002).

Obecně lze říci, že „potřeby, priority a směry rozvoje sociálních služeb musí být stanoveny lidmi, kteří v obci žijí. Zkvalitňování sociálních služeb musí být považováno za žádoucí a důležitou součást místní politiky.“ (Vasková, Žežula, 2002, s. 7).

2.8 CÍL, PŘÍNOS A SMYSL KOMUNITNÍHO PLÁNOVÁNÍ SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Cílem plánování sociálních služeb je dle Vaskové a Žežuly (2002) posilování soudržnosti komunity, podpora sociálního začleňování a prevence sociálního vyloučení jak jednotlivců, tak skupin.

Všeobecné i specifické cíle komunitního plánování rozepisuje např. Pitnerová (2008).

Jak uvádí MPSV ve své brožuře (2004), smyslem komunitního plánování je zajistit, aby byly sociální služby dostupné pro všechny občany. Jde o zajištění a uspokojení potřeb v dané lokalitě (obec, město, mikroregion, region), které zatím nejsou naplněny. S ohledem na finanční prostředky, které má obec k dispozici, vzniká komunitní plán. Ten je jakýmsi kompromisem mezi tím, co je potřebné, a tím, co je možné.

Podle Roseckého a Oriniakové (2003) je přínosem komunitního plánování sociálních služeb upevňování pocitu sounáležitosti v rámci obce, motivace a zvýšení zájmu občanů o spolupráci. Plánování sociálních služeb navíc zvyšuje jejich dostupnost a kvalitu a rozšiřuje jejich nabídku, jak je zmíněno ve Vaskové a Žežulovi (2002).

Přínos plánování sociálních služeb můžeme tedy shrnout do několika bodů:

- kvalitní a srozumitelný systém sociálních služeb,
- zvyšování dostupnosti sociálních služeb,
- efektivní využívání finančních prostředků,
- pružná reakce na změnu potřeb,
- zpětná vazba ze strany veřejnosti.

3 SOCIÁLNÍ EXKLUZE

V této kapitole se budeme zabývat vymezením základních pojmů spojených se sociálním vyloučením a skupinami, které jsou sociálním vyloučením přímo ohroženy. Pro účely této práce jsme vybrali pouze tři tyto skupiny, a sice: seniory, domácnosti s nízkými příjmy a nezaměstnané.

3.1 VYMEZENÍ POJMŮ

Tato kapitola představuje hlavní pojmy k tématice sociálního vyloučení. Zařadili jsme sem termíny sociální exkluze a sociální inkluze, chudoba, hmotná nouze, živobytí, životní minimum a existenční minimum.

3.1.1 SOCIÁLNÍ EXKLUZE

Koncept sociální exkluze má svoje kořeny ve Francii, kde tento termín v roce 1974 poprvé použil René Lenoir. *„Označil tak ty kategorie osob, jejichž sociální jistoty nebyly zajištěny prostřednictvím sociálního pojištění – zdravotně postižené, zneužívané děti, drogově závislé, delikventy, osamělé rodiče, asociální osoby ad. V následujících desetiletích byla sociální exkluzi věnována stále větší pozornost a od konce 80. let dokonce vytlačuje koncept chudoby.“* (Rákoczyová, 2003, s. 70).

Mareš a Sirovátka (2008) rozlišují vyloučení na okraj společnosti – **marginalizaci**, a mimo společnost – **exkluzi**. Sociálně vyloučeného

jedince vidí jako obyvatele či občana dané společnosti, který se z důvodů, které nemůže ovlivnit, nemůže zúčastňovat obvyklých aktivit.

Termín sociální exkluze se podle Montoussého a Renouarda (2005) týká osob, které nejsou schopné odvodit svou sociální identitu z práce ani z rodiny, a proto nenachází své místo ve společnosti. Primární příčinu exkluze vidí ve vyloučení z pracovního procesu, protože právě práce je základem sociální identity každého jedince. Sociální vyloučení posiluje v tržních společnostech chudoba. *„Vyloučení z trhu práce vede k chudobě a chudoba se naopak stává jedním z faktorů sociální exkluze tím, že zamezuje přístupu ke zboží a službám (bydlení, volný čas, zdraví atd.).“* (Montoussé, Renouard, 2005, s. 211).

Jak dále popisují francouzští autoři, sociální exkluze se neustále rozšiřuje. Příčinou může být to, že *„minimální sociální dávky neumožňují jedinci žít takovým způsobem života, který je ve společnosti považován za normální, a nezaměstnanost se stává dalším faktorem sociální exkluze. Dlouhodobě nezaměstnaní nejenže nemají příjem dostačující k zajištění „normálního“ života, ale nemají ani možnost vytvořit si žádnou společnost uznávanou sociální identitu. Nárůst nezaměstnanosti v současné Evropě problém ještě zvyrazňuje.“* (Montoussé, Renouard, 2005, s. 211).

Se sociálním vyloučením podle nich úzce souvisí i snižování příjmů a osamělost, jejichž příčinou může být krize nebo rozpad rodiny. Právě ve fungující rodině se silně projevuje solidarita rodičů a prarodičů k mladým, kteří se zapojit do pracovního procesu teprve chystají. Protože je situace mladých nezaměstnaných obtížná, rodina tímto jednáním vlastně zabraňuje sociální exkluzi.

„Sociální vyloučení odráží přístup jednotlivců, ovšem i celých skupin obyvatelstva k základním zdrojům společnosti, především přístup na trh práce, ale také přístup ke vzdělání, bydlení a zdravotní péči. Nejzávažnějším problémem je přístup znevýhodněných skupin obyvatelstva na trh práce jako důsledek růstu nezaměstnanosti, ke kterému došlo od roku 1997. Zatímco v první polovině 90. let byla nezaměstnanost nízká a ještě v roce 1996 činila pouze 3,9 %, v roce 2002

dosáhla 7,3 %, přičemž dlouhodobá nezaměstnanost na pracovní síle vzrostla z 1,1 % (rok 1996) na 3,8 % (rok 2002).“ (Kotýnková, 2009, s. 15).

V kulturní a sociální oblasti jde, jak říká Rákoczyová (2003), především o vyloučení z používání určitých symbolů a znaků, jazyka. *„Omezená možnost komunikovat představuje bariéru v přístupu k formálním i neformálním institucím majoritní společnosti.“ (Rákoczyová, 2003, s. 72).* Dalším významným prvkem je podle autorky národnost a náboženství. Tato exkluze nemusí souviset s ekonomickým vyloučením. Může se jednat o ztrátu sociálních kontaktů v rámci komunity nebo rodiny, v horších případech jde o naprostou izolaci.

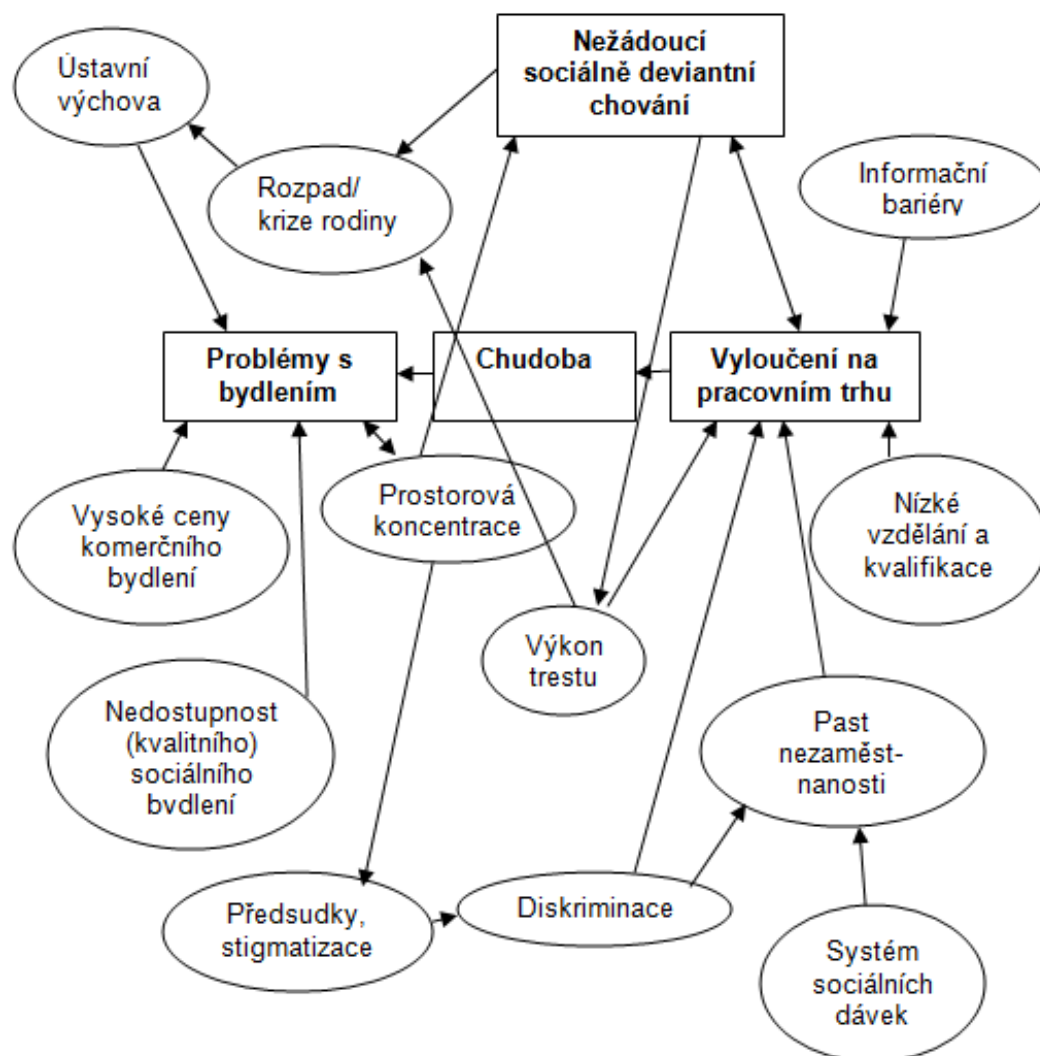
Mareš (2006) vidí sociální vyloučení jako proces, kdy ve společnosti dochází k výrazné polarizaci. Jedinci se vyčleňují ze společnosti a jsou zbaveni svých práv a povinností, která jsou v dané společnosti běžná. *„Vyloučení z těchto lidských práv je chápáno jako nejextrémnější forma sociální exkluze.“ (Mareš, 2006, s. 7).*

Dále také uvádí, že příčinou sociálního vyloučení může být diskriminace a podobně jako chudoba, může se sociální exkluze přenášet z generace na generaci. Z toho plyne, že sociální vyloučení dospělých lidí koření už v jejich dětství. Tito lidé si neosvojili potřebné hodnoty a vzorce chování, nezískali potřebný sociální kapitál a nedůvěřují institucím většinové společnosti.

Rákoczyová (2003) hovoří o dopadu sociálního vyloučení jedince na celou rodinu, která je tak ohrožena chudobou. *„Nedostatek finančních prostředků potom omezuje možnosti participovat na některých aktivitách, které jsou významné pro začlenění do společnosti. Nejvýrazněji bývají omezeny v oblasti kultury, vzdělání, sportu a rekreace. Děti nejenže nemohou participovat na společných aktivitách se svými spolužáky, ale také se mohou začít vydělovat v důsledku omezeného konzumu: staré oblečení či nevlastnění některé z populárních her apod. mohou v kolektivu dětí sehrát významnou roli.“ (Rákoczyová, 2003, s. 73).* Mareš a Sirovátka (2008) chápou sociální exkluzi *„jako proces, který vede obvykle*

k deprivaci ve více oblastech či dimenzích života, které se navzájem ovlivňují“. (Mareš, Sirovátka, 2008, s. 274).

Schéma č. 11: Mechanismy sociálního vyloučení

Zdroj: Horová, Rákoczyová in Mareš, Horová, Rákoczyová, 2008, s. 48

V Potůčkovi (2002) je uvedeno, že se sociální exkluzí souvisí také zhoršující se dostupnost bydlení. Nastává proto řada problémů, které vyvolávají napětí mezi nebydlíci domácnostmi (těmi méně mladé domácnosti, rozvedené manžele), domácnostmi žijícími ve vlastním bydlení, majiteli regulovaných nájemních bytů, domácnostmi žijícími

v bytech s regulovaným nájemným a domácnostmi seniorů. Také Obadalová (2001, s. 5) vidí příčinu sociálního vyloučení v nedostatečném přístupu k bydlení. *„Nedostatek přiměřeného bydlení prohlubuje chudobu sociálně ohrožených skupin, přináší s sebou bytovou segregaci nízkopříjmových domácností žijících často v substandardních a přeplněných bytech v oblastech se zvýšenou kriminalitou. Nevyhovující bytové podmínky vedou k materiální deprivaci, konfliktům v rodině, vandalismu a zvýšené kriminalitě v příslušné oblasti, k narušení sociálních vazeb a odklonu od uznávaných společenských hodnot a norem. Nedostatečná rozvinutost sociálních služeb či sociální pomoci pro osoby, které se ocitly v sociální nouzi, může vést ke kumulování sociálních handicapů vedoucích ve svých důsledcích až k bezdomovectví.“*

Mareš (2006) hovoří v této souvislosti o vyloučení v prostoru. Sociálně vyloučení se stahují do ghett a to buď na nátlak majoritní společnosti, nebo dobrovolně. V místech, kde se takoví lidé sdružují, se také často vyskytují rizikové vlivy, mezi které můžeme zařadit kriminalitu, špatnou kvalitu života a škol či nedostupnou lékařskou péči. Jejich životní podmínky se přitom neustále zhoršují. Objevují se příznaky extrémní chudoby, anomie, závislost na sociálních podporách, velký výskyt nesezdaných soužití a rozvodů, těhotenství nezletilých, delikvence, šíření drog a násilí atd. V takových oblastech platí jiná pravidla, než jaká platí ve většinové společnosti. V tu nemají vyloučení lidé důvěru. Rákoczyová (2003) definuje ghetto jako oddělenou oblast, kde se nedobrovolně sdružují nábožensky, rasově nebo etnicky znevýhodněné skupiny, které vnímá majoritní společnost jako podřadné a také tak s nimi jedná. Ve vyspělých zemích dochází k úpadku celých městských čtvrtí, kde dochází ke kumulaci závažných problémů. Proto zdůrazňuje působení komunitní práce v těchto místech, která motivuje obyvatele ke spoluúčasti a snaží se vyvolat jejich zájem o prostředí, ve kterém žijí. Mareš (in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008) uvádí, že dochází k určitým opatřením, např. výstavbě holobytů, zesilování sociální kontroly ve vyloučených lokalitách, k budování služeben městské policie a posilování

hlídkové služby, k budování kamerových systémů, které nepřetržitě monitorují problematické lokality atd.

V roce 2000 byl v Nice přijat Evropský sociální program. V oblasti boje proti sociálnímu vyloučení a chudobě byly odsouhlaseny čtyři cíle:

- usnadnit lidem z ohrožených skupin účast na trhu práce a přístup ke zdrojům, právům, službám a zboží,
- předcházet riziku sociálního vyloučení,
- pomáhat nejzranitelnějším,
- mobilizovat všechny důležité účastníky.

Vyloučení nejsou schopni podílet se na kulturním, ekonomickém ani politickém životě společnosti, což vede k jejich odcizení. Podle Mareše (2006) tak sociální exkluze představuje ohrožení demokracie a občanství, protože sociálně vyloučení jedinci velice jednoduše propadnou politickému nebo náboženskému extremismu. *„V České republice je pro tuto část populace charakteristické, že volí extremistické politické strany, a to jak v levém, tak i v pravém politickém spektru.“* (Mareš, 2006, s. 8).

Dle Horákové a Rákoczyové (in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008) jsou nejvíce ohrožené sociálním vyloučením skupiny a komunity Romů, lidí bez domova, nezaměstnaných a lidí znevýhodněných na trhu práce, dále pak osoby opouštějící výkon trestu odnětí svobody, svobodné matky, děti a mládež, zdravotně handicapovaní a senioři. Velice negativně vnímají sociální vyloučení *„u dětí a mladých lidí, kteří přejímají vzorce chování a zvyky svých rodičů a ze sociálního prostředí, v němž vyrůstají. Děti z rodin postižených chudobou či sociálním vyloučením pak mají nižší pravděpodobnost úspěšného začlenění do života společnosti v dospělosti“*. (Horáková, Rákoczyová in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008, s. 73).

Mareš (in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008) uvádí několik zajímavých myšlenek různých autorů, nad kterými je, dle mého názoru, přínosné se zamyslet:

- Bauman: *„Elity si izolaci vybraly a štědře a ochotně za ni platí.“* (s. 9).

- Ricoeur: „Hlavním problémem 19. století bylo vykořisťování, hlavním problémem našich časů je marginalizace, odsunutí na okraj společnosti.“ (s. 11).
- Kapuściński: „Zvětšuje se počet těch, kdo jsou na okraji společnosti, kdo jsou vyloučeni, odvrženi a zahánáni na okraj vlastních společností i světa, jsou odepsáni a zapomíná se na ně. Zámožní, dynamičtí pružní na ně raději nemyslí, nevšímají si jich a nezačleňují je do svého obrazu světa.“ (s. 11).
- Kapuściński: „Bída není jen nedostatek potravy. Jsou to i strašné podmínky, v nichž žije chudý člověk. Je to ubohá střecha nad hlavou, špína, hmyz, odpudivé okolí, agresivita zločinců, pocit frustrace, beznaděje, žádná perspektiva, žádná naděje.“ (s. 14).

3.1.2 SOCIÁLNÍ INKLUZE

Sociální začleňování představuje proces, který se skládá z řady různých aktivit, které reagují na potřeby vyloučených skupin nebo jednotlivců. Podle Horákové a Rákoczyové (in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008, s. 49) „představuje sociální začleňování volbu konkrétních intervencí, které by mechanismům vylučování měly zabránit. To je ale vždy velmi obtížné“. S konceptem sociální inkluze často pracují sociální kurátoři, kteří jsou problematice sociálního vyloučení nejbližší. Za totožné termíny k pojmu „sociální začleňování“ považují integraci, resocializaci či sociální terapii. Ve všech případech však jde o protipól k sociálnímu vyloučení.

Autorky chápou sociální inkluzi „jako proces opětovného zapojování jednotlivců a skupin sociálně vyloučených do běžného života společnosti“. (Horáková, Rákoczyová in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008, s. 49). Sociální začleňování podle nich předpokládá společné úsilí jak vylučované skupiny, tak majority. Sociálně vyloučené osoby musí projevit ochotu

a snahu řešit svou nepříznivou situaci. *„Bez jejich vlastního přispění nemusí být totiž proces sociálního začleňování úspěšný, samotné začlenění nemusí být dostatečné, případně může trvat pouze omezenou dobu.“* (Horáková, Rákoczyová in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008, s. 49).

Jak dále uvádějí Horáková a Rákoczyová (in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008), sociální začleňování je dlouhodobý proces a jeho efektivní průběh souvisí s kompetencemi aktérů, kteří se na něm podílejí. Nejlepším řešením je komplexní přístup, který zahrnuje různé typy opatření a postupů. Pro sociální začlenění znevýhodněných skupin je podle autorek nejdůležitější bydlení a zaměstnání. Zdůrazňují také eliminaci diskriminace a pastí nezaměstnanosti. Sociální dávky, které mají zmírňovat riziko chudoby, nepovažují za příliš efektivní, co se týče sociálního začlenění. Význam podle nich má hlavně v případech extrémní chudoby.

Montoussé a Renouard (2005) říkají, že nezbytnou podmínkou integrace člověka do společnosti je práce. Ta je zároveň zdrojem sociální identity jedince. Příjmy, ať už se jedná o mzdu či sociální dávky, umožňují osobám žít normálním životem.

Při procesu sociální inkluze je důležité poskytnout vyloučeným osobám zdroj kvalitních informací, např. o možnostech sociální pomoci, a to i v nestátním sektoru, jak uvádějí Horáková a Rákoczyová (in Mareš, Horáková, Rákoczyová, 2008).

Úlehla (2004a) uvádí hlavní evropské cíle v procesu sociální inkluze:

- přístup vyloučených k zaměstnání, zboží, službám a právům,
- pomoc k důstojnému životu a začlenění do společnosti,
- mobilizace vyloučených.

3.1.3 CHUDOBA

Potůček (1995) definuje chudobu jako průsečík působení trhu, státu, činností a nečinností jednotlivců. *„Obecná tendence trhu činit bohaté ještě bohatšími a chudé ještě chudšími – je, jak se obecně soudí, vyvažována redistributivními politikami států, které v konečném důsledku bohatým (něco) berou a chudým (něco) dávají.“* (Potůček, 1995, s. 74). Každý pak v této situaci zaujímá určitou strategii – aktivně se snaží o uplatnění na trhu práce a o zajištění dostatečných příjmů, nebo se pasivně spoléhá na přerozdělovací systém státu.

Geist (1992) vymezuje chudobu jako situaci, kdy jedinec nemůže z vlastních prostředků uspokojovat své nejnutnější životní potřeby, a proto potřebuje pomoc druhých. *„Subjektivně se projevuje jako pocit nedostatku prostředků k uspokojování potřeby. Může být nezaviněná, zaviněná, absolutní a relativní, individuální nebo celého sociálního (pod)celku, subjektivní a objektivní, způsobená buď přírodními jevy (katastrofy, neúroda atd.), sociálním jevy (válka, vykořisťování, revoluce, pohromy atp.), osobními osudy (nemoc, smrt živitele, stáří), vlastním přičiněním (nehospodárnost, riskování, lenost), nebo kombinací uvedených faktorů.“* (Geist, 1992, s. 116).

Jak uvádí Encyklopedický slovník (1993), hranici chudoby obvykle stanovuje vláda daného státu.

Objektivní odhady MPSV podílu chudých v populaci se neshodují se subjektivní mírou chudoby. Podle ní se počet chudých domácností, které samy sebe za chudé považují, takřka zdvojnásobuje. Zmiňují se o tom Krebs, Durdisová, Poláková a Žižková (1997).

Dle Hartla (1997) závisí chudoba na čase, místě a ekonomických, sociálních, kulturních a jiných faktorech. Problémem se stane teprve tehdy, jestliže začne člověk daný okruh okolností vnímat jako problém.

Jak uvádějí Krebs, Durdisová, Poláková a Žižková (1997), chudoba vzniká ze tří hlavních důvodů. Jde o nízké příjmy zaměstnaných osob,

nezaměstnanost a rozdíl ve vlastnictví chudých a bohatých. Matoušek (2003) připojuje ještě nízké vzdělání.

Montoussé a Renouard (2005) dělí chudobu na absolutní a relativní. **Absolutní chudobou** rozumí situaci, kdy příjem jedince nestačí pokrýt náklady na jeho základní životní potřeby a potřeby jeho rodiny. Na základě toho je pak vypočítáváno tzv. životní minimum. V situaci **relativní chudoby** se osoba ocitá, jestliže mu jeho příjem neumožňuje vést v rámci společnosti normální život a je proto považován za znevýhodněného. Matoušek (2003) toto dělení vysvětluje následovně: Absolutní chudoba je stav, kdy jedinec není schopný sám sebe uživit a ke svému přežití potřebuje pomoc. Relativní chudoba je stav, kdy člověk uspokojuje své potřeby na výrazně nižší úrovni než je průměr ve společnosti. Vyšší úroveň jejich uspokojování je pro jedince nedostupná. Relativní chudoba je podle Mareše (1999) založena na srovnání standardů chudých lidí a lidí, kteří chudí nejsou. Je toho názoru, „že chudoba v průmyslově rozvinutých zemích je chudobou relativní. Mnoho osob považovaných za chudé ve Spojených státech by například nebylo považováno za chudé v Číně, Indii či Etiopii“. (Mareš, 1999, s. 110).

Autoři Montoussé a Renouard (2005) se dále zmiňují o třech základních prostředcích, kterými se vlády snažily chudobu zmírnit. Jedná se o rozšíření systému sociálního zabezpečení, zvýšení sociálních dávek a minimální mzdy. Na základě těchto principů se zabránilo rozšiřování nejextrémnější chudoby.

Jak uvádí Potůček (2002), riziku chudoby a sociální exkluze jsou nejvíce vystaveny minority. Sociální vyloučení na základě etnické příslušnosti lze nejvýrazněji pozorovat u Romů, kterým hrozí, že „se romská společnost stane anomickou, tj. společností bez pevných norem, pravidel, závazků a odpovědnosti. Některé symptomy anomie, jako jsou alkoholismus, drogy, prostituce a odkládání dětí (v romské tradiční společnosti jen stěží představitelné), se již objevují. Problémy bude zesilovat odmítání solidarity s etnickou chudobou ze strany majoritní společnosti. Odmítnutí je založeno na představě o „nepřízpůsobivosti“

Romů a o principiální neslučitelnosti jejich způsobu života se životním způsobem majoritní společnosti.“ (Potůček, 2002, s. 411).

3.1.4 HMOTNÁ NOUZE

§ 2 zákona č. 111/2006 Sb. definuje hmotnou nouzi jako stav, kdy příjem jednotlivce nedosahuje, po odečtení přiměřených nákladů na bydlení, částky živobytí. *„Zároveň si tento člověk nemůže příjem zvýšit vzhledem ke svému věku, zdravotnímu stavu nebo z jiných vážných důvodů vlastním přičiněním, zejména vlastní prací nebo využitím majetku. Zabezpečení jeho základních životních potřeb je tak vážně ohroženo.“* (Matoušek, 2003, s. 75). Za osobu v hmotné nouzi může příslušný orgán považovat např. také člověka po propuštění z výkonu trestu odnětí svobody, po ukončení léčby v psychiatrické léčebně, člověka bez přístřeší apod. Na druhou stranu jsou také osoby, které na dávky hmotné nouze nemají nárok. Podle § 3 zákona o pomoci v hmotné nouzi jde např. o nezaměstnané, kteří nejsou v evidenci úřadu práce, osoby samostatně výdělečně činné, osoby, které nastoupily výkon trestu odnětí svobody, dále se jedná o osoby využívající pobytové sociální služby v domovech pro seniory, v domovech pro osoby se zdravotním postižením, domovech se zvláštním režimem nebo v chráněném bydlení, nebo jsou umístěni po dobu alespoň tří měsíců v psychiatrické léčebně a léčebně pro dlouhodobě nemocné.

*„Dávky v systému pomoci v hmotné nouzi jsou **příspěvek na živobytí, doplatek na bydlení a mimořádná okamžitá pomoc.** Náklady na dávky hradí stát.“* (zákon č. 111/2006Sb., §4). Přímou materiální pomoc poskytují některé církevní nebo nestátní organizace.

3.1.5 ŽIVOTNÍ MINIMUM

Pod pojmem „životní minimum“ vidí Krebs, Durdisová, Poláková a Žižková (1997) souhrn statků a služeb, které jsou v dané společnosti minimálně nezbytné. Bez jejich uspokojení by došlo k ohrožení zdraví a života. Dále uvádějí, že *„životní minimum je nejčastěji definováno jako práh chudoby, kdy občané nacházející se pod ním nemohou žít způsobem minimálně přijatelným v daném státě“*. (Krebs, Durdisová, Poláková, Žižková, 1997, s. 205).

„Životní minimum je minimální společensky uznaná hranice peněžních příjmů k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb.“ (Kadlecová, 2009). Kotýnková dále vysvětluje, že hranice životního minima je vlastně hranicí absolutní chudoby. Giddens (1999) ale definice chudoby, které vycházejí z životního minima – tedy konkrétní částky, zpochybňuje. Může totiž docházet k tomu, že se někteří lidé ocitnou nad oficiální hranicí chudoby i přesto, že jejich příjmy nestačí ani na uspokojení základních potřeb. *„Příčinou může být třeba to, že v některé části daného státu jsou daleko vyšší životní náklady než v jiné. Navíc takové výpočty na základě životního minima neberou v úvahu vliv všeobecně rostoucí životní úrovně.“* (Giddens, 1999, s. 280). Podobně to vidí také Matoušek (2003, s. 81): *„Životní minimum však nezohledňuje náklady na život v různých teritoriích a obvykle zvýhodňuje vícečetné domácnosti.“*

Dále uvádí, že se rozlišuje několik kategorií částek životního minima. Ty jsou rozděleny podle věku, a pokud žije ve společné domácnosti více osob, jejich příjmy se posuzují společně.

Tabulka č. 5: Částky životního minima na měsíc

Osoba	Částka v Kč
pro jednotlivce	3126,-
pro první dospělou osobu v domácnosti	2880,-
pro druhou a další dospělou osobu v domácnosti	2600,-
pro nezaopatřené dítě ve věku:	
do 6 let	1600,-
6 až 15 let	1960,-
15 až 26 let (nezaopatřené)	2250,-

Zdroj: Autorka podle zákona č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu

Tabulka č. 6: Vývoj životního minima v letech 2004 – 2006

	2004	2005	2006
měsíční částka potřebná k zajištění výživy a ostatních základních osobních potřeb			
dítě do 6 let	1690	1720	1750
dítě od 6 do 10 let	1890	1920	1950
dítě od 10 do 15 let	2230	2270	2310
dítě od 15 do 26 let	2450	2490	2530
(nezaopatřené)			
pro ostatní občany	2320	2360	2400
částka potřebná k zajištění nezbytných nákladů na domácnost			
pro jednotlivce	1780	1940	2020
pro dvoučlennou domácnost	2320	2530	2630
pro tří nebo čtyřčlennou domácnost	2880	3140	3260
pro pěti a vícečlennou domácnost	3230	3520	3660

Zdroj: Hora, Kofroň, Sirovátka, 2008, s. 28

Podmínky nároku na výplatu životního minima však nesplňují nezaměstnaní žijící v jedné domácnosti s pracujícím partnerem, o čemž hovoří Hora (2008). Většina nezaměstnaných však tuto dávku pobírá, protože se jedná o osoby bez partnera nebo žijící v rodině bez trvalého příjmu.

3.1.6 EXISTENČNÍ MINIMUM

Jak definuje § 5 zákona o životním a existenčním minimu, částka existenčního minima činí 2020,- Kč měsíčně. Nevztahuje se však na nezaopatřené děti, starobní důchodce, invalidní důchodce III. stupně a na osoby starší 65 let.

3.1.7 ŽIVOBYTÍ

Jak definuje § 24 zákona o pomoci v hmotné nouzi, částka živobytí činí částku existenčního minima zvýšenou o polovinu částky rozdílu mezi životním minimem osoby a existenčním minimem.

Schéma č. 12: Částka živobytí

$\text{Částka živobytí} = \text{částka existenčního minima} + \frac{1}{2} \times (\text{částka životního minima} - \text{částka existenčního minima})$
--

Příklad výpočtu částky živobytí pro jednotlivce:

$$2020,- + \frac{1}{2} \times (3126,- - 2020,-) = 2573,-$$

Zdroj: Autorka podle § 24 zákona č. 111/2006 Sb.

Částka živobytí společně posuzovaných osob činí součet jejich částek živobytí.

3.2 SKUPINY OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM – VÝBĚR

Výčet skupin ohrožených sociální exkluzí by byl asi dlouhý. Jeden z možných seznamů uvádí Mareš (2006):

- dlouhodobá nebo opakovaná nezaměstnanost,
- nevýhodné pracovní smlouvy,
- nízké příjmy a chudoba,
- nedostatečná kvalifikace,
- mentální nebo tělesný handicap, imobilita,
- drogová závislost,
- problémové rodiny, týrání dětí,
- delikventi, deviace,
- minimální pracovní zkušenosti,
- imigranti, minority,
- nesvéprávnost,
- bezdomovectví,
- sociální izolace.

Pro potřeby této práce jsme zvolili popis pouze výběru skupin. Jde o seniory, rodiny s nízkými příjmy a nezaměstnané.

3.2.1 SENIOŘI

„Stáří je jev, který je nedílnou součástí života. Jakékoliv aspirace starých lidí jsou však limitovány úbytkem jejich vlastních sil - ať už fyzických nebo psychických - stejně jako vztahem společnosti k fenoménu stáří jako takovému. V době, kdy je pěstován kult mládí, stáří obvykle nebývá chápáno jako něco normálního a zcela přirozeného. Spíš naopak jako něco nepřirozeného či nezdravého. Faktem je, že stáří, nemoci a ztráta soběstačnosti jdou často ruku v ruce.“ (Obadalová, 2001, s. 9).

Autorka dále uvádí, že společnost se kloní k péči o staré lidi v jejich původní rodině či samostatném bytě. Většina seniorů však žije osamoceně a s rostoucím věkem potřebují zvýšenou péči. V průběhu posledních dvaceti let došlo k zásadním změnám v péči o staré lidi. Existuje snaha o prodloužení jejich samostatného života, zlepšení podmínek v institucionálních zařízeních a provozování individuální péče. Výsledkem je rozsáhlá nabídka služeb a zařízení spojených s bydlením. Obadalová (2001) hovoří o třech základních formách bydlení seniorů:

- bydlení doma,
- bydlení v bytech se službami,
- bydlení v ústavních zařízeních.

„Mezistupněm mezi bydlením ve vlastním bytě a institucionálním bydlením jsou domy a byty s pečovatelskou službou. Tato forma umožňuje poskytování péče při respektování soukromí a zachování domácího prostředí.“ (Obadalová, 2001, s. 11). Pečovatelské služby mohou být poskytovány přímo v bytě, nebo v blízkém okolí.

Lidé, kteří jsou kvůli dlouhodobě nepříznivému zdravotnímu stavu závislí na pomoci jiné osoby, mají od státu nárok na tzv. **příspěvek na péči**, kterému se věnuje např. Matoušek (2007). Mechanismus této dávky popisují Chrenková, Sobková a Vajďáková (in Janoušková, 2007, s. 28-29): *„Za pomoci tohoto příspěvku si mohou lidé zaplatit služby podle svého uvážení. Příjemce musí příspěvek využít na zajištění potřebné pomoci, přičemž musí písemně oznámit, kdo a jakým způsobem mu pomoc poskytuje. Výše příspěvku je závislá na žadatelově věku a míry jeho závislosti na pomoci jiné osoby (lehká, středně těžká, těžká, úplná). O udělení příspěvku na péči rozhodne obecní úřad obce s rozšířenou působností, případné odvolání vyřizuje krajský úřad. Řízení o udělení příspěvku se skládá ze dvou částí – posouzení zdravotního stavu žadatele a sociálního šetření. Sociální šetření, jímž se zjišťuje žadatelova schopnost samostatného života v přirozeném sociálním prostředí z hlediska péče o vlastní osobu a soběstačnosti, provádí sociální pracovník obecního úřadu obce III. typu.“* Po sociálním šetření se žádostí

zabývá posudkový lékař určený Českou správou sociálního zabezpečení (dříve úřadem práce), který hodnotí žadatelův zdravotní stav a jeho dopady na schopnost postarat se o sebe.

Průša (2006) upozorňuje na to, že na základě analýz statistických údajů o počtu starých či zdravotně postižených osob je třeba mít na zřeteli to, že *„struktura zdravotně postižených občanů je velmi diferencovaná podle druhu zdravotního postižení a podle věku, přičemž významný podíl zdravotně postižených občanů je v poproduktivním věku“*. (Průša, 2006, s. 15). Dále jsou v Průšovi (2006) uvedeny podíly seniorů, kteří potřebují pomoc při sebeobsluze v závislosti na věku a míře jejich závislosti. Přehledně to zpracovává následující tabulka.

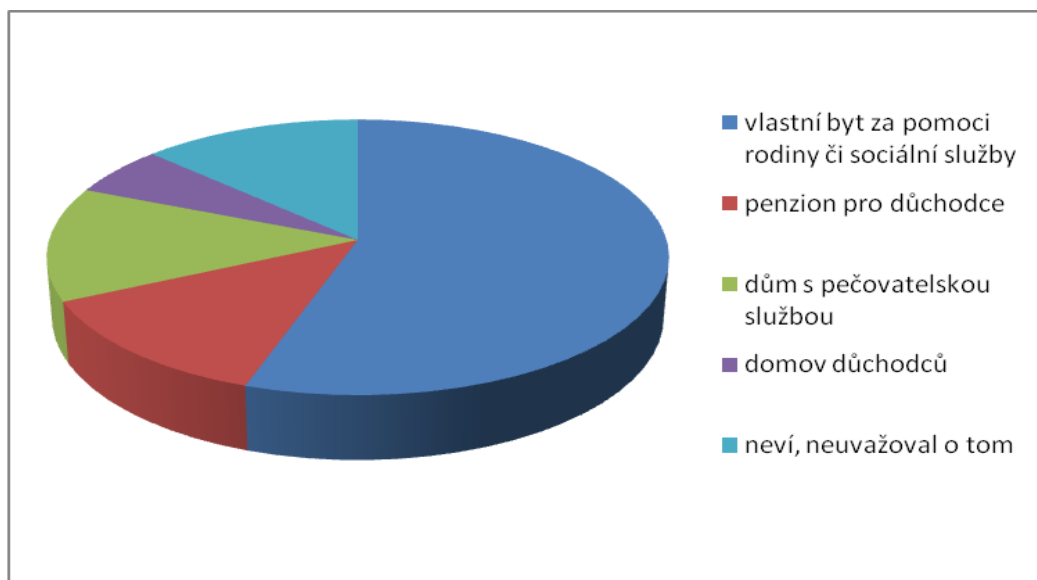
Tabulka č. 7: Podíl osob, které potřebují pomoc při sebeobsluze v závislosti na věku a míře závislosti

Věk	Podíl osob, které potřebují pomoc při sebeobsluze				
	Celkem	Podle míry závislosti			
		minimální	lehká	střední	těžká
65-69	3%	1,5%	1,5%	-	-
70-74	7%	3%	2%	2%	-
75-79	10,5%	4%	3%	3%	0,5%
80-84	15,5%	6,5%	4%	4%	1%
85-89	27%	9%	8%	8%	2%
90 a více	80%	20%	20%	20%	20%

Zdroj: Průša, 2006, Příloha 23

V Bílé knize (2003) je uveden průzkum mezi seniory, který ukazuje, že starší lidé upřednostňují využívání sociálních služeb při zachování vlastního bydlení. Na druhém místě volí domy s pečovatelskou službou, teprve poté penziony pro důchodce. Nejmenší část respondentů by zvolila domov důchodců. Zajímavé je, že velký počet lidí o tomto tématu zatím ještě neuvažovalo.

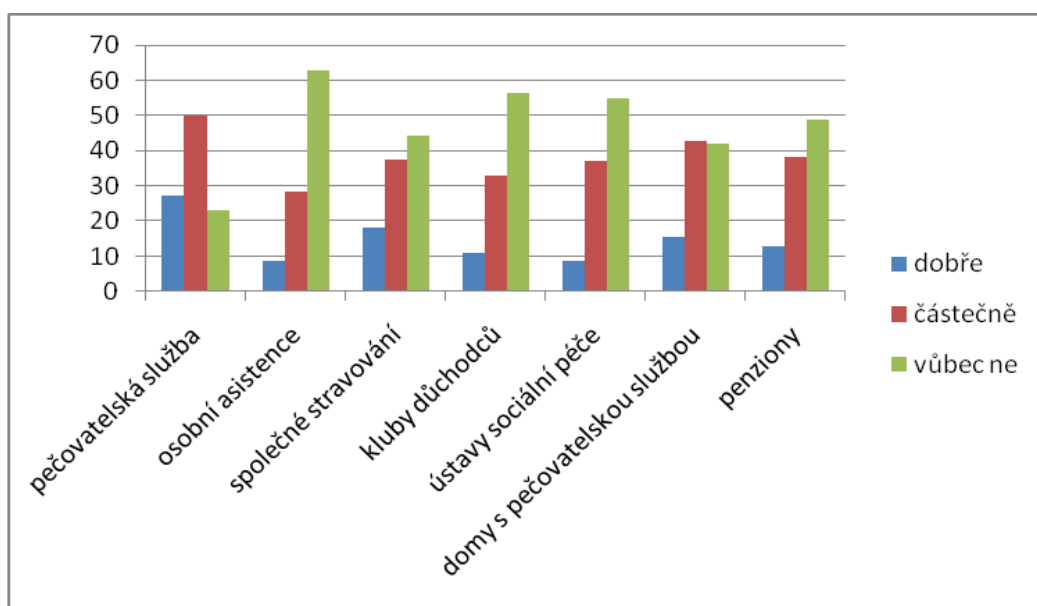
Graf č. 1: Volba místa pro poskytování péče seniorům

Zdroj: Autorka podle Bílé knihy, 2003

Z dalšího průzkumu je patrná nízká informovanost seniorů o poskytování sociálních služeb. Dobře informovaní jsou senioři o pečovatelské službě, stravování a domech s pečovatelskou službou, naopak vůbec žádné informace nemají o osobní asistenci a klubech důchodců.

Graf č. 2: Informovanost seniorů o sociálních službách

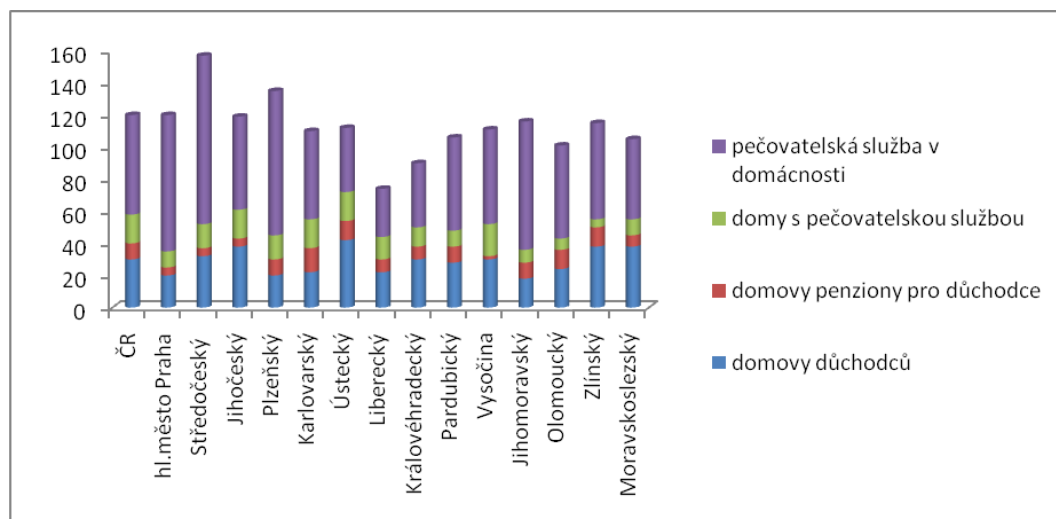

Zdroj: Autorka podle Bílé knihy, 2003

„S velikostí obce se informovanost seniorů poněkud zvyšuje, výjimkou jsou města nad 100 tisíc obyvatel – zde již funguje jistá anonymita města a též jistota, že v případě potřeby se jistě člověku služby dostane.“ (Bílá kniha, 2003, s. 46).

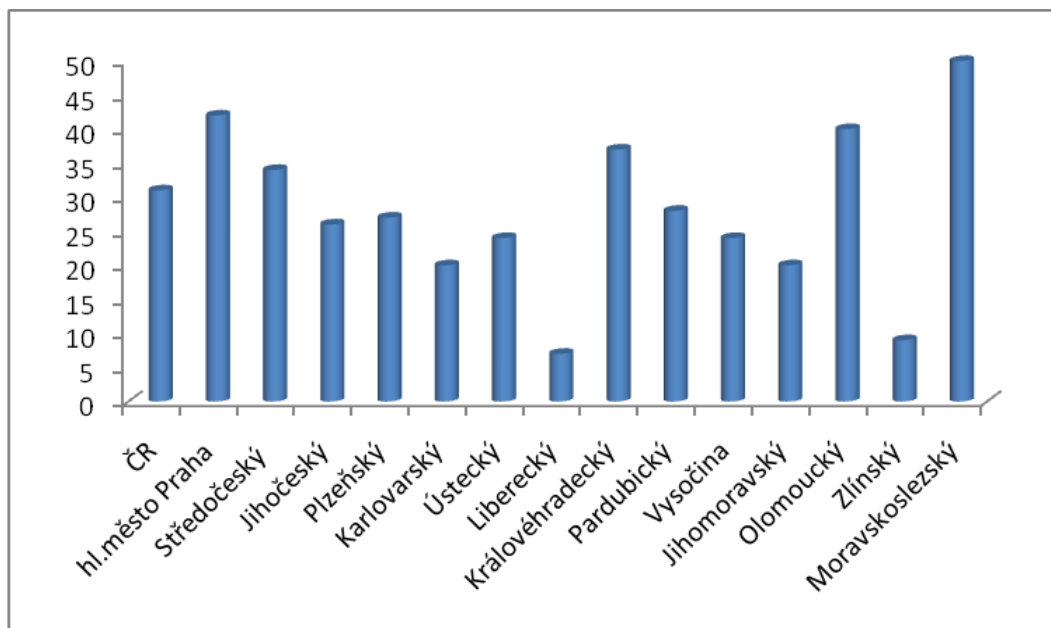
Průša (2006) ve svých grafech uvádí, jak jsou vybaveny jednotlivé kraje sociálními službami pro seniory a kolik je čekatelů na umístění do domovů důchodců.

Graf č. 3: Vybavenost krajů sociálními službami pro staré občany v relaci na 1 000 osob starších 65 let v r. 2005

Zdroj: Průša, 2006, Příloha 1

Graf č. 4: Počet čekatelů na umístění v domovech důchodců na 1000 osob starších 65 let v r. 2005

Zdroj: Průša, 2006, Příloha 13

Rákoczyová (in Sirovátka, Kofroň, Rákoczyová, Hora, Trbola, 2006) dále doplňuje, že čeští senioři, na rozdíl od evropských, postupně chudnou, protože vývoj důchodů v ČR výrazně zaostává za vývojem mezd. Většina českých důchodců se tedy bojí, že nebudou moci prožít důstojné stáří. Obadalová (2001) připojuje, že riziko chudoby je u seniorů vyšší v případě jednočlenných domácností vdov či vdovců.

3.2.2 DOMÁCNOSTI S NÍZKÝMI PŘÍJMY

Jak je charakterizováno v Horovi, Kofroňovi a Sirovátkovi (2008, s. 14), příjmová chudoba rodin „je způsobena především: vyšším počtem nezaopatřených dětí v domácnosti, nízkou vzdělanostní úrovní domácnosti, neúplností rodiny a ekonomickou neaktivitou, nezaměstnaností.“

Rodinám s nízkými příjmy se věnují také Sirovátka, Kofroň a Trbola (2003). Faktorem pro tyto domácnosti je podle nich vzdělání. Pokud mají oba partneři pouze základní nebo vůbec žádné vzdělání, jsou ohroženi chudobou dvakrát více než domácnosti, kde má alespoň jeden z partnerů středoškolské vzdělání. Pokud má alespoň jeden z partnerů vysokoškolské vzdělání, riziko chudoby se o polovinu snižuje. Hora, Kofroň a Sirovátka (2008) uvádějí jiné, konkrétnější údaje: osoby z domácností s nízkou úrovní vzdělání představují 19 % z celkového počtu osob ohrožených chudobou. Jedinci z domácností se střední úrovní vzdělání tvoří skoro 80 % a s vysokou úrovní vzdělání asi 2,4 %. Dále je zde uvedeno, že 21 % chudých domácností představují dvojice se dvěma dětmi, 16 % osoby z neúplných rodin s dětmi, 14 % dvojice se třemi a více dětmi a téměř 10 % tvoří domácnosti jednotlivců do 65 let.

Dalším ukazatelem může být podle Sirovátky, Kofroně a Trboly (2003) věk partnerů a pohlaví osamělého rodiče. Ve dvou třetinách chudých domácností nemá živitel víc než 25 let. Platí to, pokud je živitelkou žena. V chudých domácnostech, kde je živitelem muž, se věk zvyšuje na 35 let. Ze tří čtvrtin jde o domácnosti s dětmi. Pokud stojí v čele rodiny žena, jde ze dvou třetin o neúplné domácnosti s dětmi. V 60 % jde o ženy neaktivní, žijící z rodičovských příspěvků. Dvě třetiny chudých domácností se nachází pod hranicí chudoby.

Dle Kofroně a Sirovátky (in Sirovátka, Kofroň, Rákoczyová, Hora, Trbola, 2006) je nejnižší riziko chudoby u bezdětných domácností a domácností jednotlivců.

V současné době, jak uvádí Kotýnková, není chudoba v České republice příliš rozsáhlá. Absolutní hranice chudoby je 9,7 dolarů na den (při aktuálním kurzu dolaru 17,75 činí tato částka asi 172,- Kč). Pod touto absolutní hranicí chudoby se v České republice nachází okolo 400 tisíc osob. Pořád více lidí se však ocitá v situaci sociálního vyloučení, což je důsledek nárůstu dlouhodobé nezaměstnanosti. Základním úkolem, jak snížit chudobu a sociální vyloučení je snížit chudobu osamělých matek,

podporovat růst zaměstnanosti, snížit nezaměstnanost a závislost lidí na sociálních dávkách.

Obadalová (2001) uvádí, že domácnosti s jedním příjmem, popř. domácnosti nezaměstnaných, jsou často nuceny k soužití v přeplněných bytech. V takových nestandardních podmínkách často dochází k napětí rodinných vztahů.

Mareš (2006) uvádí tabulku chudých lidí v souvislosti s jejich ekonomickou aktivitou.

Tabulka č. 8: Podíl chudých lidí v závislosti na jejich ekonomické aktivitě

	Pobírající příspěvky	Nezaměstnaní	Trvale v domácnosti	Senioři	Ekonomicky aktivní
chudí	56%	37%	25%	7%	4%

Zdroj: Autorka podle Mareše (2006)

Hora (2008a, 2008b) přichází s popisem tzv. **kultury chudoby**. Jde o koncept Oscara Lewise z r. 1961, který říká, že chudoba není výsledkem individuálního nedostatku, ale má širší rozsah. Chudoba se přenáší z generace na generaci, děti z chudých rodin jsou v takovém prostředí socializovány. V pozdějším věku nenacházejí smysl a motivaci k lepší úrovni života, ale rezignují a uchylují se k životu v chudobě jako jejich předci.

„Obecně platí, že více chudých domácností je mezi domácnostmi s dětmi než mezi domácnostmi bezdětnými.“ (Kotýnková, s. 15). Pokud bychom stanovili, že domácnosti s nízkými příjmy jsou ty, jejichž příjem nepřekračuje 1,6 násobek životního minima, pak by se sem řadilo 15 % úplných domácností s dětmi a 20 % neúplných domácností s dětmi, přičemž v čele těchto domácností stojí zpravidla rozvedená nebo svobodná matka. *„Úplné domácnosti bez dětí se mezi domácnostmi s nízkými příjmy téměř nevyskytují a domácnosti jednotlivých osob jsou zastoupeny necelými 5 %.“* (Kotýnková, s. 15).

„V mezinárodním srovnání je riziko chudoby v České republice podle pohlaví srovnatelné s průměrem zemí EU. Podle věku je v ČR vyšší riziko chudoby u osob do 18 let, naopak nižší je u osob důchodového věku a u osob ve střední věkové kategorii 35-44 let.“ (Kofroň, Sirovátka, in Sirovátka, Kofroň, Rákoczyová, Hora, Trbola, 2006, s. 23).

Podle postavení na trhu práce jsou chudobou nejvíce ohroženi lidé se základním vzděláním, ale výrazněji také vyučení, jak uvádí Sirovátka, Kofroň a Trbola (2003). Středoškolské vzdělání s maturitou slibuje domácnostem lepší příjmy. Kromě důchodců a nezaměstnaných, což můžeme očekávat, jsou nejvíce ohroženi chudobou dělníci a zemědělci.

Tabulka č. 9: Podíl chudých lidí podle pohlaví

	M	Ž	Celkem
chudé	3,0 %	15,8 %	6,0 %
nechudé	97,0 %	84,2 %	94,0 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabulka č. 10: Podíl chudých lidí podle věku

	< 25	25 - 35	35 - 55	55+	Celkem
chudé	13,1 %	4,5 %	1,7 %	1,7 %	6,0 %
nechudé	86,9 %	95,5 %	98,3 %	98,3 %	94,0 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabulka č. 11: Podíl chudých lidí podle počtu dětí

	0	1	2	3	4+	celkem
chudé	7,4 %	2,7 %	4,4 %	11,9 %	9,5 %	6,0 %
nechudé	92,6 %	97,3 %	95,6 %	88,1 %	90,5 %	94,0 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabulka č. 12: Podíl chudých lidí podle typu domácnosti

	Úplná čistá bez dětí	Úplná smíšená bez dětí	Nerodinná domácnost	Úplná čistá s dětmi	Úplná smíšená s dětmi	Čistá neúplná s dětmi	Smíšená neúplná s dětmi	Jednotlive c muž	Jednotlive c žena	celkem
chudé	0,9%		1,7 %	3,9%	2,5%	8,8%		9,5 %	19,6 %	6,0 %
nechudé	99,1%	100,0%	98,3%	96,4%	97,5%	91,2%	100,0 %	90,5%	80,4 %	94,0 %
	100,0%	100,0%	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Tabulka č. 13: Podíl chudých lidí podle vzdělání

	základní	střední	maturita	VŠ	celkem
chudé	13,0 %	3,6 %	1,7 %	2,7 %	6,0 %
nechudé	87,0 %	96,4 %	98,3 %	97,3 %	94,0 %
	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %	100,0 %

Zdroj (tab. 9 - 13): Sirovátka, Kofroň, Trbola, 2003, s. 17 - 18

Hora, Kofroň a Sirovátka (2008) dokládají, že je v České republice poměrně vysoká efektivita sociálních dávek pro chudé. Pohybuje se okolo 75 %. Jiná situace je u dětí do 17 let, u kterých je efektivita těchto dávek nižší – asi 47 %.

Jak uvádí Krebs, Durdisová, Poláková a Žižková (1997), žít v chudobě znamená muset se vypořádávat i s různými deprivacemi. Nejvýznamnější deprivací je materiální, protože člověk musí žít bez toho, co je nezbytné. Hora, Kofroň a Sirovátka (2008) doplňují, že se deprivace prohlubuje s postupným vyčerpáváním jiných zdrojů, jako jsou úspory či pomoc příbuzných. Dost také záleží na schopnosti domácností hospodařit. Další druhy deprivace jsou samozřejmě také závažné, především ve svých sociálních důsledcích.

Tabulka č. 14: Schopnost vycházet s příjmem a zajistit běžné výdaje

	s příjmem vychází s velkými obtížemi	náklady na bydlení velkou zátěží	nemůže si dovolit dostateč. vytápět byt	nemůže si dovolit jíst maso obden	nemůže si dovolit kupovat nové oblečení	nemůže si dovolit týden dovolené mimo d.	nemůže si dovol. neočekáv. výdaj 6000 Kč
ostatní domác. s dětmi	10,5%	26,9%	10,2%	17,5%	24,8%	39,9%	47,4%
jednotlivec, mladší 65 let	13,1%	24,1%	12,1%	19,4%	33,7%	37,4%	50,1%
jednotlivec, 65 let a více	7,1 %	22,7%	12,8%	23,9%	45,2%	59,6%	56,2%
dvojice dosp., oba mladší 65	7,4%	18,5%	8,0%	12,9%	22,2%	26,4%	30,3%
dvojice dosp. jeden 65+ let	3,8%	17,4%	10,3%	17,7%	31,0%	43,9%	33,6%
ostatní domác. bez dětí	6,9%	22,6%	8,9%	13,0%	28,1%	37,9%	31,7%
pár s 1 dítětem	8,7%	18,6%	7,3%	13,2%	22,0%	28,3%	36,3%
pár se 2 dětmi	7,7%	22,3%	6,0%	14,1%	18,0%	28,4%	36,9%
pár se 3+ dětmi	19,3%	40,5%	10,6%	26,8%	40,4%	53,4%	62,0%
1 dospělý s 1+ dítětem	24,9%	45,5%	15,4%	28,7%	37,1%	57,0%	69,8%
os. ohrožené chudobou	32,8%	54,8%	20,3%	41,4%	56,5%	73,8%	80,8%
60 proc. až medián příjmu	10,3%	26,9%	10,8%	21,8%	33,7%	48,4%	51,0%
více než medián příjmu	3,4%	14,2%	5,2%	6,8%	14,5%	19,2%	23,8%
bez dětí	7,1%	20,6%	9,6%	15,5%	29,1%	37,6%	36,8%
1 dítě	10,3%	22,3%	8,5%	14,3%	23,4%	33,6%	42,1%
2 děti	8,9%	24,6%	7,1%	16,5%	20,9%	32,0%	40,8%
3 děti	15,2%	36,6%	8,4%	23,6%	36,7%	49,0%	58,4%
4+ děti	44,4%	67,2%	29,3%	41,1%	42,5%	72,7%	74,2%
s dětmi do 3 let	12,8%	27,9%	6,6%	13,9%	26,8%	38,4%	48,7%
p. rodičovský příspěvek	14,1%	30%	8,3%	15,3%	28,5%	41,9%	52,1%
využívá zařízení p. péče	10,2%	22,6%	7,5%	16,3%	26,8%	37,1%	47%
pracující – zaměstnané	7,3%	20,7%	7,5%	12,8%	21,2%	30,2%	36,5%
nepracující – nezaměstnané	38,9%	63,2%	20,9%	47,2%	59,1%	78,5%	78,1%
nepracující – důchodci	6,2%	20,5%	11,7%	21,8%	39,0%	50,4%	44,4%
nepracující – neaktivní	29,5%	50,7%	13,9%	25,7%	50,8%	67,4%	85,7%
celkem	9,0%	23,3%	8,9%	16,2%	26,3%	36,3%	40,3%

Zdroj: Hora, Kofroň, Sirovátko, 2008, s. 33

Tabulka č. 15: Schopnost vycházet s příjmem a zajistit běžné výdaje v závislosti na věku

věk osoby v čele domácnosti	s příjmem vychází s velkými obtížemi	náklady na bydlení velkou zátěží	nemůže si dovolit dostateč. vytápět byt	nemůže si dovolit jíst maso obden	nemůže si dovolit kupovat nové oblečení	nemůže si dovolit týden dovolené mimo d.	nemůže si dovol. neočekáv. výdaj 6000 Kč
17-24 let	15,7%	29,2%	9,2%	20,2%	26,3%	41,7%	48,3%
25-34 let	10,5%	21,8%	7,2%	14,7%	27,0%	34,5%	41,9%
35-44 let	11,3%	26,2%	9,7%	18,7%	27,2%	37,0%	43,6%
45-54 let	11,3%	23,6%	9,2%	15,0%	27,2%	36,1%	38,0%
55-64 let	5,8%	21,8%	10,0%	15,4%	31,8%	39,8%	36,6%
65-100 let	5,6%	22,8%	11,0%	22,4%	43,6%	55,3%	44,3%
celkem	9,9%	24,0%	9,3%	17,6%	30,6%	40,5%	41,9%

Zdroj: Hora, Kofroň, Sirovátka, 2008, s. 35

Pozitivním bodem může být to, že „Česká republika patří v EU k zemím s nízkou mírou rizika příjmové chudoby (kolem 10 %)“. (Hora, Kofroň, Sirovátka, 2008, s. 60).

3.2.3 NEZAMĚSTNANÍ

Encyklopedický slovník (1993) definuje nezaměstnanost jako „počet všech osob, které k danému okamžiku nejsou zaměstnány a které nejsou schopny nalézt práci při existujících mzdách nebo jsou v procesu přechodu na jinou práci. Z ekonomického hlediska se nezaměstnaností rozumí pouze **nedobrovolná nezaměstnanost**“. (kolektiv autorů, 1993, s. 742-743). **Dobrovolná nezaměstnanost** je zde popsána takto: „Jde o část ekonomicky aktivního obyvatelstva, která považuje reálné mzdy za příliš nízké, než aby byla ochotna za ně pracovat.“ (kolektiv autorů, 1993, s. 239).

Matoušek (2003) vidí nezaměstnanost podobně. Je to „stav, ve kterém člověk schopný práce a ochotný pracovat nemá placené zaměstnání. Obvykle používaným kritériem ochoty pracovat jsou kontakty

s úřadem práce, resp. s potenciálními zaměstnavateli“. (Matoušek, 2003, s. 125). Za nejvíce ohrožené skupiny považuje osoby s nízkou kvalifikací, příslušníky menšin, zdravotně postižené a ženy. *„Zvláště nesnadno se dají zaměstnávat tzv. dlouhodobě nezaměstnaní lidé, jejichž opětovný vstup na trh práce je ztěžován tím, že postupně ztratili pracovní návyky spolu s motivací k práci.“* (Matoušek a kol., 2007, s. 79).

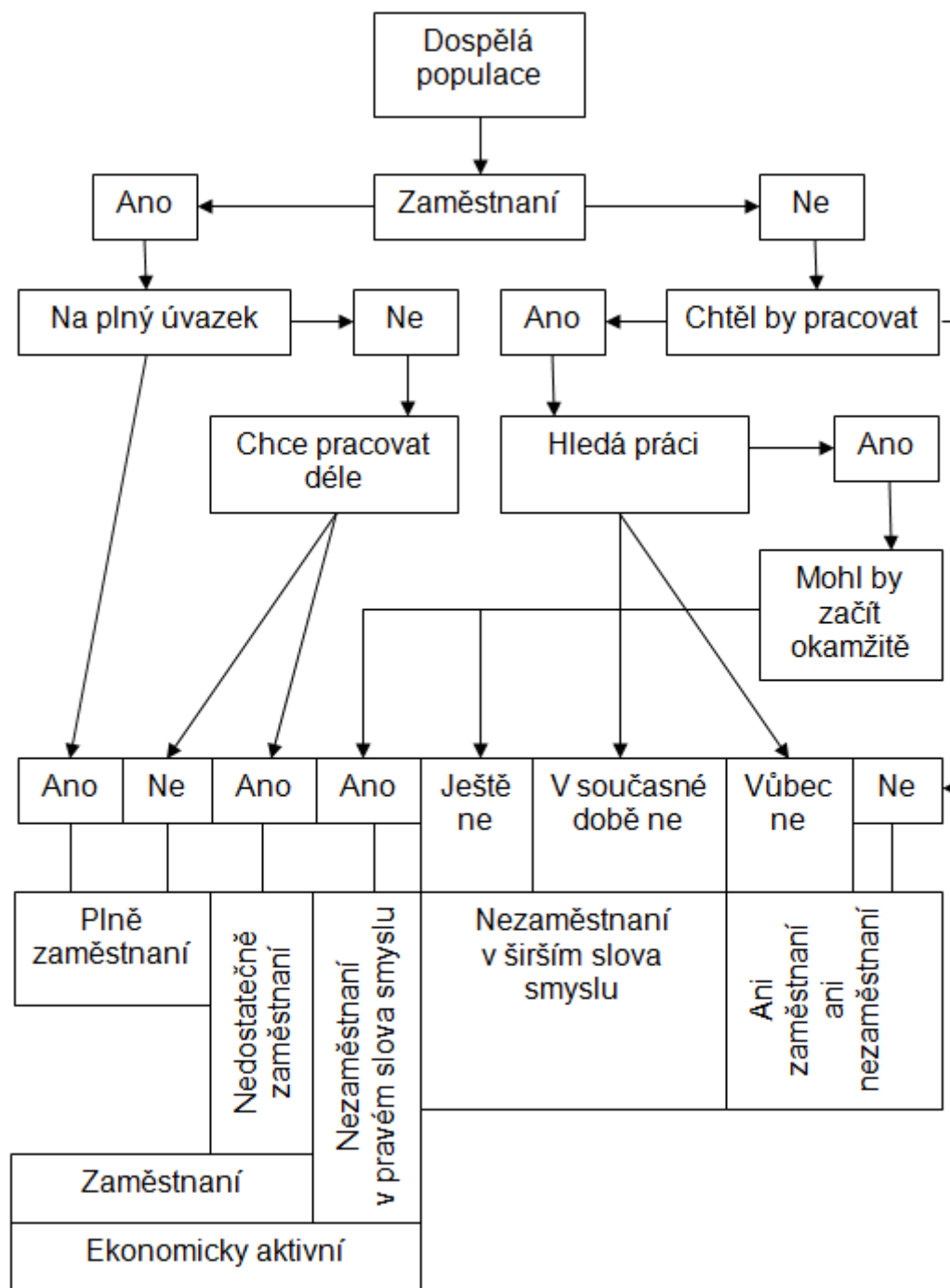
Můžeme rozlišovat několik typů nezaměstnanosti, které uvádí např. Encyklopedický slovník (1993). Jde o nezaměstnanost **frikční**, která souvisí s životním cyklem a přirozenými změnami zaměstnání, **strukturální**, která souvisí se změnami ekonomiky, a **cyklickou**, která je závislá na hospodářském cyklu.

Dlouhodobá nezaměstnanost, jak popisuje Hora (2008a, 2008b) nebo Matoušek (2003), je dnes významný problém jak v České republice, tak i v dalších zemích Evropské unie. Za hlavní příčinu dlouhodobé nezaměstnanosti považují hlavně měnící se podmínky na trhu práce, které jsou spojeny s odbornou kvalifikací pracovní síly.

„Uchazečům o zaměstnání, kteří nemohou najít práci, je poskytován příspěvek v nezaměstnanosti, tento příspěvek může být odvozen od výše posledního výdělku (většina evropských zemí) nebo může být stanoven v jednotné výši pro všechny nezaměstnané.“ (Potůček, 1995, s. 66).

Giddens (1999) uvádí taxonomii možných stavů zaměstnanosti a nezaměstnanosti (viz schéma č. 13).

Schéma č. 13: Taxonomie zaměstnanosti a nezaměstnanosti

Zdroj: Autorka podle Giddense (1999)

U nezaměstnaných se musí brát v potaz určitá hlediska, např. doba strávená na trhu práce, počet a délka předchozích zaměstnání, předchozí zkušenost s nezaměstnaností, důvody ukončení posledního zaměstnání

(např. propuštění pro nadbytečnost, restrukturalizace, špatné vztahy se zaměstnavatelem či kolegy, špatné pracovní podmínky, zhoršení zdravotního stavu, dobrovolně, na vlastní žádost, víra v nalezení lepší práce, nízká mzda, po rodičovské dovolené, bývalí podnikatelé, absolventi). Tzv. **náhlá nezaměstnanost** postihuje zejména pracovníky pracující mnoho let stabilně v jednom podniku. Často se jedná o starší pracovníky, kteří mají minimální zkušenost s nezaměstnaností. Jejich nezaměstnanost pak souvisí s úpadkem oboru, kde celý život pracovali.

Dále hovoří o nezaměstnaných, kteří už mají zkušenosti s nezaměstnaností a vystřídali více zaměstnání, někdy jen krátkodobých či brigádních. Většinou jde o osoby s nízkou úrovní vzdělání pracujících v manuálních profesích. Tito lidé pak spatřují příčinu své nezaměstnanosti v tom, že se jedná o sezónní zaměstnání (zedníci, klempíři).

Tabulka č. 16: Struktura příjmově znevýhodněných podle jejich postavení na trhu práce (v %)

	stále zaměstnání	dočasné zaměstnání	nezaměstnaný krátkodobě	nezam. opakovaně dlouhodobě	neaktivní	celkem
celkem (N)	38,6 (859)	15,9 (353)	8,4 (187)	27,7 (617)	9,4 (209)	100 (2,225)
v tom: (sloupcové rel. č.)						
muž	50,9	46,6	31,4	50,2	8,3	44,4
žena	49,1	53,4	68,6	49,8	91,7	55,6
-29 let	28,4	38,2	45,7	41,6	59,8	38,0
30-44 let	47,7	40,2	31,4	38,6	34,0	40,8
45 a více let	23,9	21,5	22,9	21,8	6,2	21,2
základní vzdělání	7,5	13,0	21,3	24,5	29,7	16,3
střední vzd. bez maturity	52,4	59,2	45,7	50,5	46,4	51,8
střední vzdělání s maturitou	31,8	22,1	28,2	21,8	22,5	26,3
vysokoškolské vzdělání	8,4	5,7	4,8	3,2	1,4	5,6
úplná rodina s dětmi	43,3	32,3	27,8	24,8	46,4	35,4
ne úplná rodina s dětmi	30,3	33,7	42,8	27,4	48,3	32,7
úplná rodina bez dětí	15,9	18,1	18,7	28,2	2,9	18,7
osaměle žijící osoba	10,6	15,9	10,7	19,6	2,4	13,2

Zdroj: Sirovátka, Mareš, 2006, s. 635

Nesmíme zapomínat, že i nezaměstnaní lidé musí hradit své náklady na bydlení, na služby a energie, na děti, stravu, dopravu, ošacení, boty, drogistické potřeby, výdaje týkající se zdraví apod. Výlohy se ještě zvyšují, pokud člověk kouří nebo pije alkohol, navštěvuje restaurace, kina, divadla a podobné kulturní akce, má nákladné koníčky, jezdí autem atd. Aby nezaměstnaní vyšli se svým omezeným příjmem, měli by ke své situaci zaujmout spořivý postoj a naučit se využívat levnější zdroje. Přesto, že mohou nezaměstnaní považovat svou situaci za pokles životní úrovně, měli by zvážit, co nezbytně potřebují a bez čeho se obejdou. *„Základem úsporných strategií je podle výsledků našeho výzkumu často pečlivý management finančních prostředků, jehož součástí je dlouhodobé plánování výdajů, volba výdajů podle jejich významu a nezbytnosti, celkové omezení výdajů a související větší aktivita nezaměstnaných. Úsporné strategie také často vyžadují dohodu jednotlivých členů domácnosti a jejich spolupráci nebo dokonce situaci, kdy finanční prostředky domácnosti spravuje pouze jedna osoba a finanční prostředky dalších osob jsou výrazně omezeny.“* (Hora, 2008a, s. 43). Podle autora lze využívat také vlastní zdroje v podobě pěstování zeleniny, zavařování, chovu domácích zvířat, sběru dešťové vody, topení dřevem z lesa, šití oblečení apod. Lze se také přeorientovat na méně finančně náročné koníčky jako je třeba četba, zahrádkaření, procházky nebo cyklistika. Otázkou zůstává efektivita takových úspor. *„Vynucené změny životního stylu sice většinou nemají přímý negativní dopad na fungování domácnosti, ale přesto působí na nezaměstnané negativně, neboť je vydělují ze životního stylu běžného v dané společnosti.“* (Hora, 2008a, s. 45).

Rizikem jsou pro nezaměstnané finanční půjčky, kterými řeší problémy s momentálním nedostatkem peněz. *„Někteří nezaměstnaní si půjčili finanční prostředky ještě předtím, než se stali nezaměstnanými (to se týká především půjček spojených s bydlením, např. s rekonstrukcí nebo splácením pozemku). Tato skupina je také někdy v poměrně obtížné situaci, protože velikost splátek byla nastavena na pracovní příjem, který*

nyní chybí. Druhá skupina nezaměstnaných si půjčila peníze až v průběhu nezaměstnanosti, aby zaplatila nutný větší výdaj. Splácení takových půjček je pro dlouhodobě nezaměstnané celkově velice problematickou záležitostí.“ (Hora, 2008b, s. 118).

V každém případě je pro nezaměstnané důležitá podpora rodiny a přátel.

*„Nepříznivý vývoj nezaměstnanosti se stal také jednou z příčin extrémního sociálního vyloučení, jímž je **bezdomovectví**. K tomuto jevu však přispěla celá řada dalších příčin, mezi které patří kromě nepříznivého vývoje na trhu práce rovněž absence veřejných politik, jež by bezdomovectví zmírňovaly (výstavba sociálních bytů, péče o jedince, kteří opouštějí ústavní zařízení, např. dětské domovy), a deinstitucionalizace psychiatrické péče počátkem devadesátých let, která nebyla doprovázena dostatečnou kapacitou komunitních služeb.*“ (Kotýnková, s. 17).

Jak uvádí Hora (2008), nezaměstnaní, kteří vyrostli v tzv. kultuře chudoby, mají tendenci dlouhodobě využívat sociální dávky. Ti, kteří v takovém prostředí nevyrůstali, nevyužívají dávky obzvláště dlouho, protože jejich hodnoty se s takovým způsobem života neshodují.

Hora (2008a) dále rozlišuje několik kategorií nezaměstnaných:

- **Konformisté** se snaží získat placenou práci, pravidelně docházejí na úřady práce, doplňují si vzdělání a získávají nové dovednosti. Téměř nikdy nezneužívají systém sociální ochrany.
- **Ritualisté** ztratili naději na získání zaměstnání a tím i vyšší životní úroveň, ale zároveň pořád dodržují pravidla - docházejí na úřady práce a hledají si zaměstnání, ačkoli ve skutečnosti nevěří, že jim to pomůže. Také nezneužívají sociální dávky.
- **Odrazení** si nehledají práci, nevyužívají úřady práce ani rekvalifikace, protože nevěří v jejich přínos. Rezignovali na svou situaci.
- **Podnikaví** se stále pokoušejí získat práci, ale na rozdíl od konformistů se pokoušejí dosáhnout svých cílů také neformálně. Chápu práci jako prostředek k získání vyšší životní úrovně.

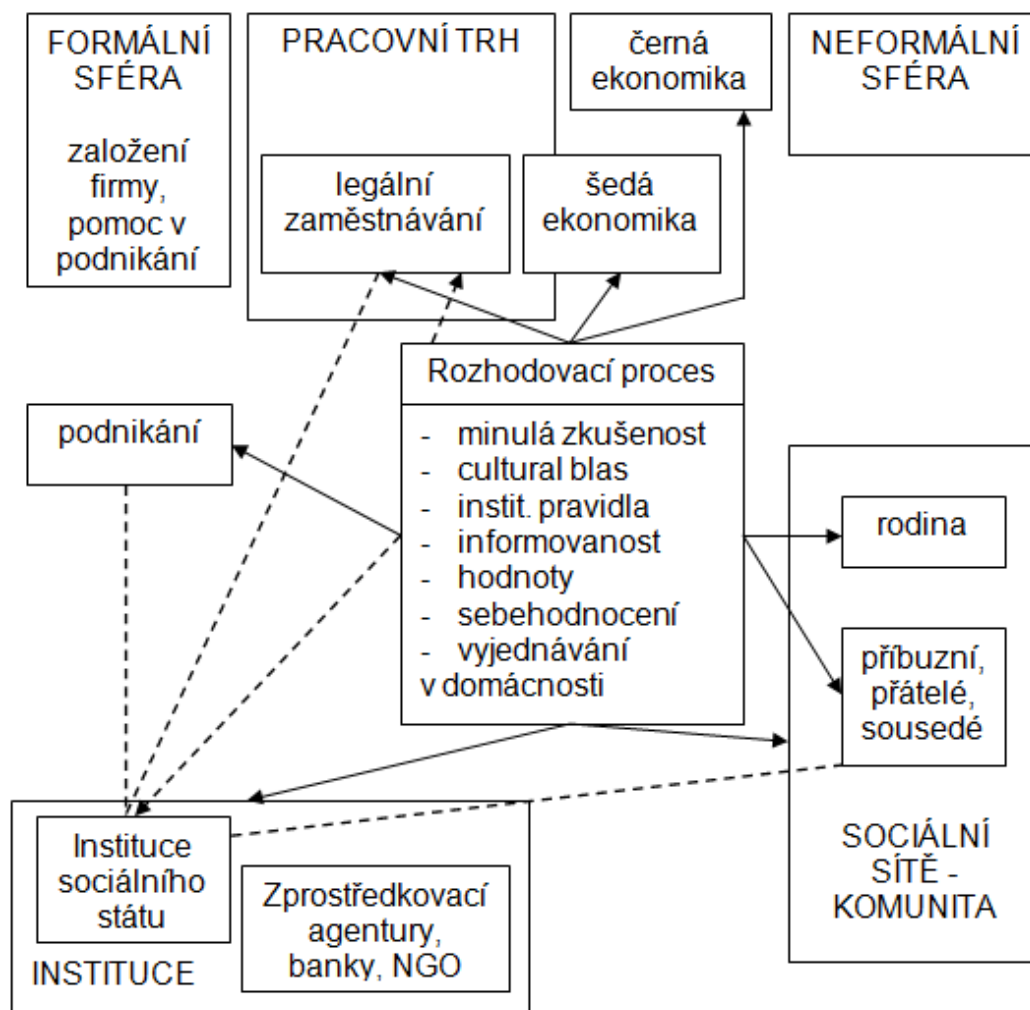
- **Kalkulující** jen výjimečně využívají formální způsoby pro získání zaměstnání. Často momentálně nechtějí pracovat, ale do budoucna práci nevylučují. Zároveň nepovažují za nesprávné využívat systém sociální ochrany.
- **Autonomní** jsou většinou označováni jako rebelové, kteří neuznávají hodnoty konzumní společnosti. Nehledají a často ani nepotřebují hledat práci. Více se zajímají o své vlastní zájmy (např. studium, dobrovolnictví, koníčky). Svou spotřebu přizpůsobují omezeným finančním zdrojům. Nezneužívají systém sociální ochrany.

U nezaměstnaných rozlišuje Hora (2008a) také několik typů strategií podle zdrojů příjmu:

- **Využití vlastních zdrojů.** K řešení situace využívají členy domácnosti. Může sem pařit péče o člena rodiny nebo tzv. úsporná strategie.
- **Využívání pomoci rodiny a sociálních sítí** např. v situaci hmotné nouze či zprostředkování zaměstnání.
- **Strategie zaměstnání** obsahuje veškeré rozhodování nezaměstnaných ohledně získání, udržení či změny zaměstnání na trhu práce.
- **Strategie zajištění sociálních dávek** je využívána hlavně v situacích, kdy nejsou jiné příjmy dostupné.

Zdroje příjmů nezaměstnaných lze podle něj rozdělit do třech základních kategorií: finanční či materiální kapitál, lidský kapitál (tj. soubor znalostí a dovedností, vzdělání) a sociální kapitál (tj. struktura sociálních vztahů).

Schéma č. 14: Strategie nezaměstnaných

Zdroj: Hora, 2008a, s. 23

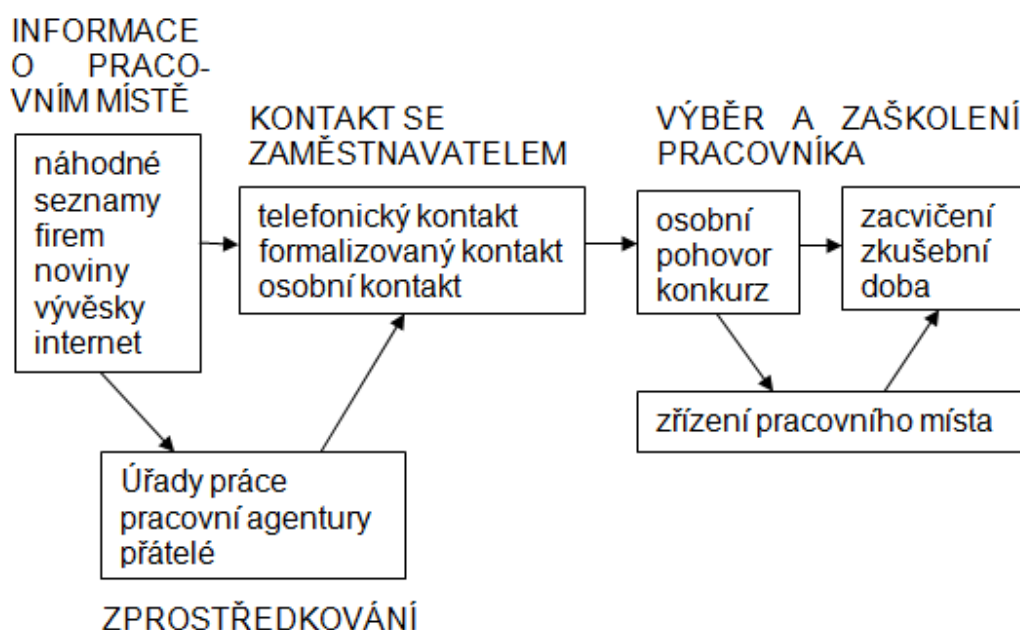
Hora (2008a, s. 53) se také zabývá otázkou prožívání nezaměstnanosti: „Ukazuje se, že vnímání nezaměstnanosti se v průběhu nezaměstnanosti mění, zvláště patrný je rozdíl mezi počátkem nezaměstnanosti a vnímáním nezaměstnanosti u dlouhodobě nezaměstnaných.“ V počáteční fázi může z lidí spadnout stres, odpočinou si a užívají volného času. Riziko dlouhodobé nezaměstnanosti si neuvědomují. Po určité době přicházejí negativní pocity a uvědomění si obtížné situace. Objevuje se ztráta sociálních kontaktů, nuda, prázdnota, stereotyp, finanční problémy, beznaděj, rozčilenost, nervozita, agresivita, podrážděnost, lhostejnost, rezignace. I přesto jsou lidé, kteří se nevzdávají

a hledají si nové zaměstnání dál. Někteří jsou závislí na sociálních dávkách nebo přijmou méně kvalitní zaměstnání.

Je nesporné, že ztráta zaměstnání má velký dopad na lidskou psychiku.

Strategie dlouhodobě nezaměstnaných při hledání zaměstnání stručně a přehledně zobrazuje následující schéma.

Schéma č. 15: Proces hledání zaměstnání

Zdroj: Hora, 2008b, s. 256

Začleňování nezaměstnaných na pracovní trh sledují v ČR úřady práce, které prosazují tzv. **aktivní politiku zaměstnanosti**, která spočívá ve zvyšování kvalifikace uchazečů o zaměstnání a vytváření nových pracovních míst, jak popisuje Matoušek a kol. (2007). **Pasivní politiku zaměstnanosti** představuje vyplácení dávek. Problém vidí v tom, že jsou pracovníci úřadů práce přetíženi množstvím klientů, takže s nimi nemohou pracovat individuálně. Také chybí dostatek specialistů na pracovní poradenství. Alternativou k hledání zaměstnání přes úřady práce jsou pro některé nezaměstnané **personální agentury**.

ANALYTICKÁ ČÁST

4 CHARAKTERISTIKA KROMĚŘÍŽSKA

V této kapitole se budeme zabývat charakteristickými údaji kroměřížského regionu. Zaměříme se především na Kroměříž jako samostatnou obec, Kroměříž jako region a na obec Chropyně.

Následující mapa ukazuje polohu Kroměřížska v rámci České republiky a Zlínského kraje.

Mapa č. 1: Zlínský kraj

Zdroj: Regionální informační portál

Mapa č. 2 přehledně ukazuje, jak se dělí bývalý okres Kroměříž na správní obvody tří obcí s rozšířenou působností – Kroměříž, Holešov a Bystřice pod Hostýnem.

Mapa č. 2: Okres Kroměříž

Zdroj: Český statistický úřad

4.1 KROMĚŘÍŽ

Kroměříž je bývalé okresní město ve Zlínském kraji. Jde o obec s rozšířenou působností. Starostkou je Mgr. Daniela Hebárová.

Správní obvod obce s rozšířenou působností Kroměříž slučuje 46 obcí – viz mapa č. 3: Bařice – Velké Těšany, Bezměrov, Břest,

Cetechovice, Dřínov, Honětice, Hoštice, Hulín, Chropyně, Chvalnov – Lísky, Jarohněvice, Karolín, Koryčany, Kostelany, Kroměříž, Kunkovice, Kvasice, Kyselovice, Litenčice, Lubná, Lutopecny, Morkovice – Slížany, Nítkovice, Nová Dědina, Pačlavice, Počenice – Tetětice, Prasklice, Pravčice, Rataje, Roštín, Skaštice, Soběsuky, Střílky, Střížovice, Sulimov, Šelešovice, Troubky – Zdislavice, Uhřice, Věžky, Vrbka, Záříčí, Zástřizly, Zborovice, Zdounky, Zlobice, Žalkovice.

Mapa č. 3: Správní obvod obce s rozšířenou působností Kroměříž

Zdroj: Trasovník

4.1.1 ZÁKLADNÍ CHARAKTERISTIKA MĚSTA, HISTORIE

„Město Kroměříž je obytným útvarem s masivním výrobním potenciálem a městským občanským vybavením. Je střediskem nadregionální kultury, školství, soudnictví a zdravotnictví. Je významnou památkovou rezervací s památkami světového významu (Arcibiskupský zámek, Podzámecká a Květná zahrada jsou zapsány od roku 1998 v Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO), je centrem cestovního ruchu.“ (Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008-2011, s. 9). Další významné pamětihodnosti: radnice, vrchnostenský kapitulní dům, Mariánský sloup, Mlýnská brána, arcibiskupské vinné sklepy, biskupská mincovna, chrám sv. Mořice, chrám sv. Jana Křtitele, Justiční škola, sloup Nejsvětější Trojice.

První zmínky o Kroměříži pocházejí z roku 1110. Město založil v roce 1260 olomoucký biskup Bruno ze Schauenburka. V roce 1848 zasedal v Kroměříži říšský sněm. Pro svůj rozsáhlý kulturní význam získalo město přezdívku Hanácké Athény.

4.1.2 GEOGRAFICKÉ ČLENĚNÍ A ZVLÁŠTNOSTI

„Město Kroměříž leží uprostřed Moravy, částečně na hanácké rovině a částečně na Chřibské pahorkatině. Na jejich rozhraní vzniklo historické jádro města se zámkem a rozsáhlou Podzámeckou zahradou. Kolem nich se pak rozprostřelo další zastavění.“ (Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008-2011, s. 9). Vyvíjelo se na místě s výhodnou geografickou polohou a kladnými přírodními podmínkami. V dřívějších dobách bylo město křižovatkou obchodních cest a stezek, stalo se centrem duchovní kultury a umění.

„Nacházejí se zde nejvýznamnější rekreační střediska, množství turistických stezek a cykloturistických tras, které mají využití z pohledu cestovního ruchu. Kroměříž je z větší části postavena na levém břehu řeky Moravy. Mimo řady historických lokalit přímo ve městě Kroměříži jsou zde

i místa, kde se v blízkém okolí města zachoval lužní les ve své původní podobě.“ (Strategický plán města Kroměříže, s. 10).

Katastrální výměra činí přes 50 km².

4.1.3 OBYVATELSTVO

„Demografický vývoj města odpovídá obecným celorepublikovým trendům. Nejvíce trvale bydlících obyvatel měla Kroměříž jako celek v polovině 90. let 20. století, od té doby počet obyvatel stále klesal. Od roku 2006 začíná počet obyvatel pomalu růst, což může být způsobeno zvýšenou porodností populačně silných ročníků a postupným napojením města na dálniční síť. Co se týká populačního vývoje, je v posledních deseti letech možné zaznamenat přírůstek obyvatel v příměstských obcích a naopak jeho úbytek ve vnitřním městě.“ (Strategický plán města Kroměříže, s. 13). V současné době žije v Kroměříži 29 495 obyvatel.

Z tabulky č. 17 je patrné, že se počet obyvatel města za poslední roky nijak výrazně nemění. Ženy převládají nad muži a nejvíce občanů je v produktivním věku. Nejméně je občanů v postproduktivním věku.

Tabulka č. 17: Počet obyvatel v Kroměříži podle pohlaví a věku v letech 1991 – 2008

Rok	Počet obyvatel k 31.12.	v tom podle pohlaví		v tom ve věku		
		muži	ženy	0 až 14 let	15 až 64 let	65 a více
1991	29 302	13 907	15 395	6 213	19 709	3 380
1992	29 516	14 021	15 495	6 087	19 935	3 494
1993	29 836	14 170	15 666	5 939	20 311	3 586
1994	30 065	14 280	15 785	5 813	20 573	3 679
1995	30 056	14 291	15 765	5 657	20 663	3 736
1996	30 001	14 271	15 730	5 428	20 738	3 835
1997	29 931	14 248	15 683	5 267	20 766	3 898
1998	29 918	14 240	15 678	5 089	20 860	3 969
1999	29 858	14 215	15 643	4 888	20 935	4 035
2000	29 995	14 239	15 756	4 662	21 138	4 195
2001	29 228	13 860	15 368	4 333	20 701	4 194
2002	29 180	13 834	15 346	4 207	20 730	4 243

2003	29 126	13 817	15 309	4 037	20 775	4 314
2004	29 041	13 754	15 287	3 935	20 721	4 385
2005	29 024	13 733	15 291	3 824	20 730	4 470
2006	29 038	13 735	15 303	3 742	20 719	4 577
2007	29 036	13 750	15 286	3 690	20 659	4 687
2008	29 046	13 781	15 265	3 705	20 563	4 778

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 14

Tabulka č. 18 ukazuje počty občanů v jednotlivých obcích, které spadají pod Kroměříž jako obec s rozšířenou působností. Je vidět, že kromě Kroměříže jsou největšími městy Hulín, Chropyně a Koryčany. K nejmenším obcím v regionu patří Kunkovice, Honětice a Zástřizly, které nemají víc jak 200 obyvatel. V celé lokalitě mírně převládají ženy.

Tabulka č. 18: Počet obyvatel v obcích ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Kroměříž k 31. 12. 2010

Obec	Celkem	Muži	Ženy
Kroměříž	29023	13740	15283
Bařice – Velké Tešany	451	229	222
Bezměrov	580	291	289
Břest	917	448	469
Cetechovice	195	93	102
Chropyně	5084	2465	2619
Chvalnov – Lísky	261	139	122
Dřínov	454	215	239
Honětice	68	38	30
Hoštice	148	84	64
Hulín	7171	3544	3627
Jarohněvice	308	159	149
Karolín	231	118	113
Koryčany	2851	1375	1476
Kostelany	557	286	271
Kunkovice	52	26	26
Kvasice	2257	1136	1121
Kyselovice	496	233	263
Litenčice	501	248	253
Lubná	465	232	233
Lutopecny	593	300	293
Morkovice – Slížany	2843	1420	1423
Nítkovice	258	131	127
Nová Dědina	436	212	224
Pačlavice	853	407	446
Počenice – Tetětice	758	365	393
Prasklice	239	117	122
Pravčice	727	357	370

Rataje	1122	563	559
Roštín	706	341	365
Skaštice	382	194	188
Soběsuky	358	184	174
Střílky	666	334	332
Střížovice	252	130	122
Sulimov	169	86	83
Selešovice	324	155	169
Troubky – Zdislavice	512	261	251
Uhřice	196	98	98
Věžky	399	188	211
Vrbka	207	99	108
Záříčí	766	369	397
Zástřizly	145	73	72
Zborovice	1581	788	793
Zdounky	2154	1065	1089
Zlobice	617	309	308
Žalkovice	591	297	294
Celkem	69924	33942	35982

Zdroj: Autorka podle matriky v Kroměříži

Tabulka č. 19 přináší informace o občanech obcí mladších 14 let. Jejich počet představuje 14 % z celkového počtu obyvatel. Nejvíce je jich samozřejmě v Kroměříži, dále pak v Hulíně, Chropyni a Morkovicích. Nejméně občanů v předproduktivním věku je v obcích Kunkovice, Honětice a Hoštice, kde jich nebydlí více jak 20. V celém regionu mírně převládá počet chlapců.

Tabulka č. 19: Počet obyvatel do 14 let v obcích ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Kroměříž k 31. 12. 2010

Obec	Celkem	Muži	Ženy
Kroměříž	3824	1990	1834
Bařice – Velké Tešany	41	21	20
Bezměrov	90	45	45
Břest	115	50	65
Cetechovice	23	12	11
Chropyně	751	369	382
Chvalnov – Lísky	39	24	15
Dřínov	78	41	37
Honětice	10	7	3
Hoštice	21	16	5
Hulín	973	488	485
Jarohněvice	64	30	34
Karolín	37	20	17
Koryčany	377	188	189

Kostelany	80	43	37
Kunkovice	2	0	2
Kvasice	303	155	148
Kyselovice	70	30	40
Litenčice	89	46	43
Lubná	83	39	44
Lutopecny	89	45	44
Morkovice – Slížany	412	215	197
Nítkovice	30	16	14
Nová Dědina	71	36	35
Pačlaviče	101	51	50
Počenice – Tetětice	106	50	56
Prasklice	32	19	13
Pravčice	113	53	60
Rataje	173	82	91
Roštín	89	44	45
Skaštice	56	29	27
Soběsuky	57	30	27
Střílky	95	49	46
Střížovice	39	18	21
Sulimov	24	16	8
Selešovice	45	16	29
Troubky – Zdislavice	67	34	33
Uhřice	34	15	19
Věžky	64	26	38
Vrbka	27	13	14
Záříčí	100	54	46
Zástřizly	19	9	10
Zborovice	236	111	125
Zdounky	327	178	149
Zlobice	93	53	40
Žalkovice	89	49	40
Celkem	9658	4925	4733

Zdroj: Autorka podle matriky v Kroměříži

V tabulce č. 20 je znázorněn počet obyvatel v produktivním věku, tedy mezi 15 a 59 lety. Tento počet představuje 63 % z celkového počtu obyvatel na tomto území. Vedle Kroměříže je jich nejvíce v Hulíně, Chropyni a Morkovicích. Nejméně pak v Kunkovicích, Honěticích a Hošticích, kde jejich počet nedosahuje ani 100 osob. V této věkové kategorii v regionu mírně převažují muži.

Tabulka č. 20: Počet obyvatel mezi 15 a 59 lety v obcích ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Kroměříž k 31. 12. 2010

Obec	Celkem	Muži	Ženy
Kroměříž	18034	8876	9158
Bařice – Velké Tešany	302	164	138
Bezměrov	371	197	174
Břest	596	305	291
Cetechovice	109	63	46
Chropyně	3286	1644	1642
Chvalnov – Lísky	143	81	62
Dřínov	261	131	130
Honětice	42	24	18
Hoštice	88	51	37
Hulín	4630	2399	2231
Jarohněvice	192	103	89
Karolín	144	75	69
Koryčany	1717	887	830
Kostelany	337	175	162
Kunkovice	22	13	9
Kvasice	1403	747	656
Kyselovice	306	157	149
Litenčice	310	162	148
Lubná	280	148	132
Lutopecny	375	198	177
Morkovice – Slížany	1840	944	896
Nítkovice	170	89	81
Nová Dědina	267	129	138
Pačlavice	491	257	234
Počenice – Tetětice	502	246	256
Prasklice	132	65	67
Pravčice	463	237	226
Rataje	742	389	363
Roštín	450	226	224
Skaštice	255	135	120
Soběsukey	224	124	100
Střílky	410	215	195
Střížovice	157	87	70
Sulimov	109	54	55
Selešovice	201	109	92
Troubky – Zdislavice	324	169	155
Uhřice	128	70	58
Věžky	247	129	118
Vrbka	130	68	62
Záříčí	482	240	242
Zástřizly	93	48	45
Zborovice	1001	524	477
Zdounky	1408	698	710
Zlobice	397	200	197
Žalkovice	368	187	181
Celkem	43939	22239	21700

Zdroj: Autorka podle matriky v Kroměříži

Následující tabulka informuje o počtu obyvatel starších 60 let. Z celkového počtu obyvatel je jich asi 23 %. Po Kroměříži je jich nejvíce opět v Hulíně, Chropyni a Koryčanech. Nejméně občanů v postproduktivním věku mají opět obce Honětice, Kunkovice a Zástřizly. V této oblasti a v této věkové kategorii výrazněji převládají ženy.

Tabulka č. 21: Počet obyvatel nad 60 let v obcích ve správním obvodu obce s rozšířenou působností Kroměříž k 31. 12. 2010

Obec	Celkem	Muži	Ženy
Kroměříž	7165	2874	4291
Bařice – Velké Tešany	108	44	64
Bezměrov	119	49	70
Břest	206	96	113
Cetechovice	63	18	45
Chropyně	1047	452	595
Chvalnov – Lísky	79	34	45
Dřínov	115	43	72
Honětice	16	7	9
Hoštice	39	17	22
Hulín	1568	657	911
Jarohněvice	52	26	26
Karolín	50	23	27
Koryčany	757	300	457
Kostelany	140	68	72
Kunkovice	28	13	15
Kvasice	551	234	317
Kyselovice	120	46	74
Litenčice	102	40	62
Lubná	102	45	57
Lutopecny	129	57	72
Morkovice – Slížany	591	261	330
Nítkovice	58	26	32
Nová Dědina	98	47	51
Pačlavice	261	99	162
Počenice – Tetětice	150	69	81
Prasklice	75	33	42
Pravčice	151	67	84
Rataje	207	92	115
Roštín	167	71	96
Skaštice	71	30	41
Soběsuky	77	30	47
Střílky	161	70	91
Střížovice	56	25	31
Sulimov	36	16	20
Selešovice	78	30	48
Troubky – Zdislavice	121	58	63
Uhřice	34	13	21
Věžky	88	33	55

Vrbka	50	18	32
Záříčí	184	75	109
Zástřizly	33	16	17
Zborovice	344	153	191
Zdounky	419	189	230
Zlobice	127	56	71
Žalkovice	134	61	73
Celkem	16327	6778	9549

Zdroj: Autorka podle matriky v Kroměříži

Procentní podíl ekonomicky aktivního obyvatelstva odpovídá podílu v celé České republice. Mírně vyšší procento představují ekonomicky aktivní ženy. K náboženskému vyznání se hlásí v Kroměříži jen 35 % obyvatel.

Jak je patrné z tabulky č. 22, počty uzavřených manželství, rozvodů a potratů na území města klesly, naopak narůstá počet narozených dětí.

Tabulka č. 22: Sociální charakteristiky obyvatel Kroměříže

Rok	Sňatky	Rozvody	Živě narození	Potraty
1998	142	95	262	192
1999	132	64	212	176
2000	131	63	217	144
2001	149	106	244	122
2002	145	120	223	135
2003	112	106	222	129
2004	132	112	239	117
2005	159	96	244	119
2006	135	91	273	94
2007	159	92	304	91
2008	125	80	273	106

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 18

Aktuální údaje z roku 2010 jsou dostupné pouze pro celé Kroměřížsko a to: 295 sňatků, 144 rozvodů a 719 narození.

Tabulka č. 23 ukazuje, že nejvíce občanů Kroměříže dosáhlo vyučení a středního odborného vzdělání bez maturity, středního vzdělání s maturitou a základního vzdělání.

Tabulka č. 23: Struktura obyvatel Kroměříže podle stupně vzdělání

Obyvatelstvo 15 let a starší		Počet	%
celkem		24 744	100
z toho:	bez vzdělání	184	0,7
	základní vč. neukončeného	4 484	18,1
	vyučení a stř. odborné bez maturity	8 212	33,2
	úplné střední s maturitou	7 254	29,3
	vyšší odborné a nástavbové	1 285	5,2
	vysokoškolské	3 074	12,4
	nezjištěné	281	1,1

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 17

„V současné době bylo dokončeno napojení Kroměříže na dálniční trasu směrem do Brna a dokončuje se propojení směrem na Zlín. Město tak získá možnost uspokojivého dojezdu v přijatelném čase za prací i za zábavou do těchto měst. Zejména silné ročníky nebudou mít potřebu stěhovat se za prací do těchto center a budou zůstat v Kroměříži. Nebude tak docházet k vyklidňování města a následně by se mohl zvýšit počet obyvatel. Vzhledem k poloze města v centru pomyslného trojúhelníku s vrcholy v Olomouci, Brně a Zlíně a s přihlédnutím k současným trendům je pravděpodobné, že se Kroměříž a její blízké okolí stane vyhledávaným místem k bydlení.

Město splňuje veškeré nároky na příjemné bydlení. Nechybí zde dostatek služeb, možnost aktivního trávení volného času a uspokojivé životní podmínky. To, společně s možností pracovat a vzdělávat se i mimo město v dojezdových zónách, zvyšuje jeho atraktivitu.“ (Strategický plán města Kroměříže, s. 17).

4.1.4 ŠKOLSTVÍ

Odbor školství, mládeže a sportu Městského úřadu Kroměříž uvádí, že město zřizuje deset mateřských a šest základních škol. Zlínský kraj dále zřizuje na území města Základní a mateřskou školu při zdravotních

zařízeních, Základní a mateřskou školu speciální, devět středních škol (gymnázium, konzervatoř, obchodní akademie, COPT, hotelová a služeb, zdravotnická, veterinární, pedagogická, průmyslová mlékárenská) a dvě VOŠ (pedagogická a sociální, potravinářská). Soukromými školami v Kroměříži jsou Církevní základní škola, Arcibiskupské gymnázium, Střední podnikatelská škola a VOŠ. V současné době mají na území města svá detašovaná pracoviště také dvě vysoké školy. Na obou probíhá výuka v bakalářských studijních programech. Jedná se o technologickou fakultu UTB na SŠ hotelové a služeb Kroměříž (obor Technologie a řízení v gastronomii) a Evropský polytechnický institut - kampus Kroměříž. Jde o soukromou VŠ, která realizuje obory: elektronické počítače, ekonomická informatika, finance a daně a management a marketing zahraničního obchodu.

4.1.5 VOLNOČASOVÉ AKTIVITY

„Město Kroměříž je typické bohatou nabídkou aktivit, které umožňují kvalitní trávení volného času nejen pro děti a mládež, ale i pro dospělé. Specifickou kategorií pak jsou senioři, kterým je věnována skutečně významná pozornost. Vzhledem k faktu, že Kroměříž si klade za cíl být „městem pro všechny“ prolíná napříč akcemi pro všechny cílové skupiny neustálá snaha o vytvoření podmínek pro zapojení osob se zdravotním, smyslovým či mentálním znevýhodněním.“ (Strategický plán města Kroměříže, s. 26). Např. Knihovna Kroměřížska realizuje ve spolupráci s UTB univerzitu III. věku. Rozvíjí se také stezky a trasy pro cyklisty a in-line bruslaře.

Přehled organizací, které nabízejí aktivní využití volného času v Kroměříži:

- Dům kultury,
- Knihovna Kroměřížska ,

- Klub Starý pivovar,
- Občanské sdružení JASPIS,
- Občanské sdružení SPEKTRUM preventivních programů pro děti a mládež,
- Středisko volného času Šipka,
- jazykové školy (MAXIMUM, AHA, Athena),
- ZUŠ (soukromá D-MUSIC a ZUŠ Kroměříž),
- sportovní kluby: Atletický klub, Club extrémních sportů, Dětský sportovní klub DRÁČEK, Hokejový klub, SK Morava, Lakrosový klub, Taneční klub Gradace,
- Sportcentrum Paráda,
- krytý plavecký bazén,
- TJ Slavia, TJ Sokol,
- Junák, Pionýrské centrum.

4.1.6 ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ PÉČE

Základní zdravotní péči zajišťuje kroměřížská nemocnice, která má 18 specializovaných oddělení, poliklinika a psychiatrická léčebna s 21 specializovanými odděleními. Převážná většina ordinací odborných lékařů a lékáren je ze soukromého sektoru.

Město klade důraz na odstraňování bariér.

Kroměříž má velmi rozvinutou síť sociálních služeb, které jsou zajišťovány jak samotným městem, tak také nestátními neziskovými organizacemi. Největším poskytovatelem sociálních služeb jsou Sociální služby města Kroměříže.

Tabulka č. 24 přehledně zobrazuje počet vyplacených dávek státní sociální podpory v jednotlivých měsících roku 2010 a náklady na ně. Nejvíce dávek bylo vyplaceno v lednu – téměř 13 000 a nejméně v listopadu – 11 224. Počty dávek jsou zaznamenány níže v grafu č. 5.

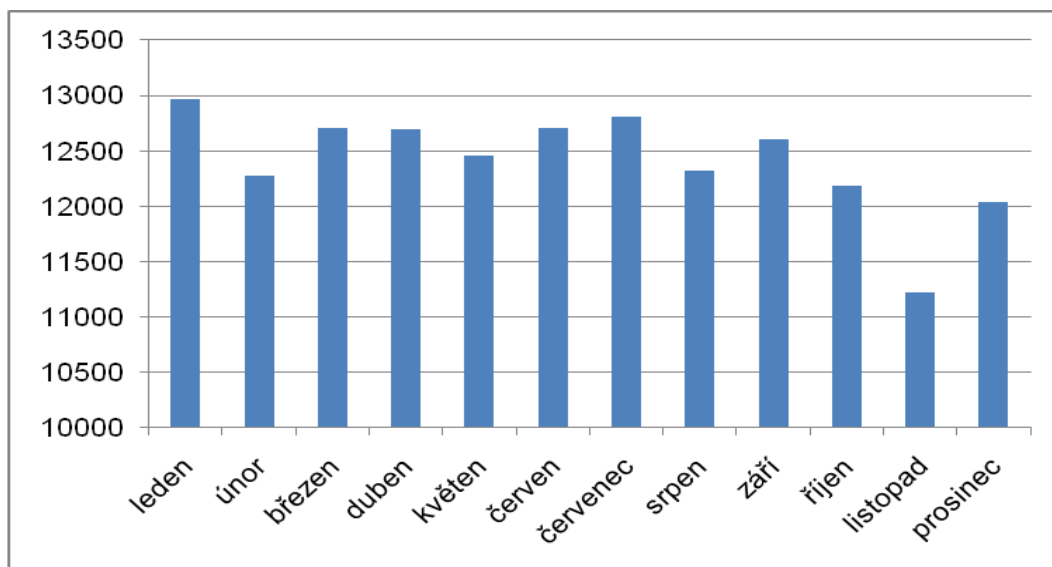
Nejvyšší náklady na dávky státní sociální podpory eviduje úřad práce v červnu 2010. Celkový počet vyplacených dávek na Kroměřížsku činí 148 971 a náklady na ně se za rok 2010 vyšplhaly na 393 365 518,- Kč.

Tabulka č. 24: Počet a náklady na dávky státní sociální podpory na Kroměřížsku za rok 2010:

Měsíc	Počet dávek	Náklady v Kč
leden	12 961	33 045 672,-
únor	12 277	32 902 379,-
březen	12 703	33 102 335,-
duben	12 694	33 237 190,-
květen	12 457	32 914 836,-
červen	12 706	33 519 125,-
červenec	12 812	33 369 752,-
srpen	12 316	32 398 348,-
září	12 602	32 724 070,-
říjen	12 180	32 356 604,-
listopad	11 224	31 382 484,-
prosinec	12 039	32 412 723,-
celkem	148 971	393 365 518,-

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Graf č. 5: Počet dávek státní sociální podpory na Kroměřížsku za rok 2010:

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

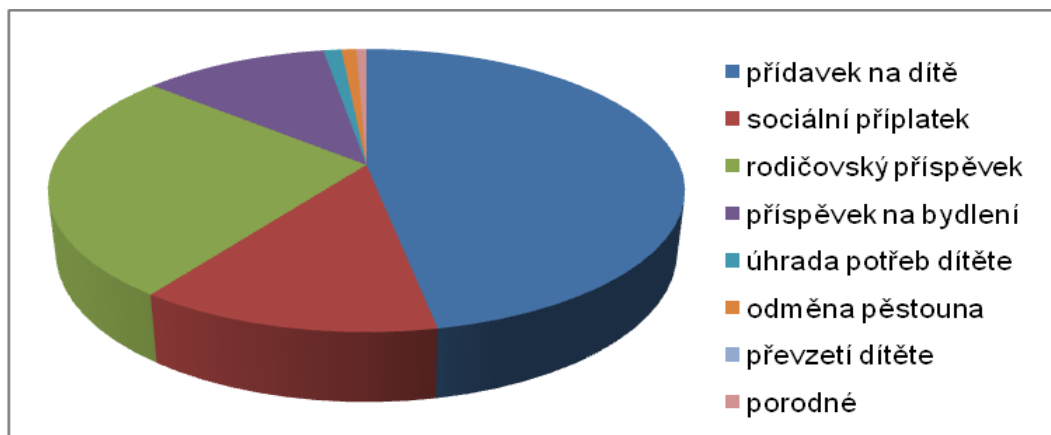
Z následující tabulky lze vyčíst podíl jednotlivých dávek státní sociální podpory na celkovém počtu a náklady na ně vynaložené. Největší podíl mají přídavky na děti a rodičovské příspěvky, což dokládá také graf č. 6 níže.

Tabulka č. 25: Podíl jednotlivých dávek státní sociální podpory na celkovém počtu a náklady na ně vynaložené na Kroměřížsku za prosinec 2010

Dávka	Podíl z celkového počtu dávek	Náklady v Kč
Přídavek na dítě	47 %	10 600 000,-
Sociální příplatek	13 %	9 000 000,-
Rodičovský příspěvek	26,2 %	64 700 000,-
Příspěvek na bydlení	11,2 %	9 500 000,-
Úhrada potřeb dítěte	1,09 %	1 700 000,-
Odměna pěstouna	0,9 %	1 397 000,-
Převzetí dítěte	0,01 %	3 000,-
Porodné	0,6 %	3 100 000,-

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Graf č. 6: Podíl jednotlivých dávek státní sociální podpory na celkovém počtu na Kroměřížsku za prosinec 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Podle Průši (2006) byla Kroměříž v roce 2005 čtvrtým nejlépe vybaveným okresem České republiky v oblasti sociálních služeb. Před Kroměříží se umístily pouze okresy Praha – východ, Tachov a Kutná Hora. A podle výzkumu Bareše (2009) je Kroměříž město s výrazně lepší geografickou dostupností sociálních služeb.

4.1.7 EKONOMIKA A PODNIKÁNÍ

Kroměřížsko je zemědělský region, ale hojně se rozvíjí také v průmyslové oblasti, především v oblasti strojírenství a elektrotechniky. Pro současný vývoj je charakteristický prudký rozvoj živnostenského podnikání. Ve městě působí velké firmy a to v oblasti stavebnictví, potravinářství, nábytkářství, elektrotechniky a plastikářské výroby. Působí zde také jedenáct bank a spořitelen (Česká spořitelna, Českomoravská stavební spořitelna, ČSOB, Fio banka, GE Money Bank, Hypoteční banka, Komerční banka, Modrá pyramida stavební spořitelna, Poštovní

spořitelna, Raiffeisen stavební spořitelna a UniCredit Bank) a dvanáct pojišťoven (Allianz, Česká podnikatelská pojišťovna, Česká pojišťovna, ČSOB pojišťovna, Generali, HALALI, Hasičská vzájemná pojišťovna, Kooperativa, Revírní bratrská pokladna a zdravotní pojišťovna, Uniq, VZP a Zdravotní pojišťovna Ministerstva vnitra).

Z tabulky ekonomických subjektů vyplývá, že v regionu Kroměřížska působí nejvíce fyzických osob podnikajících podle živnostenského zákona, které ale nejsou zapsané v obchodním rejstříku, a společností s ručením omezeným, což odpovídá i počtům v celém Zlínském kraji.

Tabulka č. 26: Ekonomické subjekty podle právní formy

Formy ekonomických subjektů	Zlínský kraj	Okres Kroměříž
Fyz. osoba pod. dle živ. zák. nez. v obch. rejtr.	96 288	15 202
Fyz. osoba pod. dle živ. zák. zap. v obch. rejtr.	682	101
Sam. hosp. rol. nezaps. v obchod. rejstr.	6 293	1 159
Sam. hosp. rol. zaps. v obchod. rejstr.	1	1
Fyz. osoba ost. nezaps. v obchod. rejstr.	6 082	1 129
Fyz. osoba ost. zaps. v obchod. rejstr.	2	1
Zem. podnik – fyz. os. nez. v obchod. rejtr.	1 613	394
Veřejná obchodní společnost	253	40
Společnost s ručením omezeným	11 745	1 704
Společnost komanditní	24	4
Společný podnik	2	-
Nadace	76	8
Nadační fond	83	8
Akciová společnost	818	133
Obecně prospěšná společnost	77	10
Společenství vlastníků jednotek	2 108	457
Družstvo	310	69
Státní podnik	14	-
Organizační složka státu	14	4
Příspěvková organizace	672	147
Zahraniční osoba	1 504	263
Odštěpný závod zapsaný v obchod. rejstr.	4	-
Vysoká škola	1	-
Školská právnická osoba	7	2
Sdružení (svaz, spolek, společnost, klub aj.)	3 043	580
Podnik nebo hosp. zařiz. sdružení	2	2
Politická strana, politické hnutí	5	-
Církevní organizace	261	72
Org. jednotka sdružení	1 689	378
Org. jednotka politické strany, polit. hnutí	14	3
Stavovská organizace – profesní komora	4	1
Komora (s výjimkou profesních komor)	8	2
Zájmové sdružení právnických osob	36	5
Honební společenstvo	281	61

Svazek obcí	48	9
Obec (obecní úřad)	304	79
Kraj	1	-
Mezinárodní organizace a sdružení	4	-
Celkem	134 373	22 028

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 45-46

V tabulce č. 27 je vidět, že na území města působí nejvíce živnostníků, kteří představují 65 % celkového podílu. Dále jsou to obchodní společnosti a svobodná povolání.

Tabulka č. 27: Ekonomické subjekty podle právní formy v Kroměříži

Právní forma	Počet ekonomických subjektů	Procentní podíl
Státní organizace	43	0,64
Akciové společnosti	76	1,13
Obchodní společnosti	812	12,13
Družstevní organizace	24	0,36
Živnostníci	4 354	65,01
Samostatně hospodařící rolníci	191	2,85
Svobodná povolání	500	7,47
Zemědělní podnikatelé	36	0,54
Ostatní právní formy	661	9,87
Celkem	6 697	100,00

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 46

Následující tabulka přináší přehled o největších kroměřížských zaměstnavatelích, ke kterým patří především nemocnice, psychiatrická léčebna a školy zřizované městem.

Tabulka č. 28: Největší zaměstnavatelé v Kroměříži

Název zaměstnavatele	Odvětví	Počet zaměstnanců
Kroměřížská nemocnice a. s.	Zdravotnictví	664
Školy a školská zařízení zřizovaná městem Kroměříž	Školství	448
Plastika a. s.	Průmyslové zpracování plastů	320
Psychiatrická léčebna v Kroměříži	Zdravotnictví	767

Město Kroměříž	Veřejná správa a samospráva	259
Vodovody a kanalizace Kroměříž, a. s.	Výroba a rozvod vody	223
KRODOS BUS a. s.	Autobusová dopravní společnost	200
SYNER Morava, a. s.	Stavebnictví	126
AEV spol. s. r. o.	Vývoj a výroba elektroniky pro automobily, letadla, průmysl a osvětlovací techniku	125
Zemědělský výzkumný ústav Kroměříž, s. r. o.	Zemědělský výzkum, šlechtění, poradenství	85
Kroměřížské technické služby, s. r. o.	Poskytování technických služeb, údržba zeleně a rekultivace	80
Biopas, spol. s. r. o.	Svoz a likvidace komunálních a separovaných odpadů	57

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 47

4.1.8 NEZAMĚSTNANOST

Kroměřížský region, tak jako celý Zlínský kraj, zaznamenal dopady celosvětové finanční krize jako nárůst nezaměstnanosti, která, jak dokazuje tabulka č. 29, prudce narostla na začátku roku 2009.

Tabulka č. 29: Nezaměstnanost v Kroměříži

ROK	Čtvrtletí	Míra nezam. (%)	Uchazeči celkem	Věk do 18 let	Věk 18-24 let	Věk nad 50 let	Osoby se ZPS	Nad 6 měsíců evidence	Nad 12 měsíců evidence
2006	1.q	9,97	1657	6	304	379	289	1008	704
	2.q	8,87	1443	5	253	347	274	921	637
	3.q	8,7	1400	6	255	362	261	857	611
	4.q	8,4	1365	6	227	362	271	811	608
2007	1.q	8,3	1365	13	221	370	278	832	590
	2.q	7,1	1171	13	177	326	252	725	515
	3.q	7,2	1181	4	195	334	246	699	507
	4.q	6,9	1143	5	168	337	214	653	486
2008	1.q	6,78	1115	8	161	349	247	653	454
	2.q	6,23	1023	10	152	308	238	611	427
	3.q	6,29	1021	7	210	274	226	550	396
	4.q	7,02	1117	10	187	314	232	554	397
2009	1.q	9,00	1378	48	194	385	229	604	396
	2.q	9,33	1412	40	201	402	218	669	388

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 49

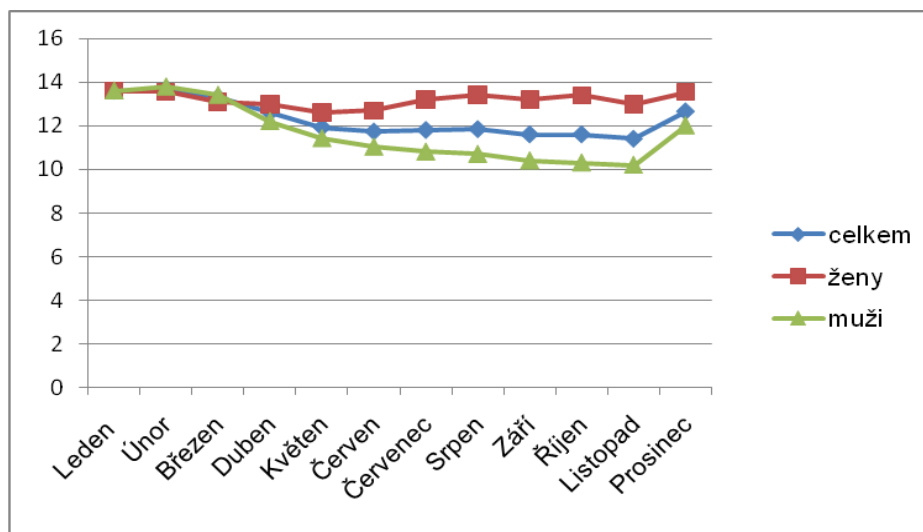
Tabulka č. 30 potvrzuje postupný vzrůst nezaměstnanosti také v průběhu roku 2010, kdy nakonec z nejvyšších 13,7 % v únoru mírně klesla na 12,7 % v prosinci. Přitom větší míru nezaměstnanosti vykazují ženy, a to průměrně o 2 %. Přehledněji to znázorňuje graf č. 7.

Tabulka č. 30: Míra nezaměstnanosti v roce 2010 na Kroměřížsku

	Přírůstek neumístěných občanů v %	Míra nezaměstnanosti v %		
		celkem	ženy	muži
Leden	6,2	13,6	13,6	13,6
Únor	0,7	13,7	13,6	13,8
Březen	-2,8	13,3	13,1	13,4
Duben	-5,9	12,6	13	12,2
Květen	-4,7	11,9	12,6	11,4
Červen	-2,8	11,7	12,7	11
Červenec	0,8	11,8	13,2	10,8
Srpen	-0,5	11,8	13,4	10,7
Září	-0,4	11,6	13,2	10,4
Říjen	-2,1	11,6	13,4	10,3
Listopad	0,2	11,4	13	10,2
Prosinec	10	12,7	13,5	12

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

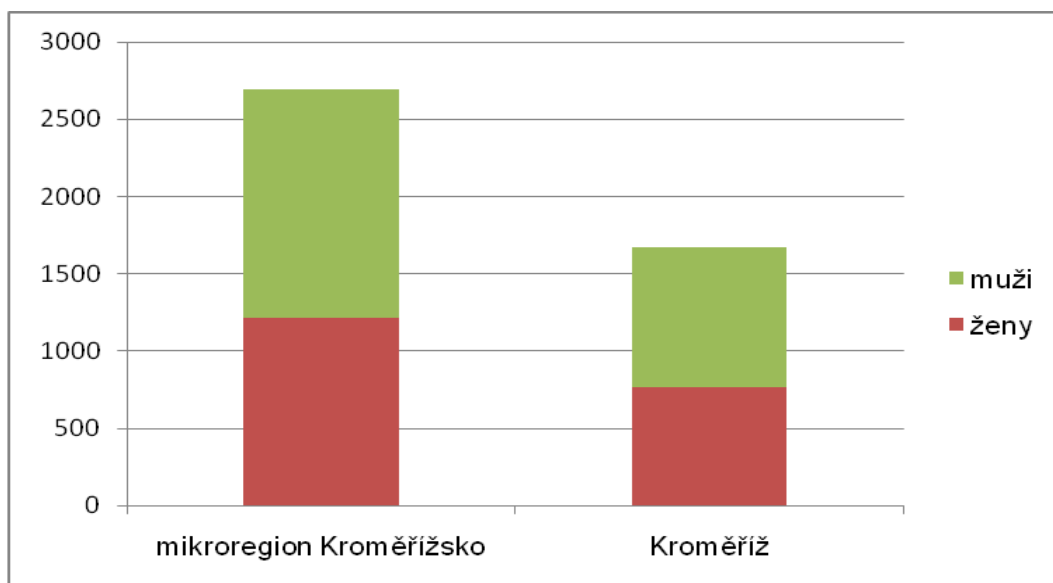
Graf č. 7: Míra nezaměstnanosti v roce 2010 na Kroměřížsku

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

K 31. 12. 2010 evidoval Úřad práce v Kroměříži celkem 2 690 nezaměstnaných osob v kroměřížském regionu, z toho 1 211 žen a 1 479 mužů. Jenom na území města Kroměříže to bylo 1 673 uchazečů, z toho 764 žen a 909 mužů. Tyto údaje jsou znázorněny v grafu č. 8.

Graf č. 8: Počet uchazečů o zaměstnání na Úřadu práce v Kroměříži k 31. 12. 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

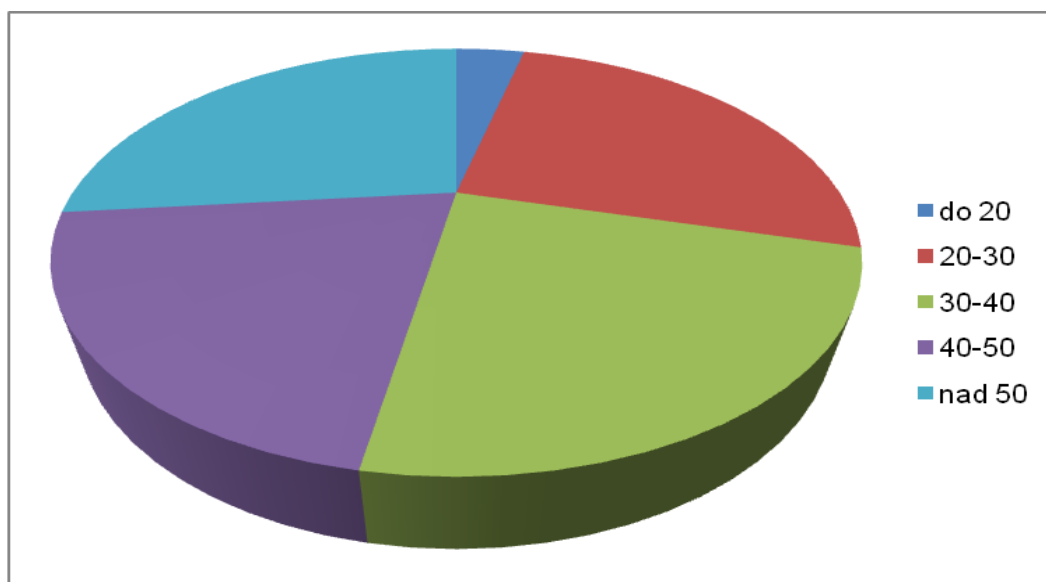
Z celkového počtu nezaměstnaných na Kroměřížsku bylo nejvíce osob starších 50 let (715) a osob vyučených (1 292). Ve městě Kroměříž bylo nejvíce nezaměstnaných ve věku 20 – 30 let (435) a vyučených (714). Všechny údaje ukazují tabulka č. 31 a grafy č. 9 a č. 10.

Tabulka č. 31: Počet uchazečů o zaměstnání na Kroměřížsku a v Kroměříži podle věku a vzdělání k 31.12. 2010

Věk			Vzdělání		
	Kroměřížsko	Kroměříž		Kroměřížsko	Kroměříž
Do 20	101	58	ZŠ	518	330
20-30	685	435	OU	1292	714
30-40	633	405	SŠ	704	490
40-50	556	346	VŠ	176	139
Nad 50	715	429			

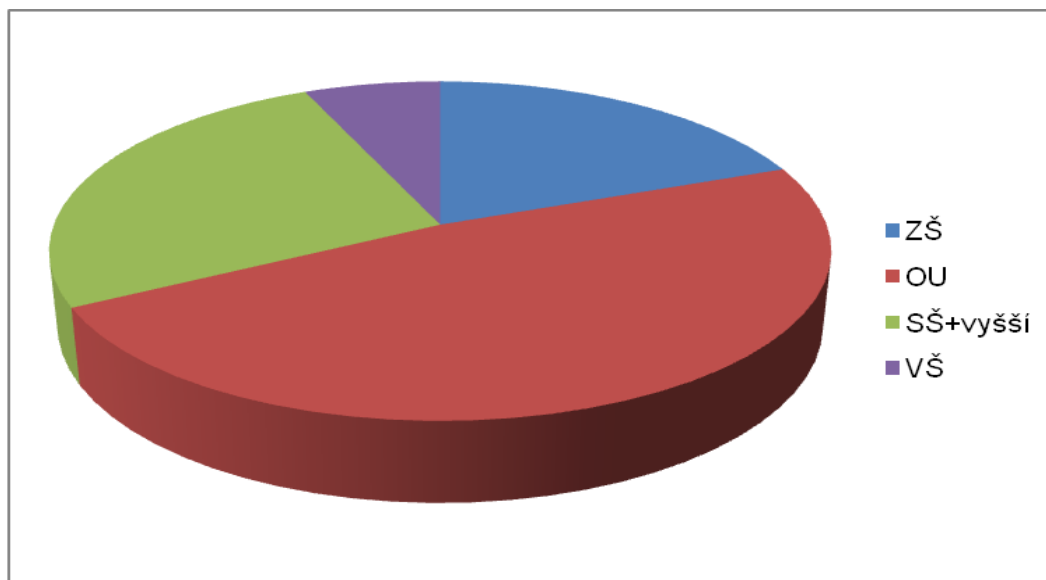
Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Graf č. 9: Počet uchazečů o zaměstnání na Kroměřížsku podle věku k 31. 12. 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Graf č. 10: Počet uchazečů o zaměstnání na Kroměřížsku podle vzdělání k 31. 12. 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

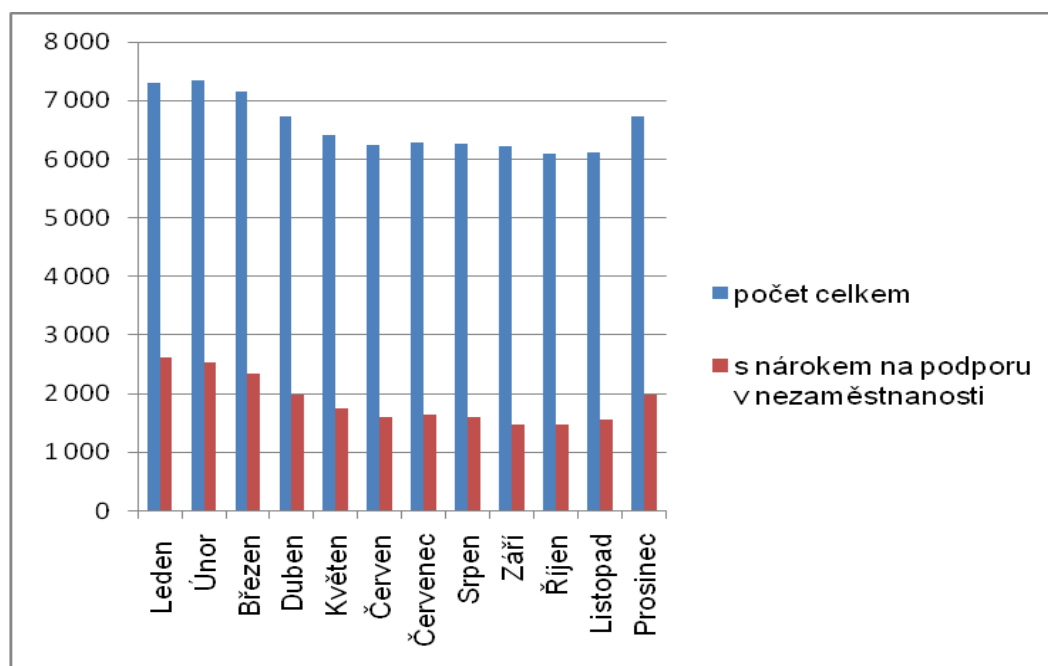
Následující tabulka přináší informace o pracovní síle a počtu uchazečů o zaměstnání – s nárokem na podporu v nezaměstnanosti či uchazeči v rekvalifikaci. Jak je zřejmé, na počátku roku byl počet uchazečů nejvyšší – 7 303 osob v lednu a 7 353 osob v únoru. Nejnižší byl zaznamenán v říjnu a listopadu – 6 100 a 6 110 osob. Přitom nárok na podporu v nezaměstnanosti mělo pouze okolo 30 % z nich (viz graf č. 11 níže). Počty osob v rekvalifikaci se pohybují od prosincových 31 až po zářijových 207.

Tabulka č. 32: Uchazeči o zaměstnání na Kroměřížsku v roce 2010

	Pracovní síla	Uchazeči o zaměstnání							Uchazeči s nárokem na podporu v nezaměstnanosti ke konci sledovaného měsíce	Počet osob v rekvalifikaci ke konci sledovaného měsíce	
		Neumístění ke konci minulého měsíce	nově hlášení	Uchazeči s ukončenou evidencí				ke konci sledovaného měsíce		celkem	s podporou
				celkem	z toho						
					umístění celkem	z toho ÚP	vyřazení				
Leden	52 508	6 879	961	537	386	22	42	7 303	2 625	73	10
Únor	52 508	7 303	559	509	375	55	42	7 353	2 530	97	13
Březen	52 508	7 353	536	744	566	135	56	7 145	2 350	124	22
Duben	51 868	7 145	523	942	790	213	45	6 726	1 979	151	29
Květen	51 868	6 726	496	810	664	107	30	6 412	1 753	172	30
Červen	51 868	6 412	550	727	541	89	63	6 235	1 598	89	20
Červenec	51 649	6 235	612	562	414	85	34	6 285	1 648	119	22
Srpen	51 649	6 285	579	610	456	75	62	6 254	1 598	101	20
Září	51 649	6 254	846	869	592	80	58	6 231	1 474	207	50
Říjen	51 371	6 231	534	665	474	53	74	6 100	1 462	47	6
Listopad	51 371	6 100	651	641	424	83	90	6 110	1 555	106	18
Prosinec	51 371	6 110	1 048	438	268	85	50	6 720	1 989	31	2

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

Graf č. 11: Počet uchazečů o zaměstnání na Kroměřížsku v roce 2010

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

Z tabulky č. 33 je patrný vývoj volných pracovních míst – stávajících, nově hlášených, zrušených, uvolněných a vhodných pro absolventy. Volných pracovních míst na Kroměřížsku bylo v roce 2010 průměrně 241. Nejvíce to bylo v březnu a dubnu – 328 a 338 míst, nejméně pak v říjnu

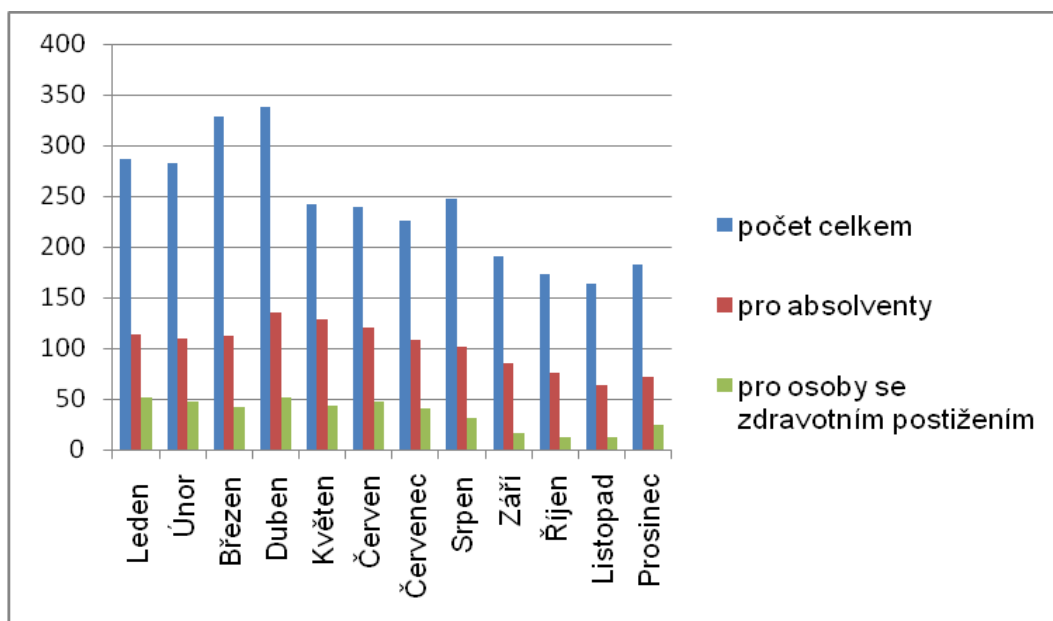
a listopadu – 173 a 164 míst. Z těchto počtů je pouze polovina vhodná pro absolventy a asi 13 % pro osoby se zdravotním postižením (viz graf č. 12 níže). Nově hlášených míst bylo nejvíce v březnu (180), lednu, dubnu a srpnu (vždy 174), nejméně pak v prosinci (90) a červenci (97).

Tabulka č. 33: Volná pracovní místa v roce 2010 na Kroměřížsku

	Volná pracovní místa							
	ke konci minulého měsíce	pohyb volných míst ve sledovaném měsíci				Stav ke konci sledovaného měsíce		
		nově hlášená místa	obsazená místa	zrušená místa	uvolněná místa	celkem	z toho pro	
							absolventy a mladistvé	osoby se ZP
Leden	277	174	128	36	0	287	114	52
Únor	287	105	82	28	0	282	110	47
Březen	282	180	88	46	0	328	113	42
Duben	328	174	127	38	1	338	135	52
Květen	338	168	139	127	2	242	128	43
Červen	242	145	111	40	3	239	120	48
Červenec	239	97	83	28	1	226	108	41
Srpen	226	174	104	50	1	247	101	31
Září	247	132	132	56	0	191	85	17
Říjen	191	150	119	49	0	173	76	13
Listopad	173	142	112	39	0	164	64	12
Prosinec	164	90	34	40	3	183	72	24

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

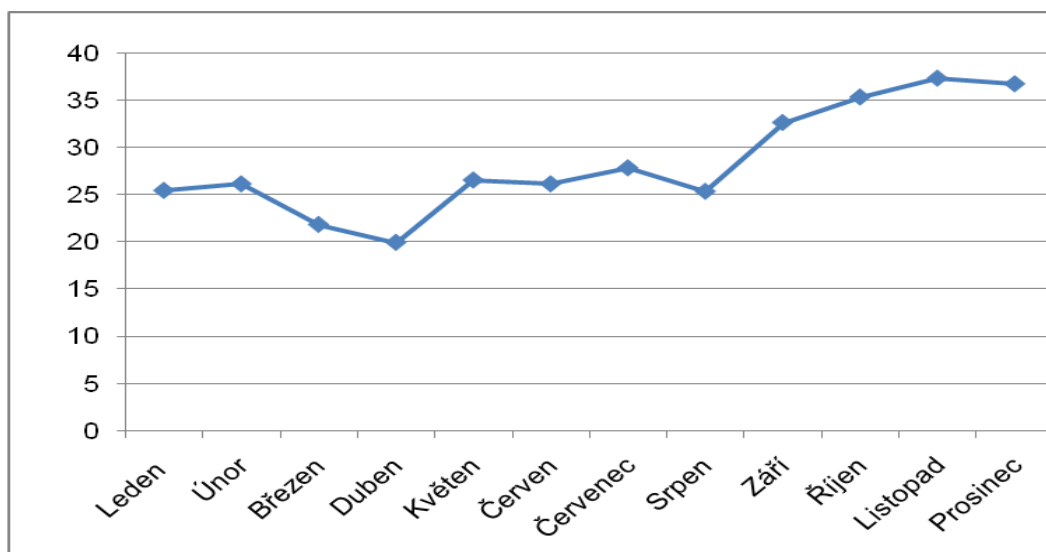
Graf č. 12: Počet volných pracovních míst na Kroměřížsku v roce 2010

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

Následující graf uvádí vývoj počtu uchazečů o jedno volné pracovní místo v roce 2010. Z nejnižších 19,9 uchazečů v dubnu jejich počet vzrostl až na 37,3 v listopadu. V prosinci mírně klesl na 36,7 osob.

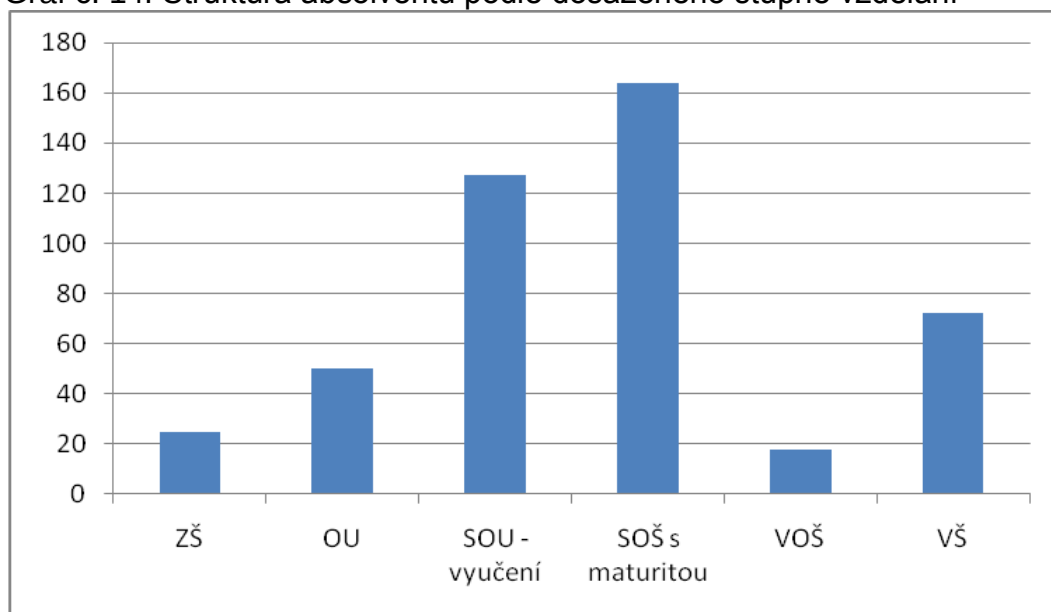
Graf č. 13: Vývoj počtu uchazečů o jedno volné pracovní místo v roce 2010 na Kroměřížsku

Zdroj: Autorka podle Integrovaného portálu MPSV

Úřad práce v Kroměříži evidoval na konci prosince 2010 celkem 6 720 uchazečů o zaměstnání. Z tohoto počtu bylo 456 uchazečů absolventů škol a z toho 25 mladistvých. To představuje 6,79 % na celkové nezaměstnanosti. Graf č. 14 ukazuje strukturu absolventů podle dosaženého stupně vzdělání. Nejvíce nezaměstnaných absolventů má úplné střední vzdělání s maturitou, nejméně vzdělání vyšší odborné.

Graf č. 14: Struktura absolventů podle dosaženého stupně vzdělání

Zdroj: Autorka podle ÚP v Kroměříži

4.2 CHROPYNĚ

Chropyně má statut města od roku 1970. Jde o obec s přenesenou působností, která leží 7 km severně od Kroměříže. Starostou je Ing. Jaroslav Hloušek. Plošná výměra města činí 19 km². V současné době zde žije 5 227 obyvatel. Následující tabulky informují o struktuře občanů.

Tabulka č. 34: Počet obyvatel Chropyně k 31. 12. 2010

Počet obyvatel					
	celkem	ženy	muži	dívky	chlapci
	5227	2270	2148	407	402
Průměrný věk	46 let	47 let	45 let	7,5 roku	7 let

Zdroj: Autorka podle matriky v Chropyni

Tabulka č. 35: Sňatečnost, rozvodovost, natalita a mortalita v Chropyni k 31. 12. 2010

Sňatky	34
Rozvody	13
Narození	62
Úmrtí	30

Zdroj: Autorka podle matriky v Chropyni

Tabulka č. 36: Počet obyvatel Chropyně k 31. 12. 2010

Počet obyvatel	
celkem	5227
předproduktivní věk	762
produktivní věk	3400
poproduktivní věk	1065
svobodní	2074
vdovci	344
rozvedení	575
ženatí, vdané	2172
předškoláci do 6 let	393
školáci do 15 let	408

Zdroj: Autorka podle matriky v Chropyni

První písemná zmínka o Chropyni pochází z roku 1261. Chloubou města je zámek, se kterým se pojí pověst o králi Ječmínkovi. Zámek dnes patří olomouckému arcibiskupství a v jeho blízkosti se nachází kostel sv. Jiljí a národní přírodní památka - Chropyňský rybník s ostrůvkem uprostřed.

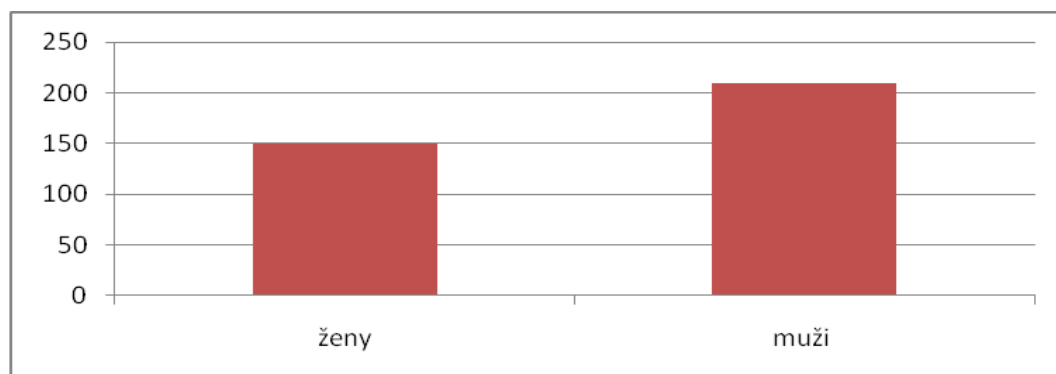
V roce 1868 byl vybudován velký cukrovar, který byl v roce 1949 přebudován na velkou továrnu Technoplast. Nyní v areálu působí více firem, např. Chropyňská strojírna, Fatra, Brenntag či výrobní linka společnosti IKEA. Při povodních v létě 1997 byl zcela zničen areál lázní. Dnes se na jejich místě nic nenachází, vyvěrá zde pouze léčivý pramen.

Ve městě je dobrá občanská vybavenost – rozvinutá vlaková a autobusová doprava, radnice, mateřská a základní škola, ZUŠ, obchody, pošta, pobočka České spořitelny, dům s pečovatelskou službou, zdravotní středisko, lékárny, kulturní středisko, sportovní areál (koupaliště, hřiště na

plážový volejbal, fotbalový stadion, běžecká dráha, sportovní hala, házenkářské hřiště), restaurace, sběrný dvůr a další.

Území města Chropyně spadá pod Úřad práce v Kroměříži, který k 31. 12. 2010 evidoval v Chropyni 359 uchazečů o zaměstnání, z toho 150 žen a 209 mužů, což dokazuje graf č. 15.

Graf č. 15: Počet nezaměstnaných v Chropyni k 31. 12. 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

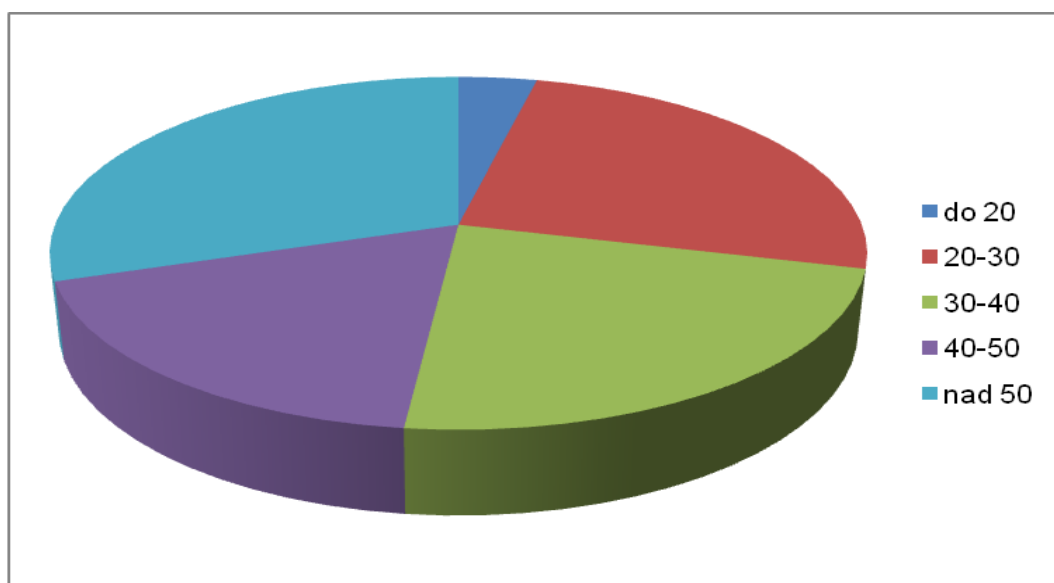
Z počtu 359 uchazečů o zaměstnání v Chropyni je 230 osob evidovaných na úřadě práce déle jak pět měsíců a 16 osob jsou absolventi nebo mladiství. Z celkového počtu nezaměstnaných bylo nejvíce osob starších 50 let (108) a osob vyučených (181), jak ukazují tabulka č. 37 a grafy č. 16 a č. 17.

Tabulka č. 37: Počet uchazečů o zaměstnání v Chropyni podle věku a vzdělání k 31. 12. 2010

Věk		Vzdělání	
Do 20	13	ZŠ	96
20-30	91	OU	181
30-40	82	SŠ	69
40-50	65	VŠ	13
Nad 50	108		

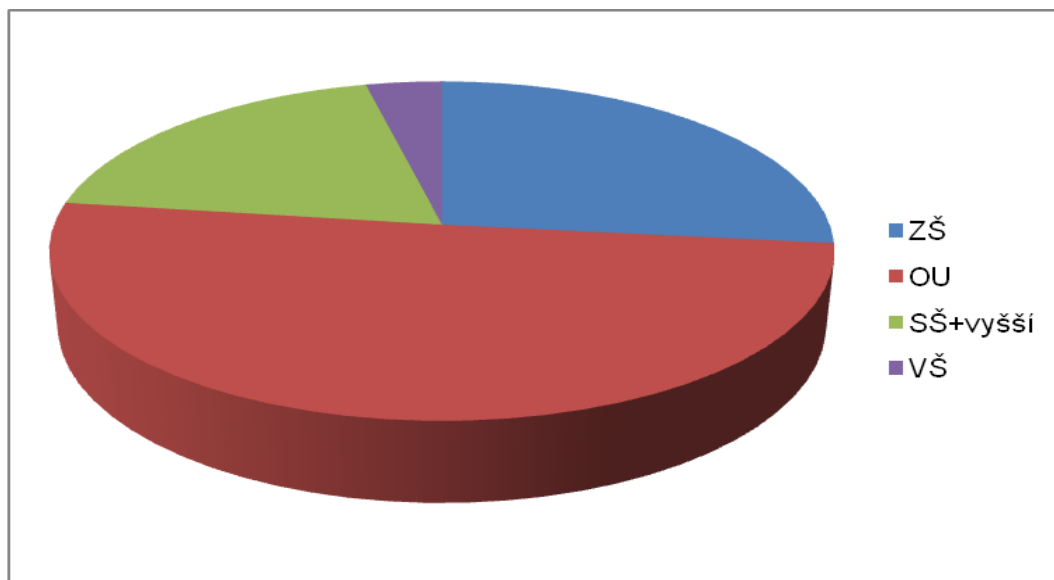
Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Graf č. 16: Počet uchazečů o zaměstnání v Chropyni podle věku k 31. 12. 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

Graf č. 17: Počet uchazečů o zaměstnání v Chropyni podle vzdělání k 31. 12. 2010

Zdroj: Autorka podle Úřadu práce v Kroměříži

5 SOCIÁLNÍ SLUŽBY V REGIONU

Tato kapitola přibližuje dostupnost konkrétních sociálních služeb v kroměřížském regionu. Je zaměřená na sociální služby pro seniory, osoby se zdravotním postižením, rodiny s dětmi a osoby ohrožené sociálním vyloučením. A to jak na služby pobytové, tak terénní a ambulantní.

5.1 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO SENIORY

Senioři mají větší potřebu zdravotní a sociální péče, protože ztrácí schopnost soběstačnosti. V případě potřeby nepřetržité péče využívají pobytové služby. Pokud ještě mohou zůstat ve svém přirozeném domácím prostředí, můžou využívat ambulantní nebo terénní služby, kam patří centra denních služeb, denní stacionáře či osobní asistence.

Podle Průši (1997, s. 25) *„dojde po roce 2010 k výraznému nárůstu počtu osob starších 65 let, který se promítne přibližně po roce 2025 ve zvýšené poprávce po sociálních službách pro tuto skupinu obyvatel“*. Stárnutí obyvatelstva je podle autora přirozené ve všech vyspělých zemích a nevyhne se mu ani ČR. Předvídá však intenzivnější průběh tohoto procesu, protože u nás dojde k poklesu úmrtnosti ve vyšším věku a zároveň k velkému poklesu porodnosti. Vliv má také fakt, že do důchodového věku dospějí relativně silné generace. Bude proto nutné rozvíjet a podporovat sociální služby pro seniory.

Následující podkapitoly přináší informace o sociálních službách určených seniorům. Ty fungují v Kroměříži, Chropyni, Cetechovicích, Hulíně, Koryčanech, Pačlavicích a Morkovicích. Jde o pečovatelské služby a domovy pro seniory.

5.1.1 CETECHOVICE

- Charitní dům pokojného stáří Cetechovice - domov se zvláštním režimem a odlehčovací služby

5.1.2 HULÍN

- Decent Hulín – pečovatelská služba

5.1.3 CHROPYNĚ

- Pečovatelská služba města Chropyně

5.1.4 KORYČANY

- Domov pro seniory Koryčany
- Pečovatelská služba Koryčany

5.1.5 KROMĚŘÍŽ

- Pečovatelská služba Kroměříž – centrum denních služeb
- Domovy pro seniory: Česká katolická charita Charitní dům Kroměříž
Domov pro seniory U Kašny Kroměříž
Domov pro seniory U Moravy Kroměříž
Domov pro seniory Purkyňova
Domov pro seniory Vážany Kroměříž
- Oblastní charita Kroměříž – charitní ošetrovatelská služba, pečovatelská služba a osobní asistence

5.1.6 MORKOVICE – SLÍŽANY

- Pečovatelská služba Morkovice – Slížany

5.1.7 PAČLAVICE

- Domov pro seniory Pačlavage
- Odlehčovací služby Pačlavage

5.2 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM

Zdravotní postižení definuje zákon č. 108/2006 Sb. jako tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí osobu závislou na pomoci druhých.

Tato kapitola informuje o sociálních službách určených těmto osobám v kroměřížském regionu. Jsou poskytovány přímo ve městě Kroměříž, ale také v Kvasicích, Pačlavicích a Zborovicích.

5.2.1 KROMĚŘÍŽ

- Domov pro osoby se zdravotním postižením Barborka – denní stacionář, odlehčovací služby a osobní asistence
- Sociální služby města Kroměříže - domov se zvláštním režimem
- Domov se zvláštním režimem Purkyňova
- Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje, pracoviště Kroměříž - odborné sociální poradenství
- Sociální poradna Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých
- Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR - odborné sociální poradenství, sociálně aktivizační služby pro seniory a osoby se zdravotním postižením a tlumočnické služby
- Osobní asistence Kroměříž

5.2.2 KVASICE

- Domov pro osoby se zdravotním postižením Kvasice – denní a týdenní stacionář
- Domov se zvláštním režimem Kvasice

5.2.3 PAČLAVICE

- Domov pro osoby se zdravotním postižením Pačlavice

5.2.4 ZBOROVICE

- Domov pro osoby se zdravotním postižením Zborovice

5.3 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO RODINY S DĚTMI

Sociální služby pro rodiny s dětmi jsou v celém kroměřížském regionu poskytovány pouze na území města Kroměříž. Výjimkami jsou Mateřské centrum Sluníčko v Chropyni a Komunitní centrum pro rodinu DOMINO v Morkovicích.

Rodinou jsou v tomto případě myšleni manželé s dětmi, nesezdaná soužití rodičů s dětmi, neúplné rodiny, děti žijící u adoptivních rodičů, pěstounů nebo poručníků.

Lze sem však zařadit také služby pro sociálně ohroženou mládež, tj. mládež, která tráví svůj volný čas na ulicích, v parcích, hernách apod. Tyto děti si nemohou kvůli finanční situaci rodiny dovolit některé z hrazených mimoškolních aktivit, a proto mají spoustu volného času, který tráví mimo domov. Z tohoto důvodu jsou vystaveni většímu nebezpečí šikany, kriminality, gamblerství, vandalismu, drogové závislosti, krádeží, sexuálních služeb či násilného chování.

Ve městě existuje také pomoc pro oběti domácího násilí (fyzického, psychického i sexuálního).

V Kroměříži tedy fungují tyto sociální služby:

- Charitní dům – azylové ubytování pro matky s dětmi a ženy v tísní Kroměříž
- Charitní dům – Sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi Kroměříž
- Oblastní charita Kroměříž – sociální poradna
- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Kroměříž
- telefonická krizová pomoc a odborné sociální poradenství
- Pobočka Fondu ohrožených dětí Kroměříž
- Zařízení Fondu ohrožených dětí Klokánek v Kroměříži - sociální rehabilitace
- Spektrum – dobrovolnické centrum
- Mateřské centrum Klubíčko

5.4 SOCIÁLNÍ SLUŽBY PRO OSOBY OHROŽENÉ SOCIÁLNÍM VYLOUČENÍM

Ke skupině osob ohrožených sociálním vyloučením se řadí např. osoby bez přístřeší, osoby užívající návykové látky, nezaměstnaní, osoby v hmotné nouzi, osoby propuštěné z výkonu trestu odnětí svobody nebo ze zařízení pro výkon ústavní ochranné výchovy či zletilé osoby odcházející z pěstounské péče.

Na pomoc těmto osobám funguje na území Kroměříže několik sociálních služeb. Mimo město nejsou tyto služby poskytovány s výjimkou Charity Chropyně, která ale pouze pořádá např. tříkrálovou sbírku nebo sběr oděvů.

- Azylový dům pro muže Kroměříž – nízkoprahové denní centrum a noclehárna

- Kontaktní a poradenské centrum Plus Kroměříž
- Terénní program Plus Kroměříž
- Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy Kroměříž
- telefonická krizová pomoc a odborné sociální poradenství
- Sociální poradna Kroměříž
- Oblastní charita Kroměříž – charitní prodejna

5.5 FINANČNÍ PODPORA SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Jak uvádí Průša (1997), bude v budoucnosti potřeba změnit způsob financování sociálních služeb, protože finanční náklady jim určené dále porostou. *„V tomto směru bude potřebné zapojit v podstatně širším měřítku především vlastní zdroje občana, kterému je služba poskytována, včetně úspor a možností zpeněžení majetku při využití možností jeho rodiny.“* (Průša, 1997, s. 25).

Tabulka č. 38 dokládá finanční podporu města Kroměříže organizacím, které působí v sociální oblasti. Je zřejmé, že už několik let plyne nejvíce peněz z městského rozpočtu příspěvkové organizaci Sociální služby města Kroměříže. V posledních letech jsou však finanční prostředky vynakládány na tuto oblast čím dál nižší, což můžeme připisovat celosvětové finanční krizi a s ní spojenému šetření ve všech odvětvích.

Tabulka č. 38: Podpora města Kroměříže pro vybrané organizace působící v sociální oblasti

Organizace	2005	2006	2007	2008	2009
Azylový dům pro muže, o. p. s.	1 425 000	1 152 000	1 200 000	1 000 000	950 000
Centrum pro zdravotně postižené Zlínského kraje	20 000	36 000	40 000	22 600	25 000

Fond ohrožených dětí	20 000	20 000	20 000	80 000	50 000
Mateřské centrum Klubíčko	110 000	80 000	49 000	35 000	30 000
Občanské sdružení JASPIS	70 000	60 000	56 000	84 000	40 000
Oblastní charita Kroměříž	1 111 000	1 090 000	1 000 000	1 000 000	960 000
Pečovatelská služba Kroměříž, o. p. s.	1 525 000	799 000	1 100 000	1 150 000	1 050 000
Spektrum – dobrovolnické centrum	40 000	35 000	40 000	30 000	15 000
Sjednocená organizace nevidomých a slabozrakých	15 000	20 000	10 000	6 000	12 700
Sociální služby města Kroměříže, p. o.	18 817 500	20 906 000	23 618 000	10 100 000	4 010 000
Svaz neslyšících a nedoslýchavých v ČR, Poradenské centrum pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži	40 000	70 000	120 000	70 500	50 000
Centrum pro seniory a zdravotně postiženou mládež	-	150 000	130 000	5 000	50 000
Celkem	23 193 500	24 418 000	27 383 000	13 583 100	7 242 700

Zdroj: Strategický plán města Kroměříže, s. 37

Zlínský kraj plánuje v roce 2011 ze všech výše uvedených kroměřížských sociálních služeb dále finančně podporovat:

- pobytovou odlehčovací službu pro seniory v Charitním domě pokojného stáří Cetechovice,
- odlehčovací služby pro seniory v Pačlavicích,
- sociální a pečovatelské služby v Kroměříži,
- domov pro seniory v Kvasicích,
- Českou katolickou charitu v Kroměříži,
- domov pro seniory v Koryčanech,
- Domov pro seniory U Moravy,
- domov pro seniory ve Vážanech,
- sociální služby v Pačlavicích,
- DECENT v Hulíně,
- pečovatelskou službu v Koryčanech,
- pečovatelskou službu v Chropyni,

- pečovatelskou službu v Morkovicích,
- Charitní pečovatelskou službu,
- denní stacionář Domova pro osoby se zdravotním postižením Barborka,
- domov pro osoby se zdravotním postižením v Kvasicích,
- domov pro osoby se zdravotním postižením ve Zborovicích,
- kroměřížskou pobočku Centra pro zdravotně postižené Zlínského kraje,
- sociální poradnu Sjednocené organizace nevidomých a slabozrakých v Kroměříži,
- odborné sociální poradenství, tlumočnické služby a sociálně aktivizační služby pro seniory Poradenského centra pro neslyšící a nedoslýchavé v Kroměříži,
- Domov pro osoby se zdravotním postižením Barborka,
- osobní asistenci Oblastní charity v Kroměříži,
- Středisko rané péče pro uživatele Zlínského kraje,
- Horizont v Kroměříži,
- azylové ubytování pro matky s dětmi v Kroměříži,
- poradnu pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy v Kroměříži,
- Fond ohrožených dětí v Kroměříži,
- Klokánek Fondu ohrožených dětí v Kroměříži,
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi charitního domu Oblastní charity v Kroměříži,
- azylový dům pro muže, noclehárnu a nízkoprahové centrum ADAM v Kroměříži,
- kontaktní a poradenské centrum a terénní program PLUS Oblastní charity v Kroměříži,
- sociální poradnu Oblastní charity v Kroměříži.

Dále je v sociální oblasti krajským záměrem například:

- distribuovat katalog sociálních služeb Zlínského kraje,

- informovat o sociálních službách prostřednictvím časopisu Okno do kraje,
- motivovat obce k většímu podílu na spolufinancování pečovatelských služeb,
- podporovat procesy usnadňující aplikaci standardů kvality sociálních služeb,
- podporovat vzdělávání sociálních pracovníků, pracovníků v sociálních službách a dalších osob pracujících v oblasti poskytování sociálních služeb,
- propagovat terénní a ambulantní služby tak, aby byly schopny zabezpečit potřeby seniorů, kteří by bez podpory těchto služeb museli odejít do domova pro seniory.

5.6 ZVYŠOVÁNÍ KVALITY SOCIÁLNÍCH SLUŽEB

Od 1. prosince 2010 běží projekt **Zvyšování kvality sociálních služeb ve Zlínském kraji** zaměřený na zvyšování kvality poskytovaných sociálních služeb. Konkrétně jde o vzdělávání a rozvoj pracovníků v sociálních službách, sociálních a vedoucích pracovníků. Realizace tohoto projektu má nastavit systém vzdělávání, který přispěje k větší odbornosti zaměstnanců pracujících s klienty. Pracovníci v sociálních službách získají nové dovednosti, které využijí při své praxi. Jak uvádí manažerka projektu Mgr. Marta Linhartová, měl by projekt zároveň přivést do regionu odborníky, za kterými bylo doposud nutné dojíždět do vzdálených míst, což vedlo k nízkému využívání kvalitních kurzů. Posílení pracovníků povede i ke zvýšení společenské prestiže sociální práce, která je v současné době nízká. Díky aktivitám projektu dojde ke zvýšení kvality provádění sociální práce na území Zlínského kraje a zlepšení sociálních služeb a další pomoci, která je poskytována osobám nacházejícím se

v nepříznivé sociální situaci. Některé kurzy budou zaměřené na rizika a předcházení syndromu vyhoření a zvládání stresových situací, se kterými se tito pracovníci každodenně setkávají.

Celý projekt je naplánovaný do konce listopadu 2012 a je z 85 % financován Evropským sociálním fondem prostřednictvím operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost a z 15 % státním rozpočtem ČR.

V rámci celého kraje bude probíhat 6 typů aktivit: kurzy celoživotního vzdělávání pro sociální pracovníky, kurzy celoživotního vzdělávání a kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách, manažerské vzdělávání pro vedoucí pracovníky, výcvik instruktorů videotréninku interakcí, stáže pro pracovníky v sociálních službách a konzultace standardů kvality sociálních služeb. Na území Kroměřížska se však uskuteční pouze kurzy celoživotního vzdělávání a kvalifikační kurz pro pracovníky v sociálních službách. Následující tabulka přináší rozpis všech kurzů, které budou v Kroměříži během celého projektu probíhat.

Tabulka č. 39: Kurzy projektu „Zvyšování kvality sociálních služeb ve Zlínském kraji“ realizované v Kroměříži

Modul	Název kurzu	Začátek realizace
Komunikace pro pracovníky v sociálních službách	Alternativní praktické komunikační dovednosti v péči o osoby s těžkým zdravotním postižením	Březen 2011
	Efektivní komunikace, vedení náročných rozhovorů s klienty	
	Zvládání agrese u klienta	Duben 2011
	Komunikační dovednosti s rodinou a dítětem	Květen 2011
	Specifika komunikace se seniory včetně základů augmentativní komunikace	
	Vyjednávání, řešení konfliktů, mediace	Červen 2011
Odborné kurzy pro pracovníky v sociálních službách	Alkoholismus a kombinované závislosti, včetně patologického hráčství, včetně zdravotních rizik	Červenec 2011
	Arteterapie	
	Ergoterapie	
	Krizová intervence – metody, techniky a zásady krizové práce s klientem	Srpen 2011
	Muzikoterapie	Září 2011
	Případová práce s klientem	

	a prevence vzniku závislosti na sociální službě	Říjen 2011
	Zásady terénní sociální práce osobami ohroženými sociálním vyloučením	
	Problematika duševních nemocí	
Standardy	Cíle a způsoby poskytování sociálních služeb	Listopad 2011
	Ochrana práv osob	Prosinec 2011
	Individuální plánování průběhu sociální služby	
	Dokumentace o poskytování sociální služby, Stížnosti na kvalitu nebo způsob poskytování sociální služby	Leden 2012
	Návaznost sociální služby na další dostupné zdroje, místní a časová dostupnost, informovanost, prostředí a podmínky	
	Nouzové a havarijní situace	
	Zvyšování kvality sociální služby	Únor 2012
	Problematika transformace zařízení pro osoby se zdravotním postižením	Březen 2012
Kurzy pro pracovníky služeb pro seniory a osoby se zdravotním postižením	Aktivizační, vzdělávací a výchovné techniky u osob se zdravotním postižením a seniorů	
	Gerontopsychiatrie – problematika psychických poruch související s procesem stárnutí a stáří a péče o lidi s demencí	Duben 2012
	Nácvik manipulace s málo pohyblivým nebo nepohyblivým klientem	
	Poskytování první pomoci (zdravotnické minimum) pro pracovníka v sociálních službách	Květen 2012
	Práce s klientem s poruchou hybnosti – léčebná tělesná výchova, druhy masáží, bazální stimulace, správné dýchání, nácvik	Červen 2012
	Prevence týrání a zneužívání osob, včetně problematiky šikany v zařízeních sociálních služeb	
	Základy péče o nemocné, včetně výživy, přípravy pokrmů a péče o klienty s inkontinencí	Červenec 2012
Péče o pracovníky v sociálních službách	Pravidla fungování týmové spolupráce, nutnost předávání informací	Srpen 2012
	Prevence syndromu vyhoření – psychohygiena v pomáhajících profesích při využití relaxačních technik	
	Přiměřené sebeprosazení - hranice v pomáhajících profesích	Říjen 2012

Zdroj: Autorka podle Informačního portálu Zlínského kraje

6 KOMUNITNÍ PLÁN SOCIÁLNÍCH SLUŽEB NA KROMĚŘÍŽSKU 2008 – 2011

Dokument „**Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011**“ vznikl v průběhu let 2006 – 2008. Projekt byl financovaný Evropským sociálním fondem, Ministerstvem pro místní rozvoj a městem Kroměříž. V průběhu se připojila také města Hulín a Chropyně, která měla zájem na rozvoji sociálních i jiných služeb pro občany na svém území.

Na přípravě tohoto dokumentu pracovalo několik skupin – řídicí skupina, realizační tým a pracovní skupiny pro jednotlivé oblasti (senioři, zdravotně postižení, nezaměstnaní a Chropyně). Jejich setkání se zúčastňovali také metodik a manažerka projektu - Bc. Josef Zdražil a Ing. Libuše Spáčilová.

Komunitní plán měl zmapovat stávající systém sociálních služeb a dostupnost nabídky a porovnat je se skutečnými potřebami uživatelů. Nezabývá se pouze službami sociálními, ale také ostatními, které souvisí s oblastí života občanů a zlepšují sociální prostředí ve městě.

Dokument se skládá ze dvou částí – analytické a strategické. První popisuje současný stav sociálních služeb a přináší poznatky z analýzy, kterou pro tyto účely zpracovávala agentura Sociotrendy. Druhá část se zabývá jednotlivými prioritami a opatřeními rozvoje sociálních služeb na Kroměřížsku. V tabulce č. 40 lze přehledně vyčíst, o které konkrétní priority a opatření šlo.

Tabulka č. 40: Struktura priorit a opatření komunitního plánu sociálních služeb

Péče v přirozeném prostředí	Pečovatelské služby
	Osobní asistence
	Odlehčovací pobytové služby
	Denní stacionáře
	Dobrovolnická služba

	Chráněné bydlení
Zdravé stárnutí	Podpora klubů pro seniory a klubů pro zdravotně postižené
	Vzdělávací, kulturní a další svépomocné aktivity
	Zlepšení dostupnosti zdravotnických služeb
	Bezpečnost
Pobytové služby	Domovy pro seniory
Bezbariérovost	Odstraňování bariér pro zdravotně postižené
	Předcházení vzniku bariér
Zaměstnanost	Vytváření pracovních míst pro znevýhodněné osoby na trhu práce
	Zvyšování zaměstnatelnosti znevýhodněných osob
Informovanost	Informovanost o sociálních službách
	Poradenské programy a vzdělávání
Finanční stabilita	Finance z rozpočtů obcí regionu
	Podpora získávání financí ze zdrojů mimo rozpočty obcí regionu

Zdroj: Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011, s. 38-39

V rámci komunitního plánu bylo navrženo 49 projektů sociálních i jiných služeb, jejichž realizace by přispěla ke zlepšení sociální situace v regionu. Některé z nich se podařilo uskutečnit, jiné z různých důvodů ne. Realizace naplánovaných projektů závisela na mnoha okolnostech, např. financování, které však bylo zpracované v příloze dokumentu, či vůli kraje a jiných subjektů.

Zrealizovat se podařilo následující služby:

- osobní asistence pro osoby se zdravotním postižením – realizátorem nejsou plánované Sociální služby města Kroměříže, ale Úřad práce,
- odlehčovací služby pro rodiče dětí se zdravotním postižením pod Mateřským centrem Klubíčko,
- odlehčovací pobytové služby a odlehčovací pobytové služby pro osoby se zdravotním postižením v Domově pro osoby se zdravotním postižením Barborka,
- Domov pro seniory Purkyňova pod Sociálními službami města Kroměříž,
- Hudební akademie, Univerzita III. věku a Akademie III. věku pod Knihovnou Kroměřížska,
- zlepšení dostupnosti zdravotnických služeb v Chropyni,

- kamerový systém se záznamem v Chropyni,
- bezbariérovost komunikací ve městě Chropyně,
- cyklostezka Chropyně – Plešovec,
- rekonstrukce objektu 1. máje 3191 města Kroměříž,
- rekonstrukce a přístavba školy ZŠ a MŠ speciální Kroměříž,
- vytvoření nových pracovních míst v zařízení Klokánek Fondu ohrožených dětí Kroměříž,
- Rodičovství není handicap aneb rovné příležitosti, snadnější návrat na trh práce a posílení kapacity pod Mateřským centrem Klubíčko.

Projekty, které nebyly realizovány:

- Škola pro všechny, Počítač pro každého a Zvíře a léčba lidské duše pod ZŠ a MŠ speciální Kroměříž,
- rozšíření denního stacionáře pro seniory pod Oblastní charitou Kroměříž,
- denní stacionář pro osoby se zdravotním postižením pod Sociálními službami města Kroměříže,
- chráněné bydlení pod Sociálními službami města Kroměříže,
- sociálně aktivizační služby pro rodiny s dětmi pod Fondem ohrožených dětí,
- zaměstnávání zdravotně postižených v cukrárně pod Poradenským centrem pro neslyšící a nedoslýchavé Kroměříž,
- pomoc samotným matkám s dětmi na azylovém domě uplatnit se na trhu práce a zapojit se do života běžné společnosti pod Oblastní charitou Kroměříž.

V návaznosti na studium a analýzu Komunitního plánu sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011 a rozhovory s odborníky, kteří se na tomto projektu podíleli, uvádíme několik doporučení pro tvorbu příštího dokumentu:

- **Sociodemografické analýzy.** Vypracovat sociodemografické analýzy efektivněji. Využít vlastních zdrojů a neobracet se na finančně

náročné služby specializované společnosti, které by bylo možné zajistit i jinou cestou. Vypracováním sociodemografické analýzy nynějšího komunitního plánu byla pověřena výzkumná agentura Sociotrendy, která podle slov dokumentu (Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011, s. 9) „*pro potřeby projektu velmi podrobně zpracovala*“ potřebné údaje. Konkrétní výsledky práce této firmy však v plánu vidět nejsou, objevuje se pouze odkaz, že „*plné texty analýz nejsou součástí tohoto dokumentu a pro studijní účely jsou k dispozici na vyžádání na odboru rozvoje města*“. (Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011, s. 9). Bohužel, odborník, který napsal tento dodatek, zapomněl na fakt, že město Kroměříž je vázáno s dodavatelem této zakázky Smlouvou o dílo, a nemůže tedy žádné údaje z jejich analýz poskytovat.

- **Analýza mezi uživateli.** Vypracovat podrobnou analýzu přání a potřeb uživatelů regionu, aby nedocházelo k případům, že projekt nebude realizován z důvodu nezájmu veřejnosti o službu.
- **Pracovní skupiny.** Sestavit pracovní skupiny z řad odborníků, popř. odborné veřejnosti, kteří se dané problematice věnují a plně se v ní orientují. Je třeba, aby spolupráce probíhala na profesionální úrovni, ne jen nad rámec běžných pracovních povinností. Komunitní plánování je oficiální činnost, která by se neměla odbyvat v čase někdy mimo pracovní dobu.
- **Skupiny obyvatel.** Věnovat se také ostatním skupinám obyvatel, kterým jsou sociální služby určeny a které jsou také na území Kroměřížska zastoupeny (např. osoby závislé na alkoholu či drogách, rodiny s dětmi, domácnosti s nízkými příjmy, lidé ze sociálně vyloučených lokalit, oběti násilí, cizinci a etnické menšiny, pachatelé trestné činnosti). Problematiku sociálních služeb nelze shrnout do čtyř pracovních skupin a věnovat se pouze seniorům, zdravotně postiženým a nezaměstnaným. Okruh potřebných osob je daleko rozsáhlejší a v komunitním plánu by se mělo myslet na všechny občany.

- **Katalog sociálních služeb.** Bylo by vhodné vytvořit aktuální katalog sociálních služeb v regionu, který by byl přehledný a dostupný všem stávajícím či potenciálním uživatelům i ostatním zájemcům. Nynější Průvodce sociálními a souvisejícími službami v Kroměříži a okolí vydalo město už v roce 2008.

ZÁVĚR

Diplomová práce je zaměřena na proces komunitního plánování sociálních služeb od jeho počátečních fází, přes předpoklady jeho úspěšnosti, kritéria kvality a jednotlivé etapy, až po výsledek celého snažení - vytvoření komunitního plánu. Přináší tak úplné shrnutí teoretických návodů a informací, které se tohoto tématu týkají. Teoretická část je dále doplněna o problematiku sociální exkluze a s ní související témata jako je chudoba, hmotná nouze či sociální inkluze. A v neposlední řadě podává informace o vybraných skupinách ohrožených sociálním vyloučením, a to o seniorech, nezaměstnaných a domácnostech s nízkými příjmy. Je zřejmé, že otázka sociálního vyloučení je v dnešní době obtížná a že se jedná o společenský problém, který je nutné řešit. K tomu by mělo přispívat právě komunitní plánování sociálních služeb, které je na osoby vyloučené nebo ohrožené sociálním vyloučením zaměřené.

Proces komunitního plánování je u nás poměrně v začátcích, takže podoba, jakou mu dají města a kraje, nebude vždy stejná. Velmi záleží na metodikovi a ostatních kompetentních pracovnících, kteří se na vypracování podílejí - jak se budou této problematice věnovat, jak budou spolupracovat s jinými stranami komunitního trianglu a jakou formu dají výslednému dokumentu. Je nezbytné, aby se na tvorbě komunitního plánu podíleli odborníci, kteří se orientují jak v oblasti sociální, tak v oblasti financí a ekonomiky, protože kvalitní komunitní plán musí mít vypracovanou také část s rozpočty na plánované projekty. V žádném případě by se nemělo o sociálních službách jednat tzv. od stolu, ale všichni aktéři by měli mít na komunitním plánování zájem. Měli by pracovat v zájmu občanů – ať už stávajících či potenciálních uživatelů. Občané a služby pro ně by se neměli stát obětmi politických machinací, ale města a kraje by o ně měly pečovat tak, aby na jejich území lidé rádi a spokojeně žili.

Město Kroměříž ve spolupráci s městy Chropyně a Hulín zpracovalo komunitní plán na léta 2008 až 2011. Úkolem analytické části této práce bylo především odpovědět na otázku, zda došlo k naplnění plánovaných návrhů, a připojit aktuální analýzu kroměřížského regionu v číslech. Součástí je tedy popis Kroměřížska z nejrůznějších hledisek. Jde např. o údaje o obyvatelstvu, školství, volném čase, ekonomice či nezaměstnanosti. Dalším dílem je stručný přehled sociálních služeb, které jsou na území kroměřížského regionu poskytovány. Jedná se o služby pro seniory, rodiny s dětmi, osoby se zdravotním postižením a ohrožené sociálním vyloučením.

Sociální služby v regionu jsou významnou měrou finančně podporovány krajem. Práce proto přináší aktuální přehled služeb, které Zlínský kraj plánuje podporovat i v roce 2011.

Diplomová práce se věnuje také realizaci plánovaných projektů z komunitního plánu pro Kroměřížsko. Jak je vidět v kapitole 6, mnoho z nich realizováno bylo, ale nepřehlédnutelný je také fakt, že se některé zrealizovat nepodařilo. Důvodem jsou finanční prostředky, nezájem potenciálních uživatelů či nevěle ze strany kraje. Otázkou je, do jaké míry byly tyto projekty v rámci přípravy komunitního plánu projednávány, když u všech byl zpracovaný finanční rozpočet i zdroje čerpání peněz, objasnění potřebnosti služby, podmínky pro realizaci, případná rizika i odpovědné osoby. Kde se stala chyba, že se takto podrobně naplánované projekty nepodařilo prosadit? Důvodem může být fakt, že region zasáhla finanční krize, se kterou realizátoři nemohli dopředu počítat.

Na celém projektu se sice podíleli odborníci, ale dalo se předpokládat, že se nemůže podařit vytvořit dokonalý dokument, když s komunitním plánováním sociálních služeb neměl dříve nikdo z nich v podstatě žádné zkušenosti. Tímto bych však nechtěla snižovat klady, které dokument přinesl. Je nesporné, že komunitní plánování má svůj význam, což dokládá také fakt, že je tato problematika zakotvena v zákoně. Kroměřížským úředníkům se podařilo vytvořit zdařilý projekt,

který i přes drobné nedostatky funguje. Snad se poučí z dřívějších chyb a komunitní plán na další roky připraví tak, aby byl ještě o něco úspěšnější. V závěru poslední kapitoly je uvedeno pár bodů, které by bylo vhodné brát v úvahu při plánování příštího plánu.

Na závěr bych chtěla připojit zajímavý citát, nad kterým je vhodné se zamyslet: *„Myšlenka, že věci mohou být lepší, není zdaleka tak rozšířená jako myšlenka, že věci mohou jít k horšímu.“* (Hartl, 1997, s. 54). Doufejme, že se díky rozvoji komunitního plánování sociálních služeb tato jistě pravdivá idea změní a lidé nebudou lhostejní, budou věřit, že mohou ovlivnit to, co se kolem nich děje a budou se více aktivně zapojovat do dění ve svém regionu.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

TEORETICKÁ ČÁST

- 1 BAREŠ, P. *Přiměřenost sociálních služeb aktuálním potřebám*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 333 s. ISBN 80-87007-24-7.
- 2 BAREŠ, P. *Regionální dostupnost sociálních služeb*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2009. 61 s. ISBN 978-80-7416-047-9.
- 3 Dokument Evropské unie. *Evropský sociální program*. [online]. 2000 [cit. 2010-04-01]. Národní rada osob se zdravotním postižením ČR. Dostupné na WWW: <www.nrzp.cz/userfiles/file/esp.doc>
- 4 Dokument Rady Evropy. *Evropská sociální charta – revidovaná*. [online]. 1996 [cit. 2010-04-01]. Euroskop. Dostupné na WWW: <http://www.euroskop.cz/gallery/5/1684-b9639fb5_72e4_4560_9489_dc6ddba5a898.pdf>
- 5 GEIST, B. *Sociologický slovník*. Praha: Victoria Publishing, 1992. 648 s. ISBN 80-85605-28-7.
- 6 GIDDENS, A. *Sociologie*. 1. vyd. Praha: Argo, 1999. 597 s. ISBN 80-7203-124-4.
- 7 GOJOVÁ, A. *Teorie a modely komunitní práce*. 1. vyd. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2006. 116 s. ISBN 80-7368-154-4.
- 8 HARTL, P. *Komunita občanská a komunita terapeutická*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1997. 221 s. ISBN 80-85850-45-1.
- 9 HORA, O. *Strategie dlouhodobě nezaměstnaných*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008a. 154 s. ISBN 978-80-87007-98-3.

- 10 HORA, O. *Strategie dlouhodobě nezaměstnaných: vstupní analýza problému*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008b. 385 s. ISBN 978-80-7416-004-2.
- 11 HORA, O., KOFROŇ, P., SIROVÁTKA, T. *Příjmová chudoba a materiální deprivace v České republice s důrazem na situaci dětí podle výsledků šetření SILC*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 67 s. ISBN 978-80-7416-002-8.
- 12 HORECKÝ, J. *Kvalita sociálních služeb – Značka kvality, E-Qalin*. [online]. 2009 [cit. 2010-02-01]. Jiří Horecký. Dostupné na WWW: <http://www.horecky.cz/down/clanky/kvalita_socialnich_sluzeb_konference_bratislava.pdf>
- 13 Interní materiály MPSV. *Bílá kniha v sociálních službách*. [online]. 2003 [cit. 2010-04-01]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné na WWW: <http://www.mpsv.cz/files/clanky/736/bila_kniha.pdf>
- 14 Interní materiály MPSV. *Kritéria kvality plánování sociálních služeb*. [online]. [cit. 2010-04-01]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/4860/brozura.pdf>>
- 15 JABŮRKOVÁ, M., MÁTL, O. *Může být komunitní plánování sociálních služeb skutečně věc veřejná?* [online]. 2007 [cit. 2010-10-02]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/3820>>
- 16 JANOUŠKOVÁ, K. *Metodické a koordinační dovednosti v sociálních službách*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2007. ISBN 978-80-7368-229-3.
- 17 JOHNOVÁ, M. *Standardy kvality sociálních služeb*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. 24 s. ISBN 80-86552-23.
- 18 KADLECOVÁ, I. *Životní a existenční minimum*. [online]. 2009 [cit. 2010-02-10]. Integrovaný portál Ministerstva práce a sociálních věcí. Dostupný na WWW: <http://portal.mpsv.cz/soc/ssp/obcane/zivotni_min>

- 19 KLIMÁNKOVÁ, G. Neuvážený vstup na trh může podnikateli srazit vaz, in *Podnikatel.cz* 2/2009. ISSN 1802-8012.
- 20 KOLEKTIV AUTORŮ. *Encyklopedický slovník*. 1. vyd. Praha: Odeon, 1993. 1256 s. ISBN 80-207-0438-8.
- 21 KOLEKTIV AUTORŮ. *Průvodce procesem komunitního plánování sociálních služeb*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2004. 60 s. ISBN 80-86878-03-1.
- 22 KOLEKTIV AUTORŮ. *Sedm kroků k zapojení veřejnosti, průvodce participačním procesem*. [online]. 2002 [cit. 2010-09-30]. Agora Central Europe. Dostupné na WWW: <http://www.agora-ce.cz/dokumenty/publikace/sedm_kroku.pdf>
- 23 KOTÝNKOVÁ, M. *Snížit chudobu a sociální vyloučení*. [online]. [cit. 2010-05-25]. Millenium Development Goals and Social Inclusion. Dostupné na WWW: <http://mdgr.undp.sk/DOCUMENTS/MDG_Czech_CZ_2.pdf>
- 24 KREBS, V., DURDISOVÁ, J., POLÁKOVÁ, O., ŽIŽKOVÁ, J. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: CODEX Bohemia, 1997. 328 s. ISBN 80-85963-33-7.
- 25 MAREŠ, P. *Faktory sociálního vyloučení*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 41 s. ISBN 80-87007-15-8.
- 26 MAREŠ, P. *Sociologie nerovnosti a chudoby*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1999. 248 s. ISBN: 80-85850-61-3.
- 27 MAREŠ, P., HORÁKOVÁ, M., RÁKOCZYOVÁ, M. *Sociální exkluze na lokální úrovni*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2008. 77 s. ISBN 978-80-7416-014-1.
- 28 MAREŠ, P., SIROVÁTKA, T. Sociální vyloučení (exkluze) a sociální začleňování (inkluzie), in *Sociologický časopis* 2/2008. ISSN 0038-0288.
- 29 MAŘÍKOVÁ, H., PETRUSEK, M., VODÁKOVÁ, A. *Velký sociologický slovník*. 1. vyd. Praha: Karolinum, 1996. 750 s. ISBN 80-7184-311

- 30 MATEROVÁ, J. *Komunitní plánování sociálních služeb – metodika*. [online]. [cit. 2010-09-30]. Agora Central Europe. Dostupné na WWW: <<http://www.agora-ce.cz/dokumenty/publikace/Metodika.pdf>>
- 31 MATOUŠEK, O. *Slovník sociální práce*. 1. vyd. Praha: Portál, 2003. 288 s. ISBN 80-7178-549-0.
- 32 MATOUŠEK, O. a kol. *Sociální služby*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 184 s. ISBN 978-80-7367-310-9.
- 33 MONTOUSSÉ, M., RENOUEAU, G. *Přehled sociologie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2005. 336 s. ISBN 80-7178-976-3.
- 34 MUSIL, L. Standardy kvality a sociální práce v sociálních službách, in *Sociální práce 1/2004*. ISSN 1213-624.
- 35 OBADALOVÁ, M. *Přístup k bydlení sociálně ohrožených skupin obyvatel*. [online]. 2001 [cit. 2010-10-02]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Dostupné na WWW: <<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/BydOhr.pdf>>
- 36 ORINIAKOVÁ, P. Návrhy kapitol pro komunitní plánování sociálních služeb v ČR. [online]. 2005 [cit. 2010-10-02]. Ministerstvo práce a sociálních věcí. Dostupné na WWW: <<http://www.mpsv.cz/files/clanky/2599/kapitoly.pdf>>
- 37 PITNEROVÁ, D. *Management sociální práce*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 80 s. ISBN 978-80-244-2012-7.
- 38 POLESNÝ, M. *Komunitní plánování sociálních služeb*. [online]. 2006 [cit. 2010-06-13]. Ústecký kraj. Dostupné na WWW: <http://www.kr-ustecky.cz/vismo/fulltext.asp?hledani=1&id_org=450018&query=polesn%C3%BD&submit=Hledat>
- 39 POTŮČEK, M. *Průvodce krajinou priorit pro Českou republiku*. 1. vyd. Praha: Gutenberg, 2002. 686 s. ISBN 80-86349-06-3.
- 40 POTŮČEK, M. *Sociální politika*. 1. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 1995. 144 s. ISBN 80-85850-01-X.

- 41 PRŮŠA, L. *Model optimálního uspořádání sociálních a zdravotních služeb na regionální úrovni*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav práce a sociálních věcí, 2006. 53 s. ISBN 80-87007-36-0.
- 42 PRŮŠA, L. *Obce, města, regiony a sociální služby*. 1. vyd. Praha: SOCIOKLUB, 1997. 272 s. ISBN 80-902260-1-9.
- 43 PŘÍHODOVÁ, A. Koncept komunity v komunitní sociální práci, in *Sociální práce* 3/2004. ISSN 1213-624.
- 44 RÁKOCZYOVÁ, M. Komunitní sociální práce jako jeden z nástrojů řešení problému sociální exkluze, in *Sociální práce* 1/2003. ISSN 1213-624.
- 45 ROSECKÝ, D., ORINIAKOVÁ, P. *Komunitní plánování sociálních služeb*. [online]. 2003 [cit. 2010-10-02]. Sociální revue. Dostupné na WWW:
<http://socialnirevue.cz/media/docs/Rosecky_Oriniakova_Komunitni_planovani_socialnich_sluzeb.pdf>
- 46 SEDLÁKOVÁ, J. Kvalita komunitního plánování sociálních služeb: případová studie, in *Acta Oeconomica Pragensia* 5/2009. ISSN 0572-3043.
- 47 SIROVÁTKA, T., KOFROŇ, P., RÁKOCZYOVÁ, M., HORA, O., TRBOLA, R. *Příjmová chudoba, materiální deprivace a sociální vyloučení v České republice a srovnání se zeměmi EU*. [online]. 2006 [cit. 2010-09-30]. Výzkumný ústav práce a sociálních věcí. Dostupné na WWW: <http://praha.vupsv.cz/Fulltext/vz_166.pdf>
- 48 SIROVÁTKA, T., KOFROŇ, P., TRBOLA, R. *Domácnosti s nízkými příjmy a sociální dávky*. [online]. 2003 [cit. 2010-07-03]. Dostupné na WWW: <<http://praha.vupsv.cz/Fulltext/sikotr.pdf>>
- 49 SIROVÁTKA, T., MAREŠ, P. Chudoba, deprivace, sociální vyloučení: nezaměstnaní a pracující chudí, in *Sociologický časopis* 4/2006. ISSN 0038-0288.
- 50 SKŘIČKOVÁ, Z. *Metodiky pro plánování sociálních služeb*. CD, Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2007.

- 51 ÚLEHLA, I. *První kroky komunitního plánování*. [online]. 2001 [cit. 2010-07-03]. Komunitní plánování. Dostupné na WWW: <http://www.komplan.cz/soubory/prvni_kroky.pdf>
- 52 ÚLEHLA, I. *Propojení standardů kvality a komunitního plánování sociálních služeb*. [online]. 2004a [cit. 2010-04-09]. Komunitní plánování. Dostupné na WWW: <http://www.komplan.cz/soubory/met_prop_sk_kp.pdf>
- 53 ÚLEHLA, I. *Sociálně psychologické aspekty komunitního plánování obcí*. [online]. 2002 [cit. 2010-04-09]. Komunitní plánování. Dostupné na WWW: <http://www.komplan.cz/soubory/socpsych_aspekty_kp.pdf>
- 54 ÚLEHLA, I. *Úskalí komunitního plánování*. [online]. 2004b [cit. 2010-04-09]. Komunitní plánování. Dostupné na WWW: <<http://www.komplan.cz/soubory/uskali.pdf>>
- 55 VASKOVÁ, V., ŽEŽULA, O. *Komunitní plánování – věc veřejná*. 1. vyd. Praha: Ministerstvo práce a sociálních věcí, 2002. 16 s. ISBN 80-86552-30-6.
- 56 VAŠŤATKOVÁ, J., HOFERKOVÁ, S. *Příručka sociálního pracovníka*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 232 s. ISBN 978-80-244-1991-6.
- 57 Zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky.
- 58 Zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod.
- 59 Zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách.
- 60 Zákon č. 110/2006 Sb., o životním a existenčním minimu.
- 61 Zákon č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi.
- 62 Zákon č. 128/2000 Sb., o obcích.
- 63 ZATLOUKAL, L., *Plánování rozvoje sociálních služeb metodou komunitního plánování*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2008. 256 s. ISBN 978-80-244-2128-5.
- 64 ZELENKOVÁ, M. *Standardy kvality sociálních služeb*. [online]. 2009 [cit. 2010-03-04]. Domov na hradě Rychmburk. Dostupné na WWW: <http://www.rychmburk.cz/dokumentace_standardy.html>

ANALYTICKÁ ČÁST

- 1 Český statistický úřad Zlínský kraj. *Mapy a grafy – okresy*. [online]. 2009 [cit. 2011-01-28]. ČSÚ. Dostupné na WWW: <http://www.czso.cz/xz/redakce.nsf/i/mapy_a_grafy_okresy>
- 2 Český statistický úřad. *Počet obyvatel v obcích České republiky k 1. 1. 2010*. [online]. [cit. 2010-10-29]. ČSÚ. Dostupné na WWW: <[http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/06003C3DD7/\\$File/13011003.pdf](http://www.czso.cz/csu/2010edicniplan.nsf/t/06003C3DD7/$File/13011003.pdf)>
- 3 Informační portál Zlínského kraje. *Akční plán rozvoje sociálních služeb ve Zlínském kraji pro rok 2011*. [online]. 2010 [cit. 2010-11-16]. Zlínský kraj. Dostupné na WWW: <<http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=142515&doctype=ART&nid=10395&cpi=1>>
- 4 Informační portál Zlínského kraje. *Zvyšování kvality sociálních služeb ve Zlínském kraji*. [online]. 2010 [cit. 2011-01-29]. Zlínský kraj. Dostupné na WWW: <<http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=143108&doctype=ART&&cpi=1>>
- 5 Interní materiály matriky v Chropyni.
- 6 Interní materiály matriky v Kroměříži.
- 7 Interní materiály Úřadu práce v Kroměříži.
- 8 KADLECOVÁ, I. *Strukturovaný počet uchazečů*. [online]. 2011 [cit. 2011-01-23]. Integrovaný portál MPSV. Dostupné na WWW: <http://portal.mpsv.cz/sz/stat/nz/vyvoj_od_072004/?_piref37_240420_37_240419_240419.statse=2000000000011&_piref37_240420_37_240419_240419.statse=2000000000017&_piref37_240420_37_240419_240419.send=send&_piref37_240420_37_240419_240419.stat=2000000000017&_piref37_240420_37_240419_240419.obdobi=L&_piref37_240420_37_240419_240419.uzemi=129000&ok=Vybrat>
- 9 Kroměřížsko. *Popis regionu*. [online]. 2008 [2011-02-25]. Trasovnik. Dostupné na WWW:

<http://www.trasovnik.cz/k_zlin/kromeriz/pamatky/mesta/km_pamm.asp>

- 10 Město Kroměříž. [online]. 2011 [cit. 2011-01-26]. Dostupné na WWW: <www.mesto-kromeriz.cz>
- 11 Odbor sociálních věcí Krajského úřadu Zlínského kraje. *Katalog sociálních služeb Zlínského kraje 1*. Zlín: Zlínský kraj, 2009. 344 s.
- 12 Odbor rozvoje města. *Dotazníkový průzkum názorů mezi obyvateli města Kroměříže, zástupci neziskového a podnikatelského sektoru*. [online]. 2009 [cit. 2011-01-26]. Město Kroměříž. Dostupné na WWW: <http://www.mesto-kromeriz.cz/dokumenty/SP_fin_012010.pdf>
- 13 Odbor rozvoje města. *Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011*. [online]. 2008 [cit. 2009-07-03]. Město Kroměříž. Dostupné na WWW: <http://www.mesto-kromeriz.cz/dokumenty/kpss_final.pdf>
- 14 Odbor rozvoje města. *Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011 - příloha*. [online]. 2008 [cit. 2010-10-18]. Město Kroměříž. Dostupné na WWW: <<http://www.mesto-kromeriz.cz/dokumenty/KPSS%20KM%20-%20%20projekty%20final.pdf>>
- 15 Odbor rozvoje města. *Průvodce sociálními a souvisejícími službami v Kroměříži a okolí*. Kroměříž: Město Kroměříž, 2008. 85 s.
- 16 Odbor rozvoje města. *Strategický plán města Kroměříže*. [online]. 2009 [cit. 2011-01-26]. Město Kroměříž. Dostupné na WWW: <http://www.mesto-kromeriz.cz/dokumenty/Vyhodnocen%C3%AD%20dotaz.pr%C5%AFzkumu_leden10.pdf>
- 17 Regionální informační portál. *Členění kraje*. [online]. [cit. 2011-01-28]. Zlínský kraj. Dostupné na WWW: <<http://www.zlinskykraj.net/cleneni.php>>
- 18 Úřad práce v Kroměříži. *Charakteristika poptávky a nabídky na trhu práce v okrese Kroměříž k 31. 12. 2010*. [online]. 2010 [cit. 2011-01-

- 26]. Úřad práce v Kroměříži. Dostupné na WWW:
<http://portal.mpsv.cz/sz/local/km_info/doplňující/a5.pdf>
- 19 Zlínský kraj. *Katalog sociálních služeb Zlínského kraje 2*. [online].
2009 [cit. 2010-11-16]. Zlínský kraj. Dostupné na WWW:
<http://www.kr-zlinsky.cz/docDetail.aspx?docid=127340&doctype=ART&nid=3057&cp_i=1>

ANOTACE

Jméno a příjmení:	Zuzana Kovaříková
Katedra:	Ústav pedagogiky a sociálních studií
Vedoucí práce:	PhDr. Helena Skarupská, Ph.D.
Rok obhajoby:	2011

Název práce:	Analýza komunitního plánování sociálních služeb na Kroměřížsku.
Název v angličtině:	The Analysis of the Community Planning of Social Services in Kroměříž Region.
Anotace práce:	Diplomová práce podává ucelený pohled na komunitní plánování sociálních služeb a vybrané druhy osob ohrožených sociálním vyloučením. V analytické části se zaměřuje na region Kroměřížska a jeho charakteristiky včetně přehledu sociálních služeb a dále pak analyzuje dokument „Komunitní plán sociálních služeb na Kroměřížsku 2008 – 2011“.
Klíčová slova:	sociální služby, komunitní plánování, sociální exkluze, sociální inkluze, Kroměřížsko, analýza
Anotace v angličtině:	The thesis gives a comprehensive overview of the community planning of social services and selected sorts of persons threatened with a social exclusion. The analytical part is focused on Kroměříž region and its characteristics. It also includes an outline of social services and analysis of a document “The Community Plan of Social Services in Kroměříž Region in 2008 – 2011”.
Klíčová slova v angličtině:	Social Services, Community Planning, Social Exclusion, Social Inclusion, Kroměřížsko Region, The Analysis
Přílohy vázané v práci:	-
Rozsah práce:	155 stran
Jazyk práce:	český